

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ IR MENŲ FAKULTETAS

Eglė Darbutaitė

**LIETUVOS RINKOS POTENCIALAS ĮGYVENDINANT EUROPOS
SAJUNGOS BENDROSIOS SKAITMENINĖS RINKOS KŪRIMO
STRATEGIJĄ**

Baigiamasis magistro projektas

Vadovas

Doc. dr. Rasa Daugėlienė

KAUNAS, 2016

**KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ IR MENŲ FAKULTETAS**

**LIETUVOS RINKOS POTENCIALAS ĮGYVENDINANT EUROPOS
SĄJUNGOS BENDROSIOS SKAITMENINĖS RINKOS
STRATEGIJĄ**

Baigiamasis magistro projektas

Europos integracijos studijos (621N12003)

Vadovas

Doc. dr. Rasa Daugėlienė

Recenzentas

Prof. dr. Leonas Žitkus

Projektą atliko

Eglė Darbutaitė

2016 05 18

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS

Socialinių, humanitarinių ir menų fakultetas

(Fakultetas)

Eglė Darbutaitė

(Studento vardas, pavardė)

Europos integracija studijos, 621N12003

(Studijų programos pavadinimas, kodas)

„Lietuvos rinkos potencialas įgyvendinant Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimo strategiją“

AKADEMINIO SAŽININGUMO DEKLARACIJA

20 16 m.   gegužės 18 d.
Kaunas

Patvirtinu, kad mano, **Eglės Darbutaitės**, baigiamasis projektas tema „Lietuvos rinkos potencialas įgyvendinant Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimo strategiją“ yra parašytas visiškai savarankiškai ir visi pateikti duomenys ar tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti sąžiningai. Šiame darbe nei viena dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar internetinių šaltinių, visos kitų šaltinių tiesioginės ir netiesioginės citatos nurodytos literatūros nuorodose. Įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

Aš suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo faktui, man bus taikomos nuobaudos, remiantis Kauno technologijos universitete galiojančia tvarka.

_____
(vardą ir pavardę įrašyti ranka)

_____
(parašas)

Darbutaitė, Eglė. *Potential of Lithuania Market for the Implementation of European Union Digital Single Market Strategy: Master's thesis in European Integration Studies / supervisor assoc. prof. Rasa Daugėlienė. The Faculty of Social Science, Arts and Humanities, Kaunas University of Technology.*

Research area and field: Potential of Lithuania Market and EU Digital Single Market

Key words: Digital Single Market, European Union, Lithuania's Market, Potential

Kaunas, 2016. 79 p.

SUMMARY

In the 21st century, the new digital technologies and communication technologies are rapidly changing world. People's habits, needs and values are changing, thereby, this technologies change business and economic specifics all over the world. The world economy is developing rapidly and many of its' areas are becoming digital. Economic development and the novelty make influence on political decisions. Copenhagen Economics (2010) says that the European Union seeks to harness digital technologies to be used for the purposes of improving public. In this context, the European Commission as one of the most important current priorities is ready to create the digital single market in the European Union. According to Bock, Soos, Wilms & Mohan (2015), Donahoe (2012), Harbour (2012), Ezrachi & Stucke (2015) digital market has the huge economic potential. More and more activities are transferred to the digital space, and the Digital Single Market is a great opportunity for people and businesses take advantage of the enormous opportunities offered by the Internet. Indeed, an important area for the EU's digital single market is e-commerce. According to Martens (2013), Frąckiewicz ir Grzesiuk (2013), Pleșea Doru, Maiorescu, & Cîrstea (2014), Sharma & Lijuan (2015) e-commerce has a huge potential in business and provide new opportunities for both businesses and consumers. According to Reding (2012), Orzan et al. (2012), Chang, Cheung ir Tang (2013) there is very important to develop consumer confidence in the Digital space. Mansell (2014) emphasizes that regular monitoring and forming a barrier solutions are important for the successful implementation of the digital single market. United digital market is a huge opportunity for Lithuanian businessmen, developers and for the entire national economy. It is important to find out whether Lithuania is ready to take the possibilities offered by the EU Digital Single Market. The aim of thesis is to analyze potential of Lithuania market for the implementation of European Union Digital Single Market strategy. The thesis object is EU Digital Single Market.

Tasks:

1. To identify the elements of EU Digital Single Market of content coverage.
2. Set the position and instruments of the European Union institutions of the EU digital single market making issues.

3. To identify the market's potential and resolution in Lithuania after the empirical research.
4. Summarize the EU digital single market potential and capitalize lagging elements in Lithuania.

The final master's thesis consists of 3 parts. The first part discusses the theoretical aspect of the EU's digital single market content coverage. Also the EU digital single market elements classification and key market development potential factors are analysed. The second part discusses the EU position and means shaping the EU's digital single market. Discussed the EU's digital single market directives and the regulation of the most important disclosure in developing this market. In the third final master project is used empirical research, the thesis analyses data using statistical data analysis and comparative analysis. There are conclusions and recommendations for further works. Moreover, the work consists of 79 pages., contains 15 tables, 17 figures, 40 literature sources, 32 sources, there are 8 annex.

TURINYS

LENTELĖS	7
PAVEIKSLAI	8
ĮVADAS.....	9
1. EUROPOS SĄJUNGOS BENDROSIOS SKAITMENINĖS RINKOS TURINIO APRĖPTIS	11
1.1. Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos elementų klasifikavimas	11
1.2. Pagrindiniai Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos potencialo plėtros veiksniai	19
2. EUROPOS SĄJUNGOS POZICIJA IR PRIEMONĖS BENDROSIOS SKAITMENINĖS RINKOS FORMAVIMO KLAUSIMAIS	26
2.1. Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos reglamentavimo pagrindinės direktyvos	26
2.2. Pagrindiniai Europos Sąjungos veiksmai kuriant bendrąją skaitmeninę rinką	31
3. EMPIRINIS TYRIMAS SIEKIANT IDENTIFIKUOTI EUROPOS SĄJUNGOS BENDROSIOS SKAITMENINĖS RINKOS POTENCIALO VEIKSNIŲ RAIŠKĄ LIETUVOJE	36
3.1. Tyrimo metodikos pagrindimas	36
3.2. Empirinio tyrimo rezultatų analizė	40
REKOMENDACIJOS.....	60
IŠVADOS.....	64
LITERATŪRA.....	66
ŠALTINIAI.....	69
1 PRIEDAS. Naudojimasis internetu – Lietuvos profilis DESI 2016.....	72
2 PRIEDAS. Skaitmeninių technologijų integracija – Lietuvos profilis DESI 2016.....	73
3 PRIEDAS. Skaitmeninės viešosios paslaugos – Lietuvos profilis DESI 2016.....	74
4 PRIEDAS. Elektroninės prekybos naudotojai ES pagal amžiaus grupes.	75
5 PRIEDAS. Asmenys pirkę pasirinktas prekes ar paslaugas internetu 2015 m.	76
6 PRIEDAS. 2014 m. Lietuvos gyventojų apklausos dėl visuomenės informuotumo asmens duomenų apsaugos srityje rezultatų apibendrinimas.....	77
7 PRIEDAS. ES interneto vartotojai 2015 m. susidūrę su kompiuteriniais virusiais	78
8 PRIEDAS. ES interneto naudotojai nepasinaudoję e.paslaugomis dėl saugumo problemų 2015 m. .	79

LENTELĖS

1 lentelė. Bendrosios skaitmeninės rinkos nauda teikiama vartotojams.	16
2 lentelė. Bendrosios skaitmeninės rinkos nauda MVĮ ir startuoliams.	17
3 lentelė. Bendrosios skaitmeninės rinkos nauda kūrybinei industrijai.	17
4 lentelė. Bendrosios skaitmeninės rinkos nauda kūrybinei industrijai.	18
5 lentelė. Informacinės visuomenės reguliavimo sistemos kūrimas.	27
6 lentelė. Tyrimo instrumentarijaus pagrindimas.	38
7 lentelė. Lietuvos vertinimas pagal DESI indekso sritis.	41
8 lentelė. Galimybės naudotis ryšiu Lietuvos vertinimas pagal DESI.	42
9 lentelė. Žmogiškojo kapitalo Lietuvos vertinimas pagal DESI.	43
10 lentelė. Skaitmeninių viešųjų paslaugų Lietuvos vertinimas pagal DESI.	45
11 lentelė. Asmenų naudojimosi kompiuteriu aktyvumas.	46
12 lentelė. Asmenys, kurie naudojami internetu asmeniniais tikslais.	48
13 lentelė. IRT kompetencijos įmonėse.	51
14 lentelė. Gyventojų, pasitikėjimas saugumu bendraujant su valstybės institucijomis.	54
15 lentelė. Dėl saugumo problemų neatliktos pasirinktos veiklos internete 2015 m.	56

PAVEIKSLAI

1 pav. Europos skaitmeninės transformacijos reikalavimai ir poreikiai.	13
2 pav. Bendrosios skaitmeninės rinkos strategijos sritys ir pagrindiniai veiksmai.	14
3 pav. Bendrosios skaitmeninės rinkos nauda.	16
4 pav. Bendrosios skaitmeninės rinkos turinį sudarantys elementai.	18
5 pav. Pagrindiniai ES bendrosios skaitmeninės rinkos potencialo plėtros veiksniai.	19
6 pav. Bendroji skaitmeninė rinka, kaip dar vienas žingsnis Europos integracijoje.	32
7 pav. Skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės indeksas 2016 m.	40
8 pav. Lietuvos balų kaita DESI reitinge.	41
9 pav. Asmenų 2015 m. naudojusį informacines technologijas dalis pagal amžiaus grupes.	46
10 pav. Gyventojų, kurie naudojami internetu pasiskirstymas pagal gyvenamosios vietovės dydį.	47
11 pav. Darbuotojai, kurie naudojami kompiuteriu ir internetu.	49
12 pav. Įmonių naudojančių internetinę svetainę dalis.	49
13 pav. Įmonių interneto svetainių naudojimo tikslai 2014 – 2015 m.	50
14 pav. Įmonių e.p prekybos apyvarta ir pardavimai.	52
15 pav. Asmenys, kurie naudojami elektronine prekyba skaičius.	52
16 pav. Interneto naudotojų pirkimai naudojantis e.p prekyba ES ir Lietuvoje pagal amžiaus grupes	53
17 pav. ES valstybių narių interneto vartotojai, susidūrę su saugumo problemomis internete 2015 m	55

IVADAS

XXI amžiuje naujosios skaitmeninės technologijos bei komunikacinės technologijos sparčiai keičia pasaulį. Keičiasi žmonių įpročiai, poreikiai bei vertybės, tuo pačiu keičiasi ir verslo bei ekonomikos specifika. Pasaulio ekonomika vystosi sparčiai ir daugelis jos sričių tampa skaitmeninės. Ekonomikos vystymasis ir naujumas daro įtaką ir politiniams sprendimams. Copenhagen Economics (2010) teigimu, Europos Sąjunga siekia, kad skaitmeninės technologijos būtų naudojamos visuomenės gerinimo tikslais. Atsižvelgiant į tai, Europos Komisija kaip vieną iš svarbiausių dabartinių prioritetų įvardija bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimą Europos Sąjungoje. 2014 m. Komisijos pirmininkas Žanas Klodas Junkeris darbotvarkėje, kaip vieną iš svarbiausių klausimų, akcentavo bendrosios skaitmeninės rinkos sukūrimo užbaigimą - tai yra vienas iš naujosios Europos Komisijos kadencijos tikslų. Kaip teigia autoriai Bock, Soos, Wilms & Mohan (2015), Donahoe (2012), Harbour (2012), Ezrachi & Stucke (2015) skaitmeninėje rinkoje glūdi didžiulis ekonomikos potencialas. Vis daugiau veiklos sričių yra perkeliamos į skaitmeninį erdvę, todėl bendroji skaitmeninė rinka yra puiki galimybė žmonėms ir verslui pasinaudoti didžiulėmis interneto teikiamomis galimybėmis. ES bendrajai skaitmeninei rinkai svarbi sritis yra elektroninė prekyba, kuri pasak autorių Martens (2013), Frąckiewicz ir Grzesiuk (2013), Pleșea Doru, Maiorescu, & Cîrstea (2014), Sharma & Lijuan (2015) turi didžiulį potencialą verslo srityje bei suteikia naujas galimybes tiek įmonėms tiek vartotojams. Autorių Reding (2012), Orzan et al. (2012), Chang, Cheung ir Tang (2013) teigimu, yra svarbus vartotojų pasitikėjimo kūrimas skaitmeninėje erdvėje. Mansell (2014) pabrėžia, kad sėkmingam bendrosios skaitmeninės rinkos įgyvendinimui yra svarbi nuolatinė stebėseną bei susidarančių kliūčių sprendimai. Sklandus bendrosios skaitmeninės rinkos veikimas palengvintų verslo įsisteigimą, padidintų vartotojų galimybes renkantis prekes ir paslaugas visoje ES bei atsirastų galimybė už jas mokėti pigiau. Be to būtų pašalintos visos kliūtys trukdančios laisvai prekiauti internetu visoje ES. Sklandus bendrosios skaitmeninės rinkos veikimas prisidėtų prie efektyvesnio Europos Sąjungos ekonomikos augimo ir naujų darbo vietų kūrimo bei bendros gerovės.

Bendra ir vieninga skaitmeninė rinka yra didžiulė galimybė Lietuvos verslininkams, kūrėjams ir apskritai visai šalies ekonomikai (EP Informacijos biuras Lietuvoje, 2015). Sklandžiai veikianti skaitmeninė rinka sudarytų galimybę savo verslą bei ekonomiką išvystyti į 500 mln. rinką. Europos Sąjunga siekia sudaryti palankias sąlygas, kad daugelis sričių, kurios apima bendrąją skaitmeninę rinką, veiktų sklandžiai ir išnaudotų visas bendrosios skaitmeninės rinkos teikiamas galimybes. Todėl yra svarbus ir Lietuvos, kaip vienos iš Europos Sąjungos narės, indėlis bei pakankamų sąlygų kūrimas siekiant sėkmingai integruotis į vieningą skaitmeninę rinką. Svarbu išsiaiškinti ar Lietuva yra pakankamai pasirengusi išnaudoti visas galimybes, kurias teikia Europos Sąjungos bendroji skaitmeninė rinka. Iš to kyla **mokslinė problema**: kaip Lietuva yra pasirengusi ES bendrosios

skaitmeninės rinkos įgyvendinimui? Kokie veiksniai trukdo Lietuvai išnaudoti ES bendrosios skaitmeninės rinkos teikiamą potencialą?

Objektas: Europos Sąjungos bendroji skaitmeninė rinka

Dalykas: Lietuvos rinkos potencialas Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimui

Tikslas: ištirti Lietuvos rinkos potencialą įgyvendinant Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimo strategiją bei išskirti atsiliekančius elementus

Uždaviniai:

1. Identifikuoti Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos elementų turinio aprėptį.
2. Nustatyti Europos Sąjungos institucijų poziciją bei priemones ES bendrosios skaitmeninės rinkos formavimo klausimais.
3. Atlikus empirinį tyrimą identifikuoti rinkos potencialą didinančių ES bendrosios skaitmeninės rinkos elementų raišką Lietuvoje.
4. Apibendrinti ES bendrosios skaitmeninės rinkos potencialą Lietuvoje ir išskirti atsiliekančius elementus.

Darbo metodai – mokslinės literatūros analizė, dokumentų turinio analizė, statistinių duomenų analizė, palyginamoji analizė.

Darbo struktūra. Baigiamąjį magistro projektą sudaro trys skyriai. Pirmojoje darbo dalyje teoriniu aspektu yra aptariama ES bendrosios skaitmeninės rinkos turinio aprėptis. Pateikiamas ES bendrosios skaitmeninės rinkos elementų klasifikavimas bei pagrindiniai rinkos potencialo plėtros veiksniai. Antrojoje darbo dalyje pateikiama ES pozicija bei priemonės formuojant ES bendrąją skaitmeninę rinką. Aptariamos ES bendrosios skaitmeninės rinkos reglamentavimui svarbiausios direktyvos bei atskleidžiami pagrindiniai veiksmai kuriant šią rinką. Trečiojoje baigiamojo magistro projekto dalyje atliekas empirinis tyrimas, pateikiamas tyrimo instrumentarius bei analizuojami duomenys. Pateikiamos rekomendacijos ir išskiriami atsiliekančios ES bendrosios skaitmeninės rinkos elementai Lietuvoje. Darbą sudaro 79 psl., pateikiama 15 lentelių, 17 paveikslų, panaudota 40 mokslinės literatūros šaltinių, 32 šaltiniai, pateikiami 8 priedai.

Darbo rezultatai: atlikus mokslinės literatūros analizę buvo susisteminti ES bendrosios skaitmeninės rinkos elementai, naujai suformuota šių elementų turinio aprėptis bei nustatyti didžiausią įtaką rinkos plėtros potencialui darantys ES bendrosios skaitmeninės rinkos veiksniai. Susistemintos ES direktyvos turėjusios didžiausią įtaką ES bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimui bei išanalizuoti ES institucijų veiksmai susiję su šios rinkos kūrimu. Atlikus empirinį tyrimą išskirti Lietuvos rinkos potencialą ribojantys ES bendrosios skaitmeninės rinkos veiksniai ir pateiktos rekomendacijos. Darbo rezultatai yra svarbūs formuojant tolesnę šalies strategiją. Svarbu užtikrinti, kad resursai būtų sutelkti į tas sritis, kurios yra silpniausios ir turi didžiausią įtaką vystant skaitmeninę ekonomiką.

1. EUROPOS SAJUNGOS BENDROSIS SKAITMENINĖS RINKOS TURINIO APRĖPTIS

Šioje darbo dalyje yra analizuojami pagrindiniai Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos turinio aprėpties elementai. Pagrindiniai Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos elementai yra susiję su tokiais sritimis kaip informacinės ryšių bei komunikacinės technologijos, apsauga ir saugumas, įvairios elektroninės paslaugos bei elektroninis verslas, skaitmeninės visuomenės kūrimas ir kt. Plačiau nagrinėjami pagrindiniai Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos potencialo plėtros veiksniai. Šie veiksniai yra susiję su elektronine prekyba, vartotojų teisėmis bei jų apsauga, piliečių apsauga, autorių teisių apsauga, prekių logistikos kliūtimis bei kainų kontrole.

1.1. Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos elementų klasifikavimas

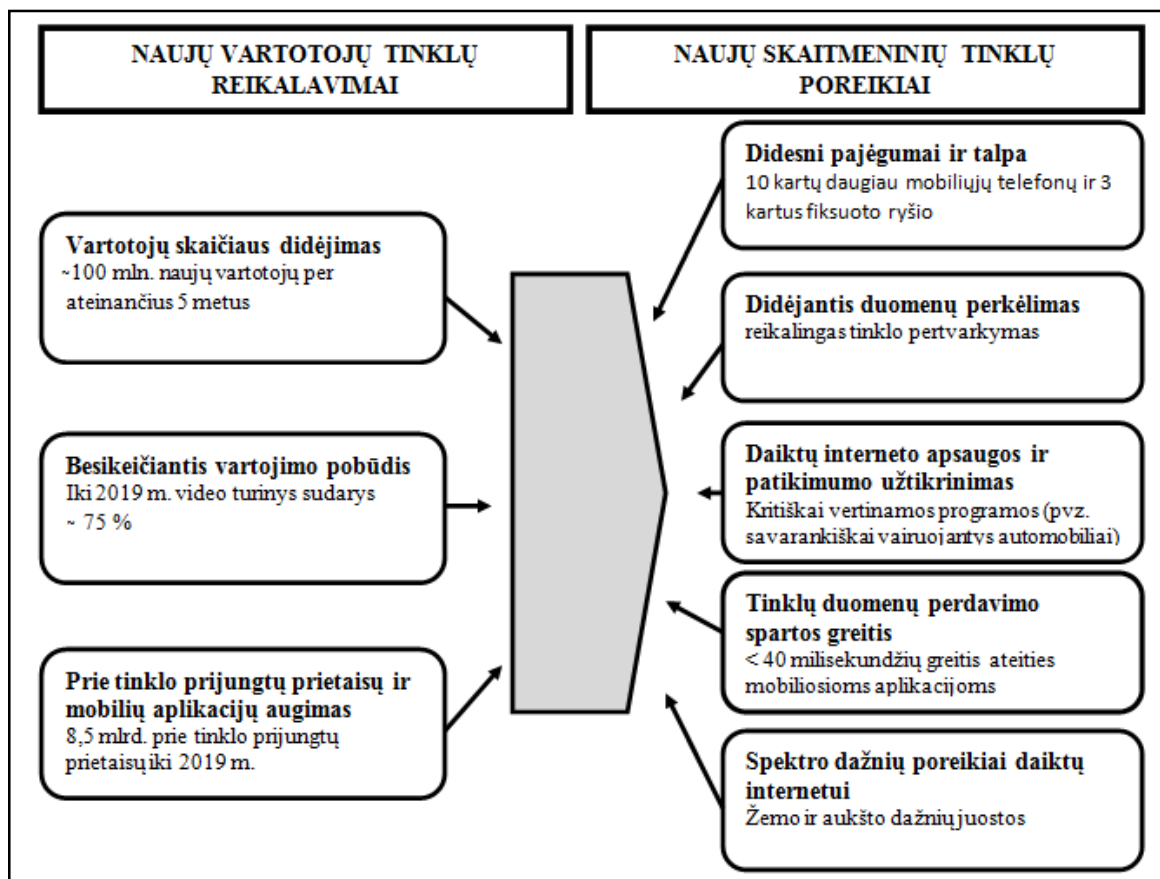
Europos Sąjungos bendroji rinka egzistuoja jau gana seniai, tačiau, norint išlikti ir toliau augti, rinką reikia nuolat modernizuoti, pritaikyti prie naujų technologijų ir vartotojų poreikių. Internetas kuria visiškai naujas verslo formas taip pat keičia tradicinę pramonę. Technologijų išsivystymas daro poveikį daugeliui sričių – keičiasi konkurencinė aplinka, keičiasi prekyba, pirkėjų ir pardavėjų bendravimo formos (Ezrachi & Stucke, 2015). Visos verslo įmonės naudoja skaitmenines technologijas siekiant gerinti veiklos operacijas, mažinti išlaidas bei pasiekti naujas rinkas bei naujus vartotojus (Bock, Soos, Wilms & Mohan, 2015). Todėl bendroji skaitmeninė rinka yra labai svarbus elementas modernizuojant bendrąją rinką, ir siekiant, kad ji taptų dinamiška ir būtų naudojama pagal paskirtį. Vis daugiau veiklos sričių yra perkeliamos į skaitmeninę erdvę, todėl užtikrinti tinkamą bendrosios skaitmeninės rinkos veikimą yra svarbu tiek įmonėms, tiek vartotojams (Harbour, 2012). Bendroji skaitmeninė rinka yra puiki galimybė žmonėms ir verslui pasinaudoti didžiulėmis interneto teikiamomis galimybėmis (Donahoe, 2012). Bendroji skaitmeninė rinka – tai rinka, kurioje yra užtikrintas laisvas prekių, asmenų, paslaugų ir kapitalo judėjimas ir kurioje fiziniai asmenys ir įmonės gali nevaržomi naudotis internetu vykdoma veikla ir ją vykdyti sąžiningos konkurencijos sąlygomis, užtikrinant aukštą vartotojų ir asmenų duomenų apsaugos lygį, nepriklausomai nuo jų pilietybės ar gyvenamosios vietos. Bendrosios skaitmeninės rinkos sukūrimas leistų Europai likti pasauline skaitmeninės ekonomikos lydere, tai padėtų Europos įmonėms plėsti veiklą pasaulyje (Juncker, 2015). Bendroji skaitmeninė rinka ir sklandus jos veikimas apima nemažai elementų, kurie turi būti reguliuojami ir prižiūrimi. Reguliavimas ir socialinės sąlygos daro įtaką naujų technologijų įsisavinimo mastui ir greičiui, o kartu ir skaitmeninės ekonomikos augimui. Svarbų vaidmenį skaitmeninėje bendrojoje rinkoje vaidina ir informacinės bei komunikacinės technologijos (IKT). Informacinės ir komunikacinės technologijos palengvino Europos Sąjungos bendrosios rinkos integraciją ir paskatino

jos augimą. IKT ir internetas atvėrė naujas tarpvalstybinio prekiavimo galimybes. Internetas leido įmonėms, vyriausybėms bei vartotojams bendrauti bei veikti greičiau, pigiau ir efektyviau. Taip pat internetas sudarė sąlygas naujoms veiklos formoms, tokioms kaip e.verslas ir e.prekyba, kurios leidžia vartotojams naudotis prekėmis ir paslaugomis visoje Europoje. Su naujomis IKT ir internetu yra sukuriamos naujos darbo vietos, vartotojai turi didesnę prekių ir paslaugų pasirinkimą ir tai ženkliai prisideda prie Europos BVP kūrimo. Elektroninė prekyba ir kitos elektroninės paslaugos sparčiai išaugo per pastaruosius dešimtmečius ir vis dar auga. Ilgą laiką Europa buvo atskirų nacionalinių skaitmeninių interneto rinkų kratinys. Prekių ir paslaugų vartojimas bei komercija buvo ribojama nacionalinių rinkų. Daugelis sričių susidurdavo ir su teisinėmis kliūtimis. Todėl patikima teisinė sistema yra svarbus veiksnys elektroninėms paslaugoms ir ypač e.prekyba. Pagrindinės sritys, kurios yra ypatingai svarbios elektronei prekybai ir kitoms sritims - tai elektroninės sutartys ir vartotojų teisės, ginčų sprendimai, asmens duomenų apsauga ir elektroniniai parašai (Wubben, Schermer ir Teterissa, 2012). Europos Sąjunga siekdama išnaudoti visą IKT ir interneto teikiamą potencialą, panaikinti susidariusias kliūtis bei sukurti patikimą teisinę skaitmeninio reguliavimo sistemą pastaruoju metu ypač daug dėmesio skiria bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimui. Skaitmeninės vidaus rinkos kūrimas įgauna strateginę reikšmę tolimesnei Europos Sąjungos raidai.

Bendroji skaitmeninė rinka apima gana nemažai elementų ir sričių, kurių sklandžiam veikimui bei viso potencialo išnaudojimui yra reikalingi tam tikri sprendimai. Bock ir kt. (2015) išskiria svarbiausius aspektus kurie yra svarbūs bendrosios skaitmeninės rinkos strategijos formavimui. Nuo šių aspektų priklauso kaip greitai ir kaip toli Europa žengs bendrosios skaitmeninės rinkos link. Šie aspektai yra:

- nuoseklių skaitmeninių paslaugų standartų vartotojams bei įmonėms užtikrinimas;
- rinkos struktūros analizavimas siekiant optimalaus investavimo bei augimo;
- didmeninės prekybos rinkos taisyklių pritaikymas skatinant investicijas į naujos kartos prieigas;
- specializuotų paslaugų įgalinimas garantuojant tinklo kokybės poreikius.

Galima teigti, kad Europoje vyksta skaitmeninės transformacijos, kurios pasireiškia rinkoje. Auganti ir besivystanti rinka ir nauji poreikiai sukuria daugybę naujų reikalavimų ir poreikių pačiai rinkai (žr. 1 pav.), kurių reguliavimui yra reikalingi tam tikri valdžios sprendimai.

1 pav. Europos skaitmeninės transformacijos reikalavimai ir poreikiai.

(Adaptuota pagal Bock ir kt. (2015). Five priorities for achieving Europe's Digital Single Market. The Boston Consulting Group)

Sparčiai auga skaitmeninių vartotojų skaičius, tuo pačiu keičiasi ir vartojimo pobūdis. Didėjančiam skaitmeniniam vartojimui įtaką daro ir nuolat augantis prie tinklo prijungtų prietaisų ir mobiliųjų aplikacijų skaičius. Esant tokioms sąlygoms atsiranda ir nauji skaitmeninių tinklų poreikiai, tokie kaip didesni skaitmeniniai pajėgumai ir talpa, ar didesnio duomenų perdavimo greitis. Didėjantis duomenų perkėlimas (atsisiuntimai) taip pat reikalauja skaitmeninio tinklo pertvarkymo. Vis didesnę reikšmę įgauna ir tokios skaitmeninės naujovės kaip daiktų internetas, todėl tampa svarbi jų apsauga bei patikimumo užtikrinimas. Europa turi pritaikyti naujas taisykles dabartinėje rinkoje. Pasikeitimų greitis, augimo sudėtingumas bei skaitmeninės ekosistemos nenuspėjamumas sudaro sunkumų prognozuojant galinčias iškilti problemas. Dažnai pati rinka išsprendžia problemas dar nespėjus jos reguliuotojams pasiūlyti problemos sprendimo būdų. Atsižvelgdama į tai Europos Sąjunga kuria vieningą bendrąją skaitmeninę rinką.

Apie bendrąją skaitmeninę rinką šiuo metu Europos Sąjungoje yra kalbama gana plačiai, todėl pagrindiniai jos elementai gali būti atskleidžiami per sritis, kurių reguliavimui yra skiriamas didžiausias dėmesys. Europos Komisija 2015 metų gegužės 5 dieną paskelbė konkrečius bendrosios skaitmeninės rinkos sukūrimo planus, ir kaip skelbiama Komisijos pranešime spaudai - priartėjo prie vieno svarbiausių prioritetų įgyvendinimo. Bendroji skaitmeninė rinka yra ilgalaikis projektas, kurio

sėkmingam įgyvendinimui yra reikalinga susidarančių kliūčių vertinimas bei nuolatinė stebėseną (Mansell, 2014). Priimtoje bendrosios skaitmeninės rinkos strategijoje nurodyti iki 2016 metų pabaigos atliktini konkretūs veiksmai (žr. 2 pav.). Taip pat buvo paskelbti trys pagrindiniai strategijos uždaviniai - didesnės vartotojų ir įmonių galimybės visoje Europoje gauti skaitmeninių prekių ir paslaugų, tinkamos sąlygos skaitmeniniams tinklams ir novatoriškoms paslaugoms klestėti bei maksimalus skaitmeninės ekonomikos augimo galimybių panaudojimas.

I sritis	II sritis	III sritis
Vartotojų ir įmonių galimybių didinimas, gaunant skaitmenines prekes ir paslaugas	Tinkamų sąlygų skaitmeniniams tinklams ir novatoriškoms paslaugoms klestėti sudarymas	Maksimalus skaitmeninės ekonomikos augimo galimybių panaudojimas
<ul style="list-style-type: none"> • e. prekyba • vartotojų apsauga • siuntų pristatymas • geografinis blokavimas • konkurencijos problemos • autorių teisės • transliavimo paslaugos • PVM apmokestinimas 	<ul style="list-style-type: none"> • ES telekomunikacijų taisyklės • Audiovizualinė žiniasklaida • Interneto platformų vaidmuo rinkoje • Skaitmeninių paslaugų saugumas • Kibernetinis saugumas 	<ul style="list-style-type: none"> • Laisvo duomenų srauto iniciatyva • Standartizavimo ir sąveikos prioritetai • Įtrauki skaitmeninė visuomenė

2 pav. Bendrosios skaitmeninės rinkos strategijos sritys ir pagrindiniai veiksmai. (sudaryta autorės remiantis Europos komisijos bendrosios skaitmeninės rinkos strategija, 2015)

Kaip skelbiama Europos komisijos pranešime spaudai (2015), vienas iš labai svarbių bendros skaitmeninės rinkos elementų yra e.prekyba. Atsižvelgiant į tai yra bandoma supaprastinti ir suderinti tarpvalstybinės e.prekybos taisykles, suteikiant daugiau teisių vartotojams, sudarant jiems galimybę naudotis didesne pasiūla. Svarbu užtikrinti ir vartotojų teises, kad jos būtų ginamos sparčiau ir nuosekliau. Su e.prekyba glaudžiai susijęs siuntų pristatymas, kurį siekiama padaryti veiksmingesnį ir įperkama, geografinis blokavimas, kurį siekiama nutraukti, bei konkurencijos problemos, galinčios daryti neigiamą įtaką Europos e.prekybos rinkoms. Svarbus ir akcentuojamas elementas yra ir autorių teisės, kurias ginantys įstatymai turi būti sušiuolaikinti ir labiau pritaikyti Europai. Skaitmeninės aplinkos atsiradimas bei labai greita plėtra sustiprino poreikį subalansuoti autorių teisių apsaugą su saviraiškos laisve bei ryšių išsaugojimą (Mazziotti, 2013). Tam užtikrinti bus siūlomi nauji teisės aktai sumažinantys autorių teises reglamentuojančių nacionalinių sistemų skirtumus ir kartu su kitomis teisės priemonėmis atvertos platesnės galimybės susipažinti su kūriniais visoje Europos Sąjungoje. Taip siekiama užtikrinti galimybę internete susipažinti su kultūriniu turiniu ir taip puoselėti kultūrų įvairovę, o drauge atverti naujus akiračius kūrėjams ir turinio sektoriui. Svarbi ir tinkama prieiga prie kitose ES šalyse teikiamų transliuotojų paslaugų bei jų pagerinimas bei PVM apmokestinimo tvarka,

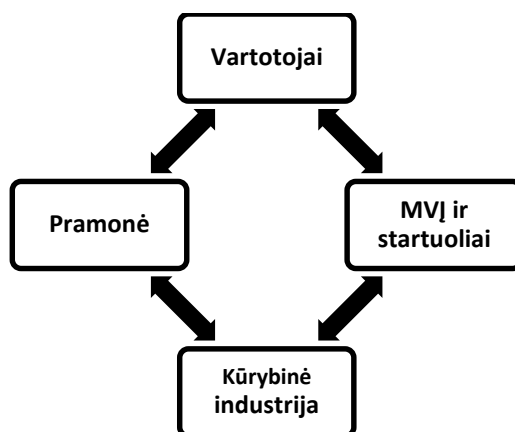
siekiant sumažinti dėl skirtingos apmokestinimo tvarkos susidarantią administracinę naštą ir nustatyti bendrą PVM viršutinę ribą, kuri palengvintų startuolių prekiavimą internetu.

Kiti svarbūs skaitmeninės rinkos elementai yra susiję su tinkamų sąlygų skaitmeninėms ir inovatyvioms paslaugoms skleisti sudarymu. Šios paslaugos gali veikti tik užtikrinus tinkamas telekomunikacijų taisykles, laisvą ir universalią prieigą bei spartųjį plačiajuostį ryšį bei sudarius vienodas sąlygas visiems – ir tradiciniams, ir naujiems – rinkos dalyviams. Kaip teigia Bock ir kt. (2015), rinkos vystosi ir keičiasi gana greitai, tačiau jų reguliavimas dažniausiai atsilieka. Tokia tendencija ypač ryški technologijomis grįstoje pramonėje, kurioje pokyčių greitis yra labai įnirtingas. Kuriant bendrąją skaitmeninę rinką Komisijos iniciatyva bus apsvarstyta ir audiovizualinės žiniasklaidos teisinė bazė, patikslintos Europos kūrybinių sklaidos skatinimo užduotys bei taisyklės pritaikytos naujiems turinio platinimo verslo modeliams. Svarbus ir interneto platformų, tokių kaip naršyklės, socialiniai tinklai, taikomųjų programų parduotuvės ir pan., vaidmens rinkoje išanalizavimas. Analizuojant internetinių platformų vaidmenį rinkoje svarbūs klausimai yra paieškos rezultatų ir kainodaros politikos skaidrumas, platformų ir tiekėjų tarpusavio santykiai, nelegalaus turinio internete problemos ir pan. Ypač svarbus bendrosios rinkos elementas yra asmens duomenų apsauga naudojantis skaitmeninėmis paslaugomis, su šiuo klausimu susijusi e. privatumo direktyva ir jos persvarstymas. Aktualus ir kibernetinis saugumas susijęs su pramonės plėtra bei interneto tinklų saugumo technologijomis

Kuriant bendrąją skaitmeninę rinką svarbu maksimaliai išnaudoti skaitmeninės ekonomikos plėtros teikiamas galimybes. Plėtojant skaitmeninę ekonomiką svarbus elementas yra laisvo duomenų judėjimo užtikrinimas visoje Europos Sąjungoje, pašalinant duomenų vietos ar prieigos apribojimus. Komisija 2016 m. ketina parengti ir pasiūlyti europinę laisvo duomenų srauto iniciatyvą, padėsiančią išvengti apribojimų diegiant inovacijas. Aktuali ir debesų kompiuterija, susijusi su debesijos paslaugų sertifikavimu, debesijos paslaugų teikėjų keitimas ir moksliniams tyrimams skirta atvirojo mokslo debesija. Šiems klausimams spręsti skirta Komisijos Europos debesų kompiuterijos iniciatyva. Bendrajai skaitmeninei rinkai svarbioms sritims, tokioms kaip e. sveikata, transportas ir energetika, svarbu nustatyti standartizavimo ir sąveikos prioritetus. Skatinamas ir įtraukios skaitmeninės visuomenės kūrimas, sudarant sąlygas piliečiams įgyti tinkamus įgūdžius naudojantis interneto teikiamomis galimybėmis ir taip lengviau patekti į darbo rinką.

Bendrosios skaitmeninės rinkos elementai taip pat gali būti atskleidžiami analizuojant ir šios rinkos teikiamą naudą. Bendrąją skaitmeninę rinką siekiama atnaujinti Europos ekonomiką ir išnaudoti visas vidaus rinkos teikiamas galimybes. Sukurta vieninga Europos skaitmeninė erdvė su tinkamu teisiniu reglamentavimu yra naudinga visai ES ekonomikai ir visuomenei. Galima išskirti pagrindines grupes, kurios gauna didžiausią naudą iš bendrosios skaitmeninės rinkos: vartotojai, mažosios ir

vidutinės įmonės (MVI) bei pradedantys verslą (startuoliai), kūrybinė industrija bei pramonė (žr. 3 pav.).

3 pav. Bendrosios skaitmeninės rinkos teikiama nauda. (Sudaryta autorės)

Kaip teigia Bock ir kt. (2015), šiuolaikiniai vartotojai gauna vis didesnę nuolat augantį skaitmeninį turinį pritaikytą jiems. Tokia skaitmeninė priklausomybė padidina naujus poreikius, tokius kaip galimybė vartotojams gauti lengvesnę prieigą prie skaitmeninės erdvės bei sklandžiai naudotis duomenimis. Tuo pačiu metu yra tikimasi privatumo užtikrinimo bei apsaugos. Yra svarbu užtikrinti vartotojų duomenų apsaugą, kuriant jų pasitikėjimą skaitmeninėje erdvėje (Reding, 2012). Funkcionali bendroji skaitmeninė rinka visų pirma teikia naudą vartotojams. Ši nauda pasireiškia per geresnę vartotojų apsaugą bei jų teisių užtikrinimą, platesnę inovatyvių prekių ar paslaugų asortimentą, saugesnę duomenų naudojimą skaitmeninėje erdvėje, kainų reguliavimą, geresnę prieigą prie interneto ir galimybę vystyti skaitmeninius įgūdžius. Efektyvesnės įvairios elektroninės paslaugos leidžia sutaupyti laiko ir pinigų (žr. 1 lentelė).

1 lentelė. Bendrosios skaitmeninės rinkos nauda teikiama vartotojams. (Šaltinis: European Commission - Fact Sheet. Digital Single Market Strategy, 2015)

VARTOTOJAI
<ul style="list-style-type: none"> • Geresnė vartotojų apsauga perkant internetu • Didesnis pasirinkimas prekių ir paslaugų iš kitų ES šalių, atsiradęs dėl geresnės prieigos • Aukšti duomenų apsaugos standartai bei daugiau skaidrumo ir saugumo naudojantis internetu • Mažesnės pristatymo kainos • Geresnės telekomunikacijų paslaugos bei prieiga prie interneto • Daugiau darbo galimybių ir galimybės vystyti skaitmeninius įgūdžius • Nauji inovatyvūs produktai ir paslaugos dinamiškoje skaitmeninės ekonomikos aplinkoje • Efektyvesnės e. paslaugos (ypač e. vyriausybės – leidžiančios sutaupyti laiko ir pinigų)

Iš bendrosios skaitmeninės rinkos naudą gauna mažosios bei vidutinės įmonės bei startuoliai. Pasak Martens (2013), mažosios ir vidutinės įmonės didžiulę naudą gauna per galimybę savo produkcija prekiauti internetu, nes tai atveria daug platesnę eksporto rinką mažesniais prekybos

išlaidomis. Esant bendrajai skaitmeninei rinkai įmonės gali sklandžiau naudotis visa Europos Sąjungos vartotojų rinka, taikant aiškias tarpvalstybinių pardavimų taisykles. Taip sukuriama vienodos sąlygos visiems rinkos dalyviams, atsiveria didesnės galimybės verslui dėl geresnės prieigos prie prekių ar paslaugų. Sumažinama rizika ir išlaidos dėl kuriamų standartų bei kuriama supaprastinta įmonių teisė (žr. 2 lentelė).

2 lentelė. Bendrosios skaitmeninės rinkos nauda MVĮ ir startuoliams. (Šaltinis: European Commission - Fact Sheet Questions and answers - Digital Single Market Strategy, 2015)

MVĮ IR STARTUOLIAI
<ul style="list-style-type: none"> • Aiškesnės taisyklės vykdant tarpvalstybinius pardavimus ir proporcingas verslo didinimas daugiau kaip 500 milijonų vartotojų rinkoje • Mažesnės tarp valstybinės išlaidos: nereikia prisitaikyti prie kiekvienos šalies vartotojų teisės ir geriau pritaikyta PVM sistema smulkiajam prekybos verslui • Daugiau galimybių dėl geresnės prieigos prie turinio, prekių ir paslaugų iš kitų ES šalių • Žemesnės siuntinių pristatymo kainos • Vienodos sąlygos visiems rinkos dalyviams, nepriklausomai nuo jų dydžio • Standartai ir didesnė sąveika kuriant produktus ir paslaugas, sumažinta rizika ir išlaidos • Mažesnė našta, susijusi su viešojo administravimo institucijomis - veiksmingos elektroninės paslaugos, sutaupančios laiko ir pinigų; palengvintos galimybės patekti į rinką taikant viešuosius elektroninius pirkimus ir elektroninius parašus • Geresnės galimybės gauti finansavimą bei supaprastinta įmonių teisė

Kūrybinė industrija apima įvairių meno šakų susiliejimą su naujųjų medijų, tokių kaip informacija ir komunikacija, technologijomis. Hennekam (2015), teigimu kūrybinė industrija yra pagrindinis vyriausybės ekonominės politikos bruožas, skatinantis BVP augimą, darbo vietų kūrimą bei miestų regeneraciją. Šiai sričiai taip pat yra svarbi bendroji skaitmeninė rinka teikianti naudą per atsivėrusias naujas verslo galimybes bei didesnę auditoriją, sugriežtintas kovos su piratavimo priemones, aiškesnį autorinių teisių naudojimą bei atlygį už jas, prie skaitmeninio amžiaus pritaikytas vaizdo ir garso taisykles (žr. 3 lentelė).

3lentelė. Bendrosios skaitmeninės rinkos nauda kūrybinei industrijai. (Šaltinis: European Commission - Fact Sheet Questions and answers - Digital Single Market Strategy, 2015)

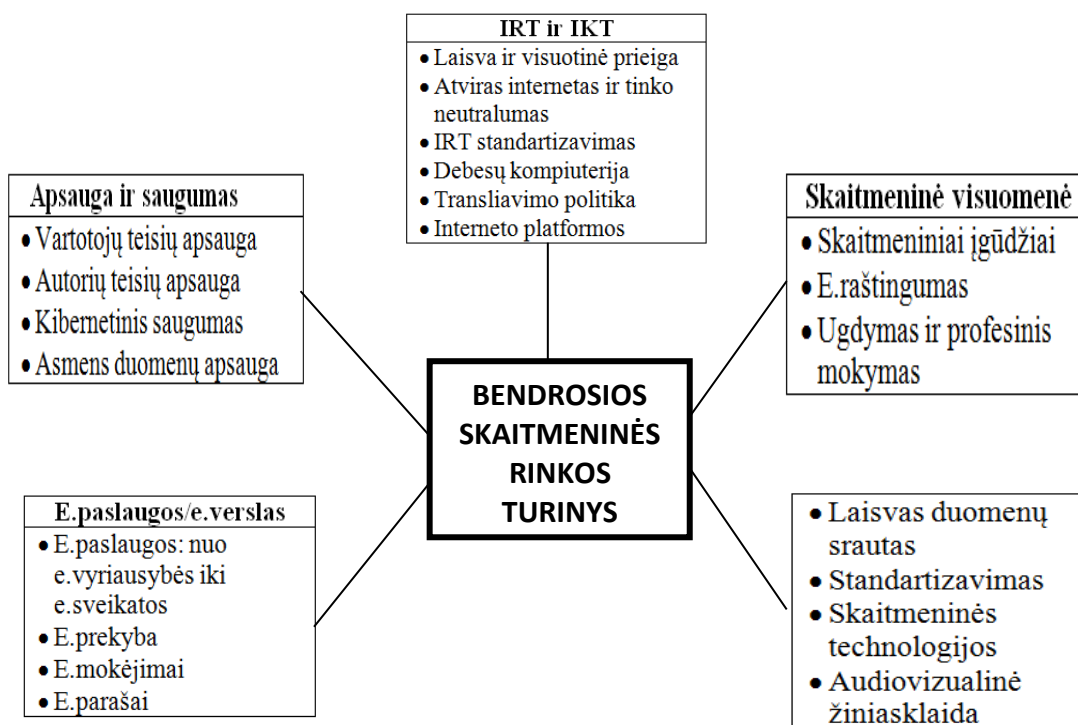
KŪRYBINĖ INDUSTRIJA
<ul style="list-style-type: none"> • Naujos auditorijos ir verslo galimybės Europoje • Aplinkos puoselėjama kultūrų įvairovė, kūrybiškumas ir mainai • Geresnis teisės ir veiksmų, skirtų kovai su piratavimu, vykdymas • Padidėjusi teisėta prieiga prie turinio naudotojų, reiškianti didesnę naudą autoriams ir potencialiai sumažėjusį piratavimą • Aiškesnės taisyklės naudojant autorines teises • Teisingesnis atlygis už autorines teises visoms su jomis susijusioms šalims • Garso ir vaizdo taisyklės pritaikytos prie skaitmeninio amžiaus

Bendrosios skaitmeninės rinkos nauda pramonei pasireiškia per investicijas ir partnerystę su šiuo sektoriumi, saugesnį skaitmeninių technologijų naudojimą, aiškesnes veiklos taisykles, standartus, efektyvesnį elektroninių paslaugų naudojimą tvarkant administracinius reikalus bei globaliu mastu padidėjusį konkurencingumą (žr. 4 lentelė).

4 lentelė. Bendrosios skaitmeninės rinkos nauda kūrybinei industrijai. (Šaltinis: European Commission - Fact Sheet Questions and answers - Digital Single Market Strategy, 2015)

PRAMONĖ
<ul style="list-style-type: none"> • Aiškesnės taisyklės vystant veiklą daigiau nei 500 milijonų vartotojų rinkoje • Vienodos sąlygos konkuruojantiems subjektams rinkoje – senbuviams ir naujokams • Investicijos ir partnerystė su pramonės sektoriumi, ypač kibernetinio saugumo srityje • Geresnis ir saugesnis skaitmeninių technologijų naudojimas, tokių kaip debesų kompiuterija ar didelės apimties technologijų naudojimas, sumažinant riziką ir išlaidas • Standartai ir didesnė sąveika visuose sektoriuose (pvz. energetikos, transporto ir sveikatos) kuriant produktus ir paslaugas, skatinti naujoves ir sumažinant išlaidas • Sumažėjusi našta tvarkant viešojo administravimo reikalus naudojantis efektyviomis elektroninėmis paslaugomis – sutaupoma laiko ir pinigų • Padidėjęs konkurencingumas globaliu mastu

Atsižvelgiant į didelę bendrosios skaitmeninės rinkos teikiamą naudą visai Europai ir atskiriems objektams, Europos Sąjunga stengiasi sukurti geriausias sąlygas šiai rinkai funkcionuoti. Todėl bendroji skaitmeninė rinka apima daug elementų ir sričių, kuriuos būtina reglamentuoti ir prižiūrėti. Susisteminti ir apibendrinti bendrosios skaitmeninės rinkos elementai yra pateikiami 4 paveiksle.

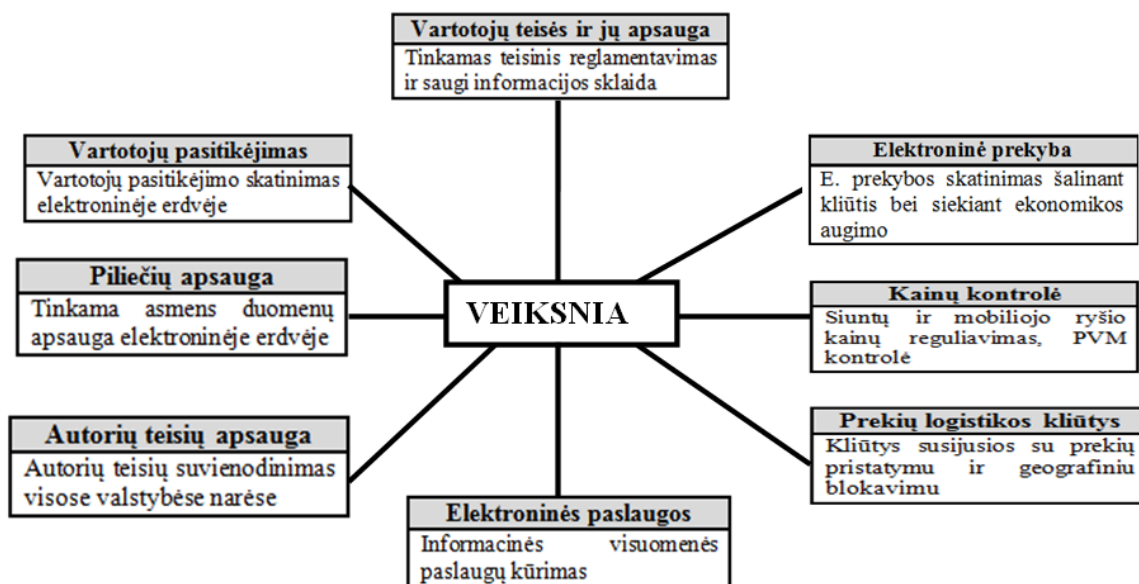

4 pav. Bendrosios skaitmeninės rinkos turinį sudarantys elementai. (Sudaryta autorės)

Bendrosios skaitmeninės rinkos turinio elementai gali būti suskirstyti į keturias pagrindines grupes: informacinės ryšių technologijas (IRT) bei informacinės komunikacinės technologijas, apsaugą ir saugumą, e.paslaugas/e.verslą, bei skaitmeninę visuomenę. IRT ir IKT apima tokius elementus kaip laisvą ir visuotinę prieigą, atvirą internetą bei tinklo neutralumą, IRT standartus, debesų kompiuteriją, interneto platformas bei transliavimo politikos aspektus. Apsauga ir saugumas yra susijęs su vartotojų teisių apsauga, autorių teisių apsauga, bei kibernetiniu saugumu. Šios apsaugos priemonės apima įvairias direktyvas ir kitus reglamentus susijusius su šiomis sritimis. Svarbus skaitmeninės rinkos elementas yra e.paslaugos bei e.verslas. Į šią sritį įeina įvairios paslaugos nuo e.vyriausybės iki e.sveikatos. Pasak Boni (2012), e.vyriausybės ir kitos elektroninės viešosios paslaugos turi didelę įtaką gyvenimo kokybei bei naujoms galimybėms. Didesnis dėmesys yra skiriamas e.prekybai, e.mokėjimams bei e.parašams. Bendrajai skaitmeninei rinkai svarbi ir skaitmeninė visuomenė, pasižyminti skaitmeniniais įgūdžiais, e.raštingumu, ugdymu bei profesiniu mokymu. Taip pat svarbūs elementai yra laisvas duomenų srautas, įvairių sričių standartizavimas, skaitmeninės technologijos bei audiovizualinė žiniasklaida. Susistemintų bendrosios rinkos elementų sąrašas nėra baigtinis, tačiau jame yra išdėstytos pagrindinės sritys akcentuojamos kuriant bendrąją skaitmeninę rinką.

1.2. Pagrindiniai Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos potencialo plėtros veiksniai

Bendroji skaitmeninė rinka apima labai daug sričių, kurios turi būti kontroliuojamos ir prižiūrimos ne tik nacionalinių valstybių, bet ir visos Europos Sąjungos mastu. Plačiau nagrinėjamos bus kelios su bendrosios skaitmeninės rinkos sklandžiu funkcionavimu susijusios veiklos sritys, kurios labiausiai prisideda prie rinkos potencialo plėtros bei įmonių ir vartotojų galimybių didinimo (žr. 5 pav.)

5 pav. Pagrindiniai ES bendrosios skaitmeninės rinkos potencialo plėtros veiksniai. (Sudaryta autorės)

Sparčiai tobulėjant ir plečiantis informacinėms technologijoms, populiarėja ir informacinės visuomenės paslaugos, tarp jų ir elektroninė prekyba. Vis didesnis interneto naudojimas žmonių gyvenime, šiuolaikinės informacinės technologijos ir naujos komunikacijos formos skatina elektroninę prekybą. Pasiekimai šioje srityje yra svarbūs nacionalinei ir tarptautinai prekybai, nes prisideda prie spartaus augimo. Pasak Sharma ir Lijuan (2015), elektroninė prekyba turi didžiulį potencialą verslo srityje. Nauja verslo situacija, tokia kaip elektroninė prekyba ar kitos elektroninės paslaugos, sukuria ir naują mąstymą, todėl laimi tos kompanijos, kurios yra lanksčios ir sugeba išnaudoti atsiradusias naujas galimybes. E.prekyba didina įmonių produktyvumą, gerina įvaizdį bei prisideda prie kokybiškesnių paslaugų vartotojams kūrimo (Torres, Lisboa ir Yasin, 2014). Technologijų dėka pasikeitusi verslo aplinka, kuria būtinybę taikyti naujas verslo strategijas ir verslo modelius skatinant technologijas, kontroliuojant ir racionalizuojant informaciją bei stiprinant santykius su vartotojais. Kaip teigiama Europos Komisijos dokumente¹ (2012), informacinės visuomenės paslaugos arba kitaip interneto paslaugos, gali padėti pasiekti svarbiausius politikos tinklus, nes tai yra raktas į ekonomikos augimą, per naujų darbo vietų ir įmonių kūrimą. Elektroninės paslaugos ir elektroninė prekyba yra vertinama kaip geriausias būdas peržengti nacionalines sienas ir sudaryti sąlygas įmonėms bei vartotojams gauti maksimalią naudą iš Europos Sąjungos bendrosios rinkos. Taip pat elektroninė prekyba gali padėti pasiekti ir regioninės politikos tikslų per pagerėjusią prieigą prie įvairių prekių ir paslaugų vartotojams ir įmonėms įsikūrusioms atokiose vietovėse. Internetinės paslaugos padeda piliečiams sumažinti popierinių formų pildymo laiką bei ypač padidina virtualų aktyvumą, siunčiant elektroninius laiškus, bendraujant skaitmeninėje erdvėje, tvarkant banko sąskaitas, atliekant mokėjimus ir kt. Tokios sąlygos skatina ir elektroninės prekybos apimtis. Kainos, pasirinkimo įvairovė bei sandorių sąnaudos yra stiprūs veiksniai skatinantys vartotojus rinktis elektronines parduotuves (Cardona, Duch-Brown, & Martens, 2015). Tačiau, pasak Orzan, Ioanas, Radu, Stoica ir Popescu (2012), vartotojai visada susiduria su rizika kai ką nors perka ir ši rizika dar padidėja kai yra perkama internetu. Kiekvieno pirkimo pasekmės gali būti arba teigiamos – kai produktas atitinka vartotojo lūkesčius, arba neigiamos - kai produktas neatitinka vartotojų lūkesčių. Pasak Pleşea Doru, Maiorescu, & Cîrstea (2014), funkcionali bendroji skaitmeninė rinka bus pasiekta tuomet, kai vartotojai pirks prekes ar paslaugas internetu turėdami tokį patį pasitikėjimą, kaip ir perkant iš tradicinių pardavėjų ir neatsižvelgiant į jų kilmės šalį. Vartotojo pasitikėjimas dažnai yra svarbesnis elektroninės prekybos srityje, nei tradicinėje prekyboje. Svarbiausi veiksniai, kurie padeda įgyti vartotojo pasitikėjimą, yra informacijos sistemos atliekant mokėjimus kokybė bei parduotuvės reputacija. Todėl prekybininkai, norintys užsiimti elektronine prekyba, turi įgyti užsakovų pasitikėjimą bei sumažinti riziką vartotojo požiūriu, teikiant išsamią informaciją apie produktą, užtikrinant skaidrius mokėjimo būdus, gražinimo sąlygas bei greitą pristatymą. Svarbu turėti aukštos kokybės skambučių ar kitokios komunikacijos centrą, turėti svetainę

---

¹„Online services, including e-commerce, in the Single Market“ (2012).

su aiškiu pasaulių ar prekių išdėstymu ir kt. Panašius kriterijus išskiria ir Davidavičienės ir Tolvaišo (2011), kurie teigia kad, elektroninės prekybos srityse vienas svarbiausių elementų yra prekių ar paslaugų svetainė. Vertinant elektroninės prekybos svetainės kokybę svarbiausi kriterijai yra produkto paieškos paprastumas, užsakymo aiškumas, apmokėjimo procesas, saugumo nuostatos, pristatymo tipų vartotojams pakankamumas, užsakymo sekimo galimybė, produktų grąžinimo procesas bei lojalumo programos. Fračkiewicz ir Grzesiuk (2013) teigimu, elektroninė prekyba arba komercija iš prigimties yra tarptautinė ir dažniausiai elektroninis verslas reiškia verslą globaliu mastu. Tokia prekybos forma leidžia didinti pardavimus esamose rinkose bei geografiškai plėsti eksporto taikymo sritis ir įeiti į naujas užsienio rinkas. Mažoms ir vidutinėms įmonėms, eksportuojančioms savo produktus, suteikiama galimybė produkciją pardavinėti pasauliniu mastu neinvestuojant į dukterinių įmonių (prekybos atstovų) steigimą užsienyje. Europos Komisijos komunikate² teigiama, kad elektroninė prekyba yra naudinga vartotojams - tarptautinės prekybos plėtra ir lengvesnis palyginimas sumažina kainas ir padidina paslaugų ir prekių kokybę. Nauda juntama ir pažeidžiamų asmenų visuomenėje tarpe, kurių mobilumas yra apribotas dėl geografinių ar kitokių priežasčių.

Fračkiewicz ir Grzesiuk (2013) išskiria pagrindines problemas su kuriomis susiduria vartotojai naudodamiesi elektroninės prekybos paslaugomis:

- abejonės dėl tinkamos vartotojų teisių apsaugos;
- komunikacijos problemos, nesusikalbėjimas bei žinių, ne tik komunikacijos lygyje, trūkumas;
- reikalingos informacijos nepakankamumas;
- problemos susijusios su pristatymu;
- vartotojų neužtikrintumas dėl pagalbos suteikimo.

Viena iš pagrindinių vartotojų nenoro naudotis elektrone prekyba priežasčių yra nepasitikėjimas pardavėjais ir baimė negauti tinkamos prekės, komunikacijos, aptarnavimo ar pristatymo srityse. Elektroninės prekybos problemos apima įvairias sritis – nevienodi šalių teisiniai ypatumai, dažnai pasitaikantys sukčiavimo atvejai, nevienodas šalių informacinių technologijų pritaikymo lygis, mokėjimų problemos ir problemos susijusios su vartotojais, jų kompiuteriniu raštingumu, kultūriniais aspektais (Chocas ir Vily, 2013). Atsižvelgiant į šias problemas ir yra kuriama bendroji skaitmeninė rinka, kuri turi užtikrinti sklandų elektroninių paslaugų ir elektroninės prekybos veikimą. Elektroninės prekybos ir kitose srityse vienas iš svarbiausių klausimų yra vartotojų teisės bei jų apsauga.

Skaitmeninis amžius bei spartėjančios skaitmeninės technologijos kelia naujus vartotojų teisių ir interesų apsaugojimo poreikius. Skaitmeniniai vartotojai turi didžiulį produktų, inovatyvių programų bei verslo modelių pasirinkimą skaitmeninėje erdvėje. Įvairūs skaitmeninio turinio produktai užima vis

---

²A coherent framework for building trust in the Digital Single Market for e-commerce and online services. (2012).

didesnę vietą įvairaus amžiaus bei profesijų Europos skaitmeninio turinio vartotojų kasdieniniame gyvenime. Tačiau skaitmeniniai vartotojai susiduria ir su tam tikromis kliūtimis. Vienos pagrindinių vartotojų nepasitenkinimo sričių tai skaidrumo trūkumas ir prasta vartotojų informavimo kokybė (Helberger, 2011). Atsižvelgiant į naujai iškilusias kliūtis, kuriamas naujas požiūris į problemas apsaugant žmogaus kaip vartotojo teises. Vis didėjanti pramonės ir skaitmeninė plėtra, paskatino naujos teisės šakos, vadinamos vartotojų teise, augimą. Tai sukėlė teigiamus rezultatus visose ekonomikos, politikos bei socialinėse srityse – sumažinta įtampa tarp pirkėjų ir pardavėjų bei paskatintas vartotojų dalyvavimas tam tikrose politikos srityse. Vartotojų teisės, susijusios su prekėmis ir paslaugomis, turi gana platų veiksmų spektrą, susijusį su kiekiu, kokybe, platinimo informacija, paslaugomis, garantijomis, kainomis ir pan. (Restegari ir Dehkordi, 2013). Spartėjant ekonomikų globalizacijai, skaitmeninė erdvė tapo gana nesaugi ir nestabili erdvė vartotojams, ypač tiems, kurie internetu naudojami dažnai. Atsižvelgdama į tai Europos Sąjunga jautė poreikį sukurti tinkamą teisinį reglamentavimą bei saugią informacijos sklaidą skaitmeninėje erdvėje. Internetinėje erdvėje turi būti leidžiama platinti ir naudotis bet kokia informacija tarp Europos Sąjungos piliečių ir turi būti atsižvelgiama į neįgalių asmenų poreikius. Apsauga reikalinga ir nepilnamečiams ribojant jų prieigą prie tam tikro turinio svetainių, kurios gali daryti įtaką jų fizinei, psichinei ar moralinei būklei. Chang, Cheung ir Tang, (2013) teigimu, negalima visiškai eliminuoti rizikos naudojantis internetu, tačiau yra svarbu kurti vartotojų pasitikėjimą. Privatumo politika vartotojams gali sumažinti riziką bei užtikrinti saugumą tik tuomet, kai taikomos taisyklės yra reglamentuotos ir turi rašytinę formą. Kalbant apie tarptautinį vartotojų teisių užtikrinimą svarbu, kad galiojančios taisyklės būtų užrašytos vartotojui suprantama kalba, taip gali būti sukuriamas aukštesnis vartotojų pasitikėjimo lygis (Orzan, et al., 2012).

Europos Komisija išleistame „ES interneto teisių kodekse“ (2012) yra įtrauktos pagrindinės Europos Sąjungos teisėje įtvirtintos teisės ir principai skirti apsaugoti piliečius, kai jie prisijungia prie interneto tinklų, juos naudoja ar gauna internetines paslaugas. Kodekse skelbiamos teisės ir principai yra įtvirtinti įvairiose direktyvose, reglamentuose bei konvencijose, susijusiose su elektroninių ryšių, e.prekybos, vartotojų teisių apsauga ir jie yra taikomi ne tik skaitmeninei aplinkai. Pagrindinis kodekso tikslas yra supažindinti Europos Sąjungos piliečius, kurie naudojami internetu, internetu perka ar naudojami kitomis paslaugomis, kad jie žinotų Europos Sąjungoje minimaliai įtvirtintas savo teises ir principus. Kodekse įtvirtintos teisės ir principai yra svarbūs ir bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimui. Visų pirma Europos Sąjungoje visi turi turėti galimybę gauti minimalų geros kokybės ir prieinamos kainos elektroninių ryšių paslaugų paketą. Svarbus vartotojų apsaugos aspektas yra duomenų apsauga. Pasak De Hert (2015), kiekvienas asmuo turi teisę į tinkamą jo asmens duomenų apsaugą. Asmens duomenų tvarkymas turi būti būtinas, sąžiningas, teisėtas ir proporcingas. Svarbu užtikrinti vartotojų teises jiems naudojantis elektronine prekyba ar kitomis e. paslaugomis. Kiekvienas vartotojas ES turi

teisę iš prekybininko gauti aiškia, teisingą ir suprantamą pagrindinę informaciją apie produktą arba paslaugą prieš juos įsigydamas internetu. Be to prieš sudarydamas mokėjimo internetu sandorį, kiekvienas vartotojas turi teisę gauti visus reikšmingus mokėjimo duomenis. Visų pirma paslaugos sąlygas, įskaitant informaciją apie mokėjimo paslaugos teikėją, atsakingą už sandorį, taip pat informaciją apie mokėjimo paslaugos ypatybes ir tvarkymo laiką, informaciją apie sandoriui taikomus mokesčius ir teisę į pinigų grąžinimą, informaciją apie visus prekybininko taikomus papildomus mokesčius ar nuolaidas. Bet kuris vartotojas ES, taip pat ir skaitmeninėje aplinkoje, yra apsaugotas nuo prekybininkų taikomų nesąžiningų tipinių sutarties sąlygų, dėl kurių, nepagrįstai sutrikdžius pusiausvyrą, atsiranda žala vartotojui. Visi asmenys, kurių teisės, užtikrinamos Europos teisės aktais, buvo pažeistos, turi teisę į veiksmingas teisių gynimo priemones teisme. Tai yra pagrindinės vartotojų teisės įtvirtintos Europos Sąjungoje ir jos yra svarbios bendrosios skaitmeninės rinkos funkcionavimui.

Bendrosios skaitmeninės rinkos strategija apima ir autorių teisių apsaugą. Apie vartotojų teises ir jų apsaugą yra kalbama jau gana seniai. Dažnai nesutarimai kyla diskutuojant apie kopijų platinimo kontrolę bei impulsą dalintis, mėgautis, ir bendrauti su naujomis idėjomis bei kūryba. Kiekviena technologija, kurios dėka kūrybos kopijavimas tampa lengvesnis yra vertinama kaip tiesioginė grėsmė tiems, kurie kontroliuoja kūrybinių kopijų platinimą. Autoriai yra suinteresuoti teisinės sistemos kūrimu, kuri leistų skleisti žinias, kultūrą bei idėjas ir kuri kontroliuotų neteisėtą kūrybos platinimą (Halbert, 2015). Informacinės ir ryšių technologijos (IRT) bei skaitmeninė informacija atvėrė naujas galimybes prieigai prie turinio bei novatoriškų paslaugų ir mokslo informacijos sklaidai. Autorių teisė yra apibrėžiama kaip įstatymas, kuriuo suteikiama išskirtinė nuosavybės teisė į tam tikrus asmens kūrinius (autorių teisių objektą). Kūrybos bei meno pasaulyje autorių teisės yra esminis dalykas įrodantis kūrinio nuosavybę bei ją saugantis. Autorių teisių įstatymai nustato taisykles apibrėžiančias darbo naudojimo galimybes. Įstatymiškai įtvirtinta nuosavybė suteikia jos savininkui tam tikras teises tokias kaip, atkurti kūrinį, platinti jo kopijas internetu ar kitais kanalais, viešinti ir pan. Augant interneto naudojimui tuo pačiu auga ir kūrybinis sektorius. Kas kartą skaitmeniniams vartotojams žiūrint vaizdo klipą internetu, klausantis muzikos, skaitant tinklaraštį yra susiduriama su autoriniais dalykais, kuriems yra būtina apsauga (Hombal ir Prasad, 2012). Svarbiausia autorių apsaugos funkcija yra susijusi su autorių darbų apsaugojimu nuo piratavimo. Visų pirma kaip atsakas į interneto piratavimą prieš autorių teises iškilo teisinės, politinės, akademinės bei verslo diskusijos. Bendru sutarimu buvo pastebėta, kad esami teisės aktai yra nepakankami. Taip pat yra labai svarbu sustiprinti teisinį tikrumą bei suteikti pakankamai lankstumo naudojantis teisės aktais. Atsižvelgiant į spartų ekonomikos, socialinį bei kultūrinį vystymąsi dėl interneto teikiamų galimybių, lankstumas naudojantis teisės aktais gali būti laikomas svarbesniu nei glaudesnis teisinis tikrumas. Kiekviena šalis turi savo autorių teisių apsaugos įstatymus, todėl autorių teisių apsaugos praktika gali šiek tiek skirtis. Atsižvelgdama į galimus skirtumus šioje srityje Europos Sąjunga siekia suvienodinti autorių teises

visose šalyse narėse, kad jos būtų vienodos tiek tos šalies piliečiams tiek kitos šalies autoriams. Tačiau Europos Sąjungoje egzistuojanti teisinė autorių teisių apsaugos sistema ne iki galo užtikrina šias funkcijas. Yra nemažai autorių teisių apribojimų trukdančių susidoroti su sparčiai didėjančiomis socialiai vertingomis interneto paslaugomis (Senftleben, 2013).

Nuolat augantis interneto vartojimas sudaro palankias sąlygas prieigai prie didelio kiekio informacijos bei internetinės prekybos tarp šalių plėtojimui. Tačiau sklandžiai prekybai internetu trukdo atsirandančios kliūtys susijusios su prekių pristatymu bei geografiniu blokavimu. Geografinio blokavimo terminas yra vartojamas kalbant tik apie skaitmeninę prekybą internetu. Geografinis blokavimas yra akivaizdi kliūtis apribojanti internetinių apsaugų pasirinkimą ir prieinamumą (Colomo, 2015). Geografinis blokavimas dažnai yra susijęs su autorių teisėmis apsaugotomis prekėmis. Dėl ne visiškai nacionalinės vartotojų apsaugos teisių aktų suderinimo Europos Sąjungos valstybėse narėse atsiranda tiekėjų dvejojimas gaminant tų pačių prekių spektrą skirtingų šalių rinkoms (Martens, 2013). Įmonės prekiaudamos internetu savo potencialiems klientams taiko skirtingas sąlygas arba nustato tam tikrus apribojimus dėl klientų gyvenamosios vietos ar pilietybės. Europos Komisijos Europos bendrosios skaitmeninės rinkos strategijoje (2015), geografinis blokavimas yra apibrėžiamas kaip, komerciniais sumetimais internetinių prekyautojų taikoma praktika, kurios pasekmė – galimybės pasiekti kitose valstybėse narėse sukurtas interneto svetaines atėmimas. Geografinis blokavimas pasireiškia įvairiai. Yra atvejų kai vartotojai gali pasiekti internetinę svetainę, tačiau joje negali įsigyti produktų ar paslaugų. Kitais atvejais vartotojai gali būti nukreipti į tos pačios įmonės vietinę interneto svetainę, kurioje gali skirtis tų pačių prekių ar paslaugų kainos arba gali būti siūlomos kitos prekės ir paslaugos. Kai nekludoma pirkti, geografinės vietos nustatymo priemonės taikomos taip, kad pagal geografinę vietą būtų automatiškai taikomos kitos kainos. Tokiu būdu yra sumažinamos vartotojų galimybės pasinaudoti tarpvalstybiniais pasiūlymais. Dėl tokių apribojimų dažniausiai vartotojams tenka mokėti daugiau, be to yra apriojamas jų pasirinkimas produktams, paslaugoms ar skaitmeninio turinio vartojimui. Įmonės geografinį blokavimą taiko siekdamos suskirstyti rinkas pagal nacionalines sienas. Tačiau ne visada tokie apribojimai yra draudžiami - yra atvejų kai geografinis blokavimas yra pateisinamas. Geografinį blokavimą galima pateisinti kai dėl šalyje esančių nacionalinių taisyklių yra siekiama apsaugoti viešąją tvarką valstybėse narėse arba kai prekyba kitose šalyse sukuria papildomų išlaidų prekybininkams.

Dar viena sritis susijusi su bendrosios skaitmeninės rinkos strategija yra kainų kontrolė. Kainų kontrolė yra apibrėžiama kaip valdžios pastangos apriboti prekių kainas rinkoje. Apribojimas gali veikti arba žemiausias arba aukščiausias kainas. Dažniausiai pasitaikantys kainų kontrolės mechanizmai yra viršutinės ribos (kainų lubų) arba apatinės ribos nustatymas. Vyriausybė imasi kontroliuoti kainas dėl šių priežasčių:

- siekiama apsaugoti vartotojus nuo tiekėjų išnaudojimo ir padaryti pagrindines prekes prieinamas visiems piliečiams;
- vyriausybė nustato kai kurių prekių kainas siekiant kontroliuoti infliaciją šalies ekonomikoje;
- kainų kontrole siekiama užtikrinti, kad būtų išvengta situacijos kai pardavėjai nepagrįstai nustato daug didesnę kainą nei tikroji.

Yra išskiriami kainų kontrolės privalumai. Visų pirma maksimalių kainų nustatymu vartotojai yra apsaugomi nuo išnaudojimo, nes kainos negali pakilti aukščiau nustatytos ribos taip vartotojai turi galimybę pirkti prekes mažesnėmis kainomis. Kainų kontrolė pašalina sąnaudas gamyboje, sumažinant išlaidas patiriamas atliekant verslo reikalus tarp įmonių. Taip pat kainų kontrolė užtikrina skaidresnes prekių kainas. Kainų kontrolės dėka yra pašalinamas netikrumas, kurį sukelia valiutų kursų svyravimai. Būtent to ir buvo siekta kuriant bendrąją Europos Sąjungos valiutą, palengvinusią prekybinius atsiskaitymus (Stocking, 2012).

Kainų kontrolė yra viena iš aktualių sričių visoje Europos Sąjungoje. Europos Komisija atsižvelgdama į problemas susijusias su skaidriu ir pagrįstu kainos nustatymu paslaugoms, kuriomis naudojasi vartotojai, prekybininkai ar verslas svarsto tam tikrus šios problemos sprendimo būdus. Kainų kontrolė taip pat yra akcentuojama ir bendrosios skaitmeninės rinkos strategijoje. Visų pirma Europos Komisija imasi veiksmų, kad iki 2016 metų panaikinti mobiliųjų telefonų tarptinklinio ryšio mokesčiai ir sumažintos nepagrįstai aukštos skambučių bei trumpųjų žinučių į užsienį kainos, taip kuriant tikrą bendrąją telekomunikacijų rinką. Bendrajai skaitmeninei rinkai įtakos turi ir siuntų kainos, kurias yra siekiama padaryti prieinamas tiek įmonėms tiek vartotojams, taip prisidedant ir prie elektroninės prekybos plėtojimo. Taip pat svarbu kontroliuoti pridėtinės vertės mokestį (PVM) nustatant bendrą viršutinę ribą, kad mažesnėms naujai veiklą pradedančioms vykdyti įmonėms būtų palengvintas prekiavimas internetu bei palengvinta dėl skirtingos tvarkos atsirandanti našta.

Bendroji skaitmeninė rinka yra susijusi su daugeliu svarbių sričių, kurios yra svarbios siekiant iki galo išnaudoti šalių rinkų potencialą. Sklandus bendrosios skaitmeninės rinkos funkcionavimas priklauso nuo atskirų sričių darnaus veikimo bei tarpusavio bendradarbiavimo. Siekiant darnaus tokių veiksnių kaip elektroninė prekyba, elektroninės paslaugos, vartotojų pasitikėjimo kūrimas, vartotojų teisės bei jų apsaugos, piliečių apsaugos, autorių teisių apsauga, prekių logistikos kliūčių šalinimo bei kainų kontrolės, veikimo visoje Europos Sąjungos bendrojoje skaitmeninėje rinkoje yra reikalingas atitinkamas šių sričių reglamentavimas bei tam tikri Europos Sąjungos veiksmai.

2. EUROPOS SAJUNGOS POZICIJA IR PRIEMONĖS BENDROSIOS SKAITMENINĖS RINKOS FORMAVIMO KLAUSIMAI

Šioje darbo dalyje yra analizuojami svarbiausi Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos reglamentavimo aspektai. Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimui yra svarbios direktyvos susijusios su duomenų apsauga, nuotoline prekyba, autorių teisėmis, intelektinės nuosavybės bei įvairių elektroninių sričių reguliavimu. Šios direktyvos padėjo pagrindą bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimui. Taip pat svarbūs ir kiti analizuojami Europos veiksmai, kurie paskatino Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos strategijos kūrimą bei atitinkamų veiksmų įgyvendinimą.

2.1. Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos reglamentavimo pagrindinės direktyvos

Pagrindinės institucijos susijusios su bendrosios rinkos reglamentavimu yra Europos Parlamentas ir Europos Komisija. Šios dvi institucijos rengdamos įvairius reglamentus sudarė pagrindą bendrajai skaitmeninei rinkai formuoti. Copenhagen Economics (2010) teigimu, Europos Sąjunga siekia, kad skaitmeninės technologijos būtų naudojamos visuomenės gerinimo tikslais. Pasiruošimas kuriant Europos skaitmeninę ekonomiką, vėliau ir bendrąją skaitmeninę rinką prasidėjo gana anksti (žr. 5 lentelė). Veiksmų buvo imtasi tiek ES tiek ir nacionaliniu lygiu diegiant gerai funkcionuojančią skaitmeninės ekonomikos sistemą. Europos lygmeniu buvo priimtos direktyvos susijusios su įvairiomis elektroninių paslaugų sritimis t.y. e-pinigais, e-komercija, elektroninėmis sąskaitomis, e-privatumu bei skaitmeninės muzikos teisėmis. Daug teisinių pastangų kuriant Europos skaitmeninės ekonomikos sistemą buvo įdėta iki 2005 metų. Vėliau aktyviai domėtis skaitmeninės rinkos teisiniu reglamentavimu imta nuo 2010 metų Europos Komisijai paskalbus Skaitmeninę darbotvarkę ir bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimo strategiją.

5 lentelė. Informacinės visuomenės reguliavimo sistemos kūrimas. (Sudaryta autorės, remiantis Copenhagen Economics (2010). The Economy Impact of the a Europaen Single Digital Market).

1995	Duomenų apsaugos direktyva. Asmens duomenų apsaugos užtikrinimas tvarkant asmens duomenis ir laisvas tokių duomenų judėjimas
1997	Nuotolinės prekybos direktyva. Vartotojų apsauga susijusi su nuolatinės prekybos sutartimis, vartotojų perkančių nuotoliniu būdu padėties suvienodinimas
1999	E-parašai Valstybių narių taisyklių, nustatančių elektroninių parašų pripažinimą, suvienodinimas
2000	E-pinigai Reguliavimo sistemos kūrimas, kuri padeda pasinaudoti visa potencialia elektroninių pinigų teikiama nauda. E-komercija Tarpvalstybinių internetinių paslaugų kliūčių ES vidaus rinkoje šalinimas, teisinių lūkesčių įmonėms ir piliečiams užtikrinimas.
2001	Autorių teisių direktyva Teisės aktų dėl autorių ir gretutinių teisių suderinimas, atsižvelgiant į technologijų pokyčius E-sąskaitų direktyva Sąskaitų-faktūrų išrašymo sąlygų supaprastinimas, patobulinimas bei suderinimas, atsižvelgiant į pridėtinės vertės mokestį
2002	E-privatumo direktyva Reglamentavimo sistemos nustatymas, siekiant pusiausvyros tarp aukšto asmenų privataus gyvenimo apsaugos lygio ir laisvo asmens duomenų judėjimo
2004	Direktyva dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo Teisės sistemos suderinimas, siekiant užtikrinti aukštą, vienodą ir vieningą apsaugos lygį vidaus rinkoje.
2010	<Europos skaitmeninė darbotvarkė>
2011	Vartotojų teisių apsaugos direktyva Stipresnis vartotojų apsaugos ir vidaus rinkos veikimo užtikrinimas
2015	<Bendrosios skaitmeninės rinkos strategija>

Pirmoji svarbi su skaitmenine rinka susijusi direktyva buvo priimta 1995 m. spalio 24 d. tai – Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo³(direktyva 95/46/EB). Šioje direktyvoje buvo nustatyta asmens duomenų apsaugos reglamentavimo sistema, kuria buvo siekiama nustatyti pusiausvyrą tarp aukšto asmenų privataus gyvenimo apsaugos lygio ir laisvo asmens duomenų judėjimo Europos Sąjungoje. Direktyvoje griežtai nustatyti asmens duomenų rinkimo ir naudojimo apribojimai ir prašoma kiekvienoje valstybėje narėje įsteigti nepriklausomą nacionalinę duomenų apsaugos instituciją. Ši direktyva padėjo nustatyti asmenų teises ir laisves, susijusias su asmens duomenų tvarkymu bei jas apsaugoti. Taip pat nustatyti bendrieji principai, lemiantys duomenų tvarkymo teisėtumą. Ši direktyva buvo pagrindas asmenų duomenų apsaugai Europos Sąjungoje. Plečiantis elektroniniams ryšiams,

³Europos Parlamento ir tarybos direktyva (95/46/EB) 1995 m. spalio 24 d. dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo.

internetui bei technologijoms atsirado būtinybė reglamentuoti asmens duomenų apsaugą elektroninėje erdvėje. Bendrijos viešųjų ryšių tinkluose buvo pradėtos diegti patobulintos skaitmeninės technologijos, kurios kėlė specifinius reikalavimus naudotojo asmens duomenų ir privatumo apsaugai. Atsižvelgdamas į tai Europos Parlamentas ir Taryba 2002 metais liepos 2 dieną priėmė direktyvą dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje⁴ (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių 2002/58/EB). Kaip teigiama šioje direktyvoje internetas pakeitė tradicines rinkos struktūras sukurdamas bendrą, pasaulinę infrastruktūrą įvairioms elektroninių ryšių paslaugoms teikti. Viešai prieinamos elektroninių ryšių interneto paslaugos atvėrė naujas galimybes naudotojams, bet dėl jų taip pat iškilo rizika asmens duomenims ir privatumui. Todėl direktyvoje buvo išdėstytos nuostatos tokiomis temomis kaip prisijungimo ir duomenų saugojimo valstybėse narėse priežiūros tikslai, nepageidaujamų elektroninių pranešimų siuntimo naudojimo ir asmens duomenų įtraukimas į viešus abonentų sąrašus ir kt. Direktyvoje nustatyta reglamentavimo sistema, kuria siekiama nustatyti pusiausvyrą tarp aukšto asmenų privataus gyvenimo apsaugos lygio ir laisvo asmens duomenų judėjimo Europos Sąjungoje. Šiuo tikslu direktyvoje griežtai nustatyti asmens duomenų rinkimo ir naudojimo apribojimai ir prašoma kiekvienoje valstybėje narėje įsteigti nepriklausomą nacionalinę instituciją, kontroliuojančią visus veiksmus, susijusius su asmens duomenų tvarkymu.

Dvidešimto amžiaus pabaigoje svarbus tampa ir nuotolinės prekybos reguliavimas. Europos Parlamentas ir Taryba 1997 m. priima direktyvą⁵ (97/7/EB) dėl vartotojų apsaugos, susijusios su nuotolinės prekybos sutartimis. Direktyva priimta atsižvelgiant į tai, kad laisvas prekių bei paslaugų judėjimas daro įtaką ne tik verslui bet ir privatiems asmenims. Šia direktyva buvo siekiama suderinti valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatas, kurios reglamentuoja nuotolinės prekybos sutartis. Taip pat direktyva padėjo suvienodinti vartotojų perkančių nuotoliniu būdu padėtį, kad ji nebūtų blogesnė nei vartotojų perkančių tiesiogiai. Direktyvoje akcentuojamas ir prekių prieinamumo aspektas, perkant iš kitos valstybės narės – prekės ir paslaugos turi būti prieinamos vienodomis sąlygomis. Vystantis technologijoms bei plečiantis tarptautinei skaitmeninei prekybai, atsirado didesnis poreikis apsaugoti vartotojų teises. Todėl 2011 m. spalio mėnesį buvo priimta nauja Europos Parlamento ir Komisijos direktyva dėl vartotojų teisių apsaugos⁶ (direktyva 2011/83/ES). Šia direktyva buvo panaikinta ankščiau aptarta direktyva 97/7/EB dėl vartotojų apsaugos, susijusios su nuotolinės prekybos sutartimis. Nauja direktyva buvo priimta atsižvelgiant į įgytą patirtį bei siekiant supaprastinti

---

⁴Europos Parlamento ir tarybos direktyva 2002/58/EB 2002 m. liepos 12 d. dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių)

⁵Europos Parlamento ir tarybos direktyva 97/7/EB. 1997 m. gegužės 20 d., dėl vartotojų apsaugos, susijusios su nuotolinės prekybos sutartimis

⁶Europos Parlamento ir tarybos direktyva 2011/83/ES 2011 m. spalio 25 d. dėl vartotojų teisių. Europos Sąjungos oficialusis leidinys

ir atnaujinti taikomas taisykles, panaikinti jose esančias neatitiktis ir pašalinti nepageidaujamas spragas. Naujosios vartotojų teisių apsaugos direktyvos tikslas užtikrinti dar stipresnę vartotojų apsaugą ir vidaus rinkos veikimą. Didelis dėmesys skiriamas vartotojų apsaugai perkant nuotoliniu būdu t.y. internetu, paštu ar telefonu, kadangi ši prekybos rūšis ypač sparčiai populiarėja tarp vartotojų. Šia vartotojų teisių direktyva reglamentuojamos tiesiogiai vartotojams parduodamų prekių ir paslaugų pardavimo sutartys. Direktyvoje įtvirtintos nuostatos, užtikrinančios patikimesnes sąlygas vartotojams – įtvirtintas 14 dienų terminas prekių ar paslaugų pirkimo nuotolinės sutarties atsisakymui, suteikiama daugiau informacijos vartotojams ir visoje ES suvienodinta sutarties atsisakymo forma, uždrausti paslėpti mokesčiai, neleidžiama naudoti iš anksto pažymėtų langelių, nustatytos geresnės pinigų grąžinimo garantijos atsisakius sutarties, neleidžiamos priemokos už kredito korteles ir padidintų tarifų telefono linijų naudojimas.

Kitas svarbus žingsnis vedantis link bendrosios skaitmeninės rinkos tai elektroniniai parašai bei jų reglamentavimas. Šiuo klausimu 1999 m. priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva⁷ (1999/93/EB) dėl Bendrijoje elektroninių parašų reguliavimo sistemos. Kaip skelbiama šioje direktyvoje elektroniniai parašai yra būtini elektroniniam ryšiui ir elektronei komercijai bei būtinos atitinkamos paslaugos, leidžiančios patvirtinti duomenų autentiškumą. Pagrindinis direktyvos tikslas buvo suvienodinti valstybių narių taisykles, nustatančias elektroninių parašų pripažinimą ir sertifikavimo paslaugų teikėjų akreditavimą. Taip pat aiškesne Bendrijos elektroninių parašų reguliavimo sistema buvo siekiama sustiprinti pasitikėjimą naujomis technologijomis bei padaryti jas priimtinesnes.

Atsižvelgus į sparčią elektroninės prekybos plėtrą 2000 metais Europos Parlamentas ir Europos Komisija išleido direktyvą dėl elektroninių pinigų įstaigų steigimosi, veiklos ir riziką ribojančios priežiūros⁸ (direktyva 2000/46/EB). Šia direktyva siekta sukurti reguliavimo sistemą, kuri padėtų pasinaudoti visa potencialia elektroninių pinigų teikiama nauda ir nekliudytų diegti technologijų naujovių. Direktyvoje buvo priimta atsiradus naujiems išankstinio apmokėjimo elektriniams mokėjimo produktams ir buvo skirta sukurti aiškią teisinę sistemą, skirtą vidaus rinkai stiprinti, užtikrinant adekvatų riziką ribojančios priežiūros lygį. Keičiantis aplinkai atsirado poreikis peržiūrėti ir pakeisti nutarimus, nes kai kurios nuostatos trukdo tikrai bendrajai elektroninių pinigų paslaugų rinkai

---

⁷Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/93/EB. 1999 m. gruodžio 13 d. dėl Bendrijoje elektroninių parašų reguliavimo sistemos.

⁸Europos Parlamento ir tarybos direktyva 2000/46/EB. 2000 m. rugsėjo 18 d. dėl elektroninių pinigų įstaigų steigimosi, veiklos ir riziką ribojančios priežiūros

atsirasti ir plėtoti šias vartotojui patogias paslaugas. Todėl 2009 metais buvo priimta nauja direktyva dėl e. pinigų – 2009/110/EB⁹.

Dar vienas svarbus žingsnis vedantis link bendrosios skaitmeninės rinkos buvo Europos Parlamento ir Europos Komisijos Elektroninės komercijos direktyvos¹⁰ (2000/31/EB) priėmimas 2000 metais. Direktyva priimta siekiant pasirūpinti, kad elektroninės komercijos plėtrai vidaus rinkose būtų sudarytos palankios sąlygos. Pagrindiniai direktyvos tikslai pašalinti tarpvalstybinių internetinių paslaugų kliūtis ES vidaus rinkoje, užtikrinti teisinius lūkesčius įmonėms ir piliečiams, pasiūlyti lanksčią ir subalansuotą teisinę sistemą bei stiprinti Europos elektroninių paslaugų teikėjų konkurencingumą. Direktyvoje nustatomos normos reguliuojančios skaidrumo ir informacijos pateikimo reikalavimus, komercinį bendravimą, elektroninių kontraktų sudarymą bei apribojimus paslaugų teikėjų tarpininkų atsakomybei. Direktyva apima tokias informacinės visuomenės paslaugų sritis: internetinę prekybą prekėmis bei paslaugomis, internetines informacines paslaugas (pvz. internetiniai laikraščiai), internetinę reklamą, profesionalias paslaugas (pvz., teisinių, medicininių, nekilnojamojo turto konsultacijas), pramogines paslaugas ir kt.

Vienas iš svarbių skaitmeninės rinkos elementų yra autorių teisių apsauga. Siekiant apsaugoti autorių teises Europos Parlamentas ir Europos Komisija 2001 m. paskelbė direktyvą dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo (2001/29/EB)¹¹. Direktyvos tikslas suderinti teisės aktus dėl autorių ir gretutinių teisių atsižvelgiant į technologijų pokyčius. Sutartis nustato vidaus rinkos sukūrimą ir sistemos, užtikrinančios, kad konkurencija vidaus rinkoje nebūtų iškraipoma, įteisinimą. Direktyvoje įtvirtintos svarbiausios turtinės teisės - atgaminimo, viešo skelbimo (įskaitant padarymą viešai prieinamu) bei platinimo. Tinkama teisinė intelektinės nuosavybės teisių apsauga yra būtina, kad būtų galima garantuoti galimybes gauti tinkamą atlyginimą ir patenkinamą investicijų grąžą.

Su autorių teisių apsauga susijusi 2004 m. Europos Parlamento ir Europos Komisijos direktyva dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo¹². Vidaus rinkos sukūrimas panaikino judėjimo laisvės apribojimus, konkurencijos iškraipymus, be to padėjo sukurti naujovėms ir investicijoms palankią aplinką. Esant tokioms aplinkybėms intelektinės nuosavybės apsauga tapo esminiu vidaus rinkos

---

⁹Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/110/EB . 2009 m. rugsėjo 16 d. dėl elektroninių pinigų įstaigų steigimosi, veiklos ir riziką ribojančios priežiūros

¹⁰Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB. 2000 m. birželio 8 d. dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos direktyva)

¹¹Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB. 2001 m. gegužės 22 d. dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo

¹²Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB 2004 m. balandžio 29 d. dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo

sėkmės elementu. Intelektinės nuosavybės apsauga svarbi ne tik naujovių ir kūrybingumo skatinimui, bet ir užimtumo plėtrai bei konkurencijos tobulinimui. Šioje direktyvoje buvo nustatytos priemonės, procedūros ir gynybos būdai, užtikrinantys nuosavybės teisių gynimą. Direktyvoje naudojamas intelektinės nuosavybės teisių terminas apima pramoninės nuosavybės teises.

Didėjant tarptautinės prekybos mastams ir tarptautiniams atsiskaitymams, buvo svarbu užtikrinti ir elektroninių sąskaitų-faktūrų reglamentavimą. Europos Taryba 2001 m. priėmė e.sąskaitų-faktūrų direktyvą¹³, siekiant supaprastinti, patobulinti ir suderinti sąskaitos faktūros išrašymo sąlygas ir į pridėtinės vertės mokestį. Atsižvelgiant į bendrosios skaitmeninės rinkos strategijos įgyvendinimą, 2014 m. priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimo viešuosiuose pirkimuose¹⁴. Valstybės narės direktyvos nuostatas turi perkelti į savo nacionalinę teisę iki 2018 m. lapkričio 27 d. Pagal naująją direktyvą bus sukurtas Europos elektroninių sąskaitų standartas. Jo taikymas padės sumažinti perkančiųjų organizacijų išlaidas viešiesiems pirkimams, paspartins atsiskaitymus su tiekėjais, sumažins biurokratinę naštą bei pagerins aplinkosauginę situaciją. Efektyvia elektroninių sąskaitų naudojimo sistema siekiama priartėti prie visiškai elektroninio viešųjų pirkimų proceso.

Aptartos direktyvos padėjo pagrindą bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimui, tačiau pastaruoju metu kuriant šią rinką yra analizuojamos ir kitos sritys, paliečiant ir kitus svarbius skaitmeninės rinkos elementus. Galima teigti, kad bendrosios skaitmeninės rinkos sukūrimas buvo nuoseklus procesas. Tačiau keičiantis aplinkai yra svarbu užtikrinti ir šių priimtų direktyvų atnaujinimus bei pakeitimus, pritaikant prie pasikeitusių aplinkybių.

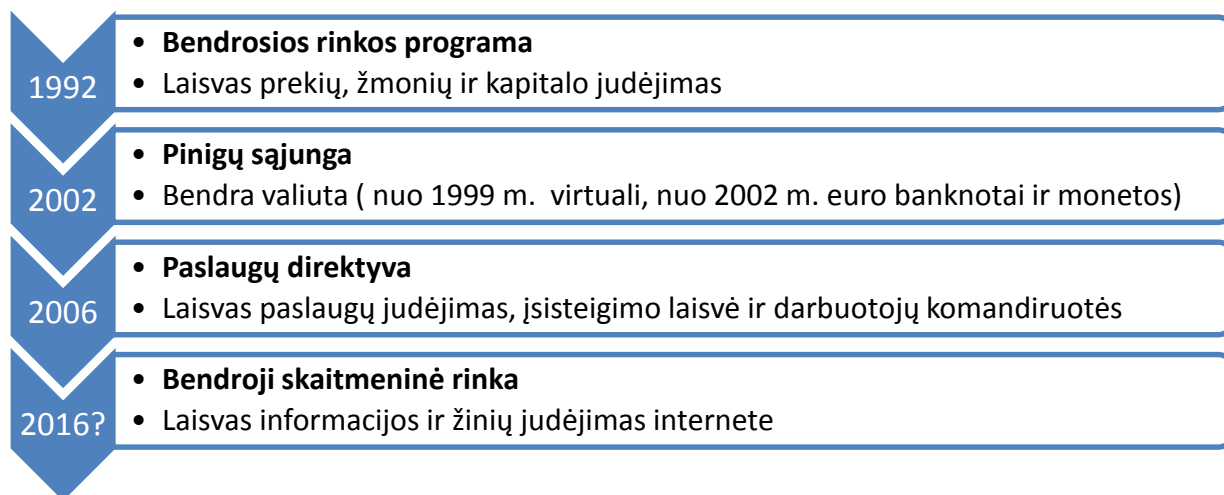
2.2.Pagrindiniai Europos Sąjungos veiksmai kuriant bendrąją skaitmeninę rinką

Bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimą galima pavadinti vienu iš Europos integracijos etapų. Copenhagen Economics (2010) teigimu, bendra skaitmeninė rinka gali būti vertinama kaip ketvirtoji ekonominės integracijos ES rinkoje banga (žr. 6 pav.). Pirmasis svarbus žingsnis Europos integracijoje ir ekonomikoje buvo 1992 m. pasirašyta Maastrichto sutartis ir bendrosios rinkos programa, užtikrinanti laisvą prekių, žmonių bei kapitalo judėjimą. Kitas svarbus žingsnis buvo Pinigų sąjungos kūrimas ir bendrosios valiutos - euro įvedimas 2002 m. Paslaugų direktyva priimta 2006 m. leido užtikrinti, kad paslaugų teikėjai ir gavėjai tinkamai pasinaudotų pagrindinėmis laisvėmis t.y. įsisteigimo laisve ir laisve teikti paslaugas nepaisant valstybių sienų. Taigi bendros rinkos

¹³Tarybos direktyva 2001/115/EB. 2001 m. gruodžio 20 d. siekiant supaprastinti, patobulinti ir suderinti sąskaitos faktūros išrašymo sąlygas atsižvelgiant į pridėtinės vertės mokestį

¹⁴Europos Parlamento ir tarybos direktyva 2014/55/ES 2014 m. balandžio 16 d. dėl elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimo viešuosiuose pirkimuose

skaitmeninėms prekėms ir paslaugoms kūrimas gali būti vertinamas kaip ketvirtas svarbus žingsnis Europos Sąjungai, skatinantis ekonomikos augimą, darbo vietų kūrimą bei inovacijas. Bendroji skaitmeninė rinka užtikrinanti laisvą informacijos ir žinių judėjimą, teikia naudą vartotojams ir verslui, nes būtent žinios ir informacija teikiama internete ir yra pagrindinis veiksnys skatinantis šiuolaikinės ekonomikos augimą.

6 pav. Bendroji skaitmeninė rinka, kaip dar vienas žingsnis Europos integracijoje.
(Šaltinis: Copenhagen Economics (2010). The Economy Impact of the a European Single Digital Market).

Bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimo projektą galima apibūdinti kaip bandymą suderinti skirtingas Europos Sąjungos šalių narių nacionalines interneto rinkas ir sukurti bendrą, vieningą europinę skaitmeninę rinką. Plačiai apie bendrąją skaitmeninę rinką ES pradėta kalbėti 2010 metais Europos Komisijai paskelbus ilgalaikę dešimtmečio ekonomikos augimo strategiją „Europa 2020“. Šioje strategijoje kaip viena iš septynių prioritetinių iniciatyvų buvo sudaryta Europos skaitmeninė darbotvarkė (angl. Digital Agenda for Europe). Europos skaitmeninės darbotvarkės siekiama prisidėti prie strategijos „Europa 2020“ prioritetų - pažangaus ir integracinio augimo – paskatinimo. Pažangus augimas yra suprantamas kaip žiniomis bei inovacijomis pagrįstas augimas, kuris yra susijęs ir su informacinių ir ryšių technologijų maksimaliu išnaudojimu. Todėl yra siekiama greičiau plėtoti spartųjį internetą ir užtikrinti, kad namų ūkiai ir įmonės galėtų naudotis bendros skaitmeninės rinkos teikiamais privalumais. Europos skaitmenine darbotvarke yra siekiama, kad bendra skaitmeninė rinka, pagrįsta sparčiu ir itin sparčiu internetu ir sąveikiomis taikomosiomis programomis, duotų tvarios ekonominės ir socialinės naudos bei padėtų pasiekti iškelto tikslo, kad iki 2020 metų visi galėtų naudotis dar spartesniu internetu (greitis viršija 30 Mbps), taip pat siekti, kad 50 % ar daugiau Europos namų ūkių naudotųsi spartesniu už 100 Mbps interneto ryšiu. Pagal šią darbotvarkę ES lygmeniu pagrindiniai Komisijos siekiai yra parengti stabilų teisinį pagrindą, skatinantį investicijas į atvirą ir konkurencingą spartaus interneto infrastruktūrą ir susijusias paslaugas, sukurti tikrą bendrą interneto turinio ir

paslaugų rinką, pertvarkyti mokslinių tyrimų ir inovacijų fondus, teikti didesnę paramą IRT srityje ir kt. Taip pat svarbus ir skaitmeninės visuomenės kūrimas – siekiant skatinti visus Europos piliečius naudotis internetu ir įsisavinti tokius įgūdžius, kuriais remiamas skaitmeninis raštingumas ir interneto pasiekiamumas. Europos skaitmeninė darbotvarkė suteikė tam tikrų įsipareigojimų ir valstybėms narėms, kurios nacionaliniu lygmeniu įsipareigoja:

- rengti sparčiojo interneto veiklos strategijas, ir sritims, kuriose trūksta privačių investicijų, skirti viešąjį finansavimą, įskaitant struktūrinių fondų lėšas;
- skatinti teikti šiuolaikiškas ir patogias interneto paslaugas ir jomis naudotis (pvz., e. valdžia, internetinės sveikatos paslaugos, pažangus namas, skaitmeniniai įgūdžiai, saugumas).

Taigi Europos skaitmeninė darbotvarkė skirta skatinti Europos ekonomikos augimą, užtikrinant tvarią ekonominę ir socialinę bendrosios skaitmeninės rinkos teikiamą naudą.

Bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimas ir toliau išlieka aktualu klausimu Europos Sąjungai. Dabartinis Europos Komisijos pirmininkas Žanas Klodas Junckeris (Jean-Claude Juncker), kurio kadencija yra nuo 2014 lapkričio iki 2019 m. spalio, savo darbotvarkėje - Europos Parlamento plenerinio posėdžio įžanginėje kalboje (2014), kaip vieną iš pagrindinių prioritetų įvardino sujungtos bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimą. Komisijos pirmininko siekis yra geriau pasinaudoti didžiulėmis sienų nepaisančiomis skaitmeninių technologijų atveriamomis galimybėmis, užtikrinant vartotojų teises ir apsaugą bei visiems vienodas veiklos sąlygas. Būtent sujungtos skaitmeninės rinkos sukūrimo užbaigimas ir yra Europos Komisijos 2014-2019 metų kadencijos vienas iš prioritetinių tikslų. Bendroji skaitmeninė rinka užtikrintų papildomą Europos ekonomikos augimą, sukurtų papildomų darbo vietų, ypač darbo ieškančiam jaunimui, bei gyvybingą žiniomis grindžiamą visuomenę. Juncker (2014) teigimu, skaitmeninių technologijų ir internetinių paslaugų naudojimo plėtra turi tapti horizontaliąja politikos strategija, apimančia visus ekonomikos sektorius ir viešąjį sektorių.

Atsižvelgdama į Europos Komisijos pirmininko prioritetus, Europos Komisija - darbo programoje „Nauja pradžia“ (2015), taip pat akcentuoja bendros skaitmeninės rinkos kūrimo svarbą ir pagrindinius veiksmus. Šioje Komisijos programoje teigiama, kad visos ekonomikos ir visuomenės gyvenimo sritys išgyvena skaitmenines permainas, todėl Europa turi būti skaitmeninės revoliucijos priešakyje. Kliūtys, susidariusios dėl skaitmeninių permainų, trukdo darbo vietų kūrimui, klestėjimui bei pažangai. Kaip pagrindiniai Komisijos veiklos kriterijai, kuriant bendrąją skaitmeninę rinką, įvardijami vykstančių institucinių derybų dėl Europos bendros duomenų apsaugos reformų bei Žemyno infrastruktūros reglamento, užbaigimas, naujų iniciatyvų (teisėkūros ir ne teisėkūros) siūlymas. Kuriant saugią, patikimą ir dinamišką skaitmeninę bendrąją rinką, Europos Komisija (2015) parengė Bendros skaitmeninės rinkos strategiją. Bendrosios skaitmeninės rinkos strategija yra gana ambicinga, be to ji parodo, kad Europa išgyvena transformacijų laikotarpį technologinių paslaugų

sirtyse, be to yra pereinama prie žiniomis grįstos visuomenės (Blackman, 2015). Bendrosios skaitmeninės rinkos strategijoje yra aptariamoms šešios pagrindinės temos:

- pasitikėjimo stiprinimas
- apribojimų šalinimas
- prieigos ir prijungiamumo užtikrinimas
- skaitmeninės ekonomikos formavimas
- e. visuomenės palaikymas
- investicijos į pasaulinės klasės informacinių ir ryšių technologijų mokslinius tyrimus ir inovacijas.

Europos Komisija bendrosios skaitmeninės rinkos strategija siekia maksimaliai išnaudoti skaitmeninės ekonomikos augimo galimybes. Siekiant užtikrinti, kad Europos pramonės sektorių pirmavimą IRT plėtros ir diegimo, automatizavimo, tvarios gamybos ir perdirbimo technologijų srityse, Komisija bendradarbiaus su socialiniais partneriais ir pakvies juos įtraukti bendrosios skaitmeninės rinkos klausimą į jų socialinį dialogą Europos lygmeniu. Tokiu būdu yra klojami pamatai ateities rinkoms bei skatinama visuomenės įtrauktis. Bendrosios skaitmeninės rinkos formavimas yra itin svarbi Europos Sąjungos pasirengimo ateičiai ir tęstinio aukšto gyvenimo lygio gyventojams užtikrinimo strategijos dalis. Sklandžiam strategijos įgyvendinimui yra svarbus reikiamų lėšų bei išteklių sutelkimas bei pagrindinius dalyvius siejančios valdymo struktūros sukūrimas. Svarbu užtikrinti, kad Europos Sąjungos institucijos, valstybės narės bei suinteresuotosios šalys efektyviai įgyvendintų strategijos tikslus. Bendrosios skaitmeninės rinkos strategijoje yra aptariamas investavimas bei finansavimas. Didžioji dalis Europos Sąjungos finansavimo yra skirta bendrosios skaitmeninės rinkos infrastruktūroms ir paslaugoms, taip pat mokslinių tyrimus vykdančioms ir novatoriškoms MVL, įskaitant pradedančiąsias įmones. Iš Europos strateginių investicijų fondo numatyta remti labai įvairius skaitmeninius projektus. Papildomų finansavimo galimybių teikia Europos investicijų bankas ir Europos investicijų fondas. Yra siekiama sukurti aplinką, kuri būtų palanki investicijoms į skaitmeninius tinklus, mokslinius tyrimus ir novatorišką verslą. Bendrosios skaitmeninės rinkos strategijai svarbus ir tarptautinis aspektas, nes įmonės galės augti nestabdomos Europos Sąjungos vidaus sienų, o pasaulinėms bendrovėms Europos Sąjunga taps patrauklesnė vieta labiau nei kada nors ankščiau (Europos Komisija – Europos bendrosios skaitmeninės rinkos strategija, 2015).

Kuriant bendrąją skaitmeninę rinką svarbus ir Europos Parlamento vaidmuo. Europos Parlamentas atliko svarbius veiksmus imantis vidaus rinkos pagyvinimo priemonių, kurios pastūmėjo ir bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimą. Visų pirma bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimui buvo svarbi Parlamento 2012 m. balandžio 20 d. priimta rezoliucija „Konkurencinga skaitmeninė bendroji rinka. E. valdžia kaip pradininkė“. Šioje rezoliucijoje buvo atkreiptas dėmesys, kad reikia sukurti

aiškia ir nuoseklią teisinę sistemą, kuri skatintų tarpvalstybinių administracinių paslaugų veikimą visoje Europos Sąjungoje. Vėliau 2012 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamentas priėmė dar dvi su teisėkūra bei vidaus rinka susijusias rezoliucijas - vieną dėl bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimo užbaigimo, kitą dėl skaitmeninės laisvės strategijos ES užsienio politikoje. Šiomis rezoliucijomis buvo siekta sukurti praktiką bei politiką įtvirtinančią tikrą bendrąją skaitmeninę rinką Europos Sąjungoje bei atsižvelgti į valstybių narių skirtingus taisyklių rinkinius svarbiausiose srityse, tokiose kaip PVM, pašto paslaugos bei intelektinės nuosavybės teisės. Tolesnė Parlamento rezoliucija dėl bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimo užbaigimo buvo priimta 2013 m. liepos 4 d. Šioje rezoliucijoje didžiausias dėmesys buvo skiriamas viso bendrosios skaitmeninės rinkos potencialo panaudojimui, pasitikėjimo kūrimui, saugumui ir vartotojų pasitikėjimui, patrauklaus skaitmeninio turinio tiekimo kūrimui, profesionalų trūkumo problemos sprendimui, judumo paslaugų kūrimui ir tarptautiniam aspektui. Ši rezoliucija buvo gana svarus indėlis į bendrosios skaitmeninės rinkos strategijos dokumento parengimą (Maciejewski, 2015).

Apibendrinant galima teigti, kad daugiausia dėmesio kuriant bendrąją skaitmeninę rinką skiria Europos Komisija. Ši institucija rengia įvairius nutarimus, reglamentus, potvarkius ar iniciatyvas, strategijas susijusias su bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimu. Tačiau atsakomybė už strategijos veiksmų įgyvendinimą laiku yra pasidalijama ir su kitomis institucijomis Europos Parlamentu bei Taryba. Todėl yra labai svarbus Europos Komisijos, Parlamento, Tarybos, valstybių narių bei kitų suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimas siekiant sklandaus bendrosios skaitmeninės rinkos sukūrimo. Norint, kad bendroji skaitmeninė rinka teiktų maksimalią naudą svarbus ir kiekvienos valstybės narės indėlis bei pastangos. Veiksmingas atskirų Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos elementų veikimas gali būti pasiektas kontroliuojant juos ne tik visos Europos Sąjungos lygiu, bet ir kiekvienos šalies lygiu. Žinant silpnąsias vietas, kurios trukdo pasinaudoti bendrosios skaitmeninės rinkos teikiamu nauda, atsiranda galimybė jas pašalinti ir taip pasinaudoti visu šios rinkos teikiamu potencialu

3. EMPIRINIS TYRIMAS SIEKIANT IDENTIFIKUOTI EUROPOS SĄJUNGOS BENDROSIOS SKAITMENINĖS RINKOS POTENCIALO VEIKSNIŲ RAIŠKĄ LIETUVOJE

Siekiant išsiaiškinti kaip Lietuva yra pasirengusi Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos įgyvendinimui bei kokios sąlygos yra šalyje, išnaudojant šios rinkos teikiamą potencialą, yra atliekamas empirinis tyrimas. Šis tyrimas yra svarbus identifikuojant ES bendrosios skaitmeninės rinkos potencialo veiksnių raišką šalyje. Toks identifikavimas leidžia nustatyti sritis, kurios vis dar atsilieka ir kurioms turi būti skiriamas didesnis dėmesys, siekiant kuo efektyviau išnaudoti bendrąją skaitmeninę rinką. Šiojo darbo dalyje yra pateikimas tyrimo metodikos pagrindimas ir analizuojama Lietuvos situacija Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimo procese.

3.1. Tyrimo metodikos pagrindimas

Empirinio tyrimo problemos pagrindimas. Analizuojant kaip veikia atskiri Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos veiksniai valstybėje, galima išsiaiškinti kuriems iš jų yra skiriama per mažai dėmesio ar kurie iš jų atsilieka. Nustačius sritis, kurios neatitinka bendrosios skaitmeninės rinkos keliamų reikalavimų yra aiškiai pamatoma kas trukdo pasinaudoti visu šios rinkos teikiamu potencialu. Taip pat toks Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos veiksnių vertinimas leidžia numatyti ir tolimesnes plėtros galimybes. Atsiliekančių veiksnių nustatymas gali suteikti galimybę pagerinti veiksnius, susijusius su sklandžiu ir užtikrintu Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos veikimu, ir taip ir prisidėti prie šalies ekonomikos augimo, darbo vietų kūrimo ir kitų teigiamų pokyčių. Norint to pasiekti reikia maksimalaus Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos teikiamo potencialo išnaudojimo.

Empirinio tyrimo tikslas: išanalizuoti Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos veiksnių įgyvendinimą Lietuvoje, išskiriant Lietuvos rinkos potencialą ribojančius veiksnius.

Empirinio tyrimo uždaviniai:

- Išanalizuoti Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos veiksnių raišką Lietuvoje
- Išskirti atsiliekančios Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos veiksnius Lietuvoje

Tyrimo metodai: statistinių duomenų analizė, dokumentų turinio analizė, palyginamoji analizė

Atsižvelgiant į empirinio tyrimo tikslą, uždavinius ir siekiant išanalizuoti Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos veiksnių raišką Lietuvoje buvo pasirinktas statistinių duomenų analizės metodas. Būtent statistinių duomenų analizė leidžia geriausiai atspindėti šalyje esančią situaciją, susijusią su ES bendrosios skaitmeninės rinkos elementų raiška. Statistiniai duomenys susiję su Lietuvoje išplėtotą ryšių infrastruktūra, skaitmeninės visuomenės kūrimu, įmonių pasirengimu, įvairiomis elektroninėmis paslaugomis ir kitomis sritimis leidžia išsiaiškinti kaip šalis yra pasirengusi ES bendrosios skaitmeninės rinkos įgyvendinimui. Taip pat svarbus ir palyginamosios analizės metodas, kuriuo remiantis yra lyginami Lietuvos ir Europos Sąjungos rodikliai, siekiant sugretinti rodiklius ir įvertinti Lietuvos galimybes. Toks palyginimas leidžia atskleisti ir pamatyti Lietuvos situaciją ES atžvilgiu. Taip pat yra atskleidžiamos sritys, kurios nėra iki galo išnaudojamos bei kurioms yra reikalingas papildomas dėmesys. Taip pat buvo analizuojami kai kurie Europos Sąjungos dokumentai, susiję su ES bendrosios skaitmeninės rinkos sritimis. Šių dokumentų turinio analizė padėjo atskleisti sritis ir veiksmus, kurie yra atliekami ES lygmeniu. Šių veiksmų sėkmingas įgyvendinimas yra svarbus Lietuvai, siekiant išnaudoti ES bendrosios skaitmeninės rinkos potencialą.

Siekiant išanalizuoti silpnas Lietuvos vietas naudojant Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos reguliavimo veiksnius, buvo pasirinktas empirinio tyrimo instrumentarijus, kurį sudaro pagrindiniai Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos potencialo plėtros veiksniai suformuluoti darbo 1-ajame skyriuje (žr. 5 pav.). Taip pat instrumentarijų sudaro kriterijai bei analizuojamų kriterijų svarbos pagrindimas (žr. 6 lentelė).

6 lentelė. Tyrimo instrumentarijus pagrindimas.

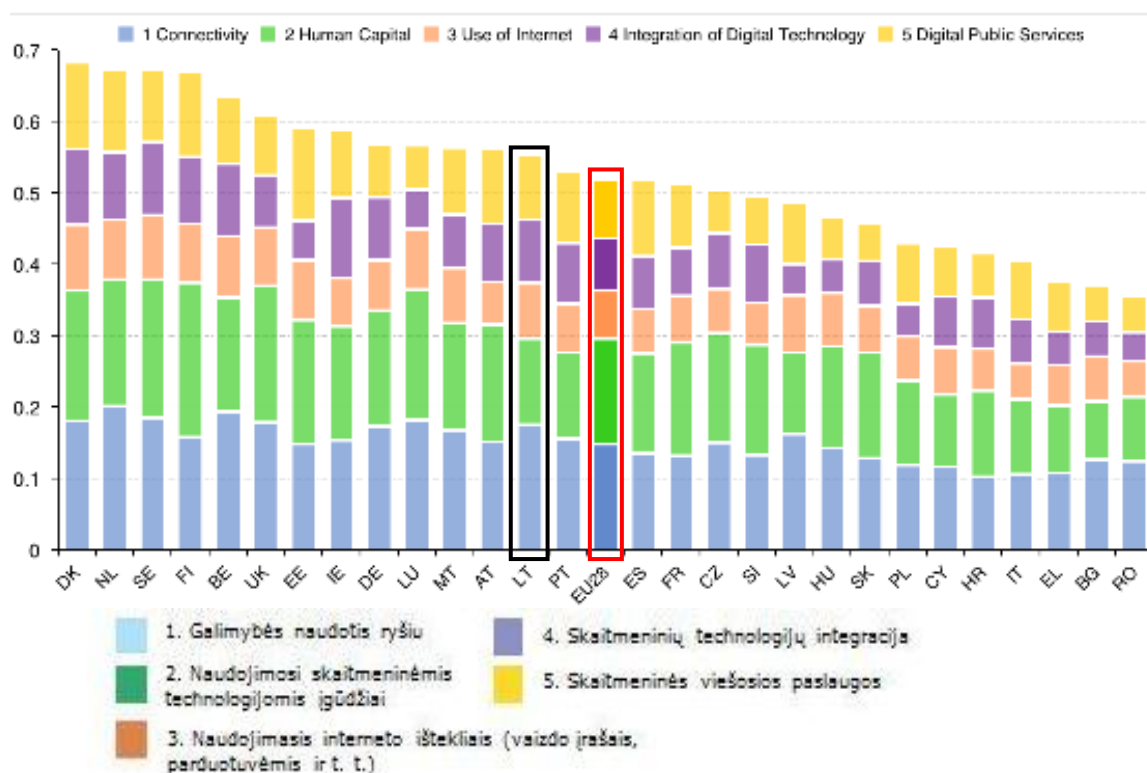
Veiksniai	Kriterijai	Kodėl analizuojama?
Skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės indeksas (DESI)	Galimybės naudotis ryšiu	Indeksas parodo ES bei atskirų šalių skaitmeninės veiklos rodiklius bei skaitmeninio konkurencingumo raidą
	Naudojimosi skaitmeninėmis technologijomis įgūdžiai	
	Naudojimasis internetu	
	Skaitmeninių technologijų integracija	
	Skaitmeninės viešosios paslaugos	
Informacinės visuomenės plėtra	Gyventojų naudojimasis informacinėmis technologijomis	Parodo asmenų įsitraukimą kuriant informacinę visuomenę
	Gyventojų naudojimosi internetu tikslai	
	Gyventojų naudojimasis elektroninėmis paslaugomis	
IT naudojimas bei kompetencijos įmonėse	IT naudojimas įmonėse	Parodo įmonių pasirengimą informacinių technologijų srityje
	Įmonių interneto svetainių naudojimas	
	IRT kompetencijos įmonėse	
Elektroninė prekyba	Pardavimų bei apyvartos e.tinklais apimtys	Parodo verslo plėtros galimybes, ekonomikos augimą
	Gyventojai, naudojantys e.prekybą asmeniniais tikslais	
	Interneto naudotojų pirkimai naudojantis e.prekyba pagal amžiaus grupes	
Piliečių pasitikėjimas ir saugumas elektroninėje erdvėje	Piliečių pasitikėjimas elektroniniu bendravimu su valstybės institucijomis	Parodo asmens duomenų apsaugojimą elektroninėje erdvėje
	Interneto naudotojai susidūrę su saugumo problemomis internete	
Prekių logistikos kliūtys	Geografinio blokavimo atvejai	Sklandaus prekių judėjimo užtikrinimas rinkoje
	Kliūtys susijusios su prekių pristatymu	
Autorių teisės ir jų apsauga	ES reformos dėl autorių teisių apsaugos bendrojoje skaitmeninėje rinkoje	Didesnės galimybės susipažinti su kultūriniu turiniu visoje ES, kūrėjų galimybių plėtimas
	Gyventojų nuomonė dėl autorių teisių	

Skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės indeksas (DESI) parodo kaip Europos Sąjungos valstybės narės plėtoja skaitmeninę ekonomiką ir visuomenę. Indekse yra parengti ir vertinami sudėtiniai rodikliai, susiję su aktualiomis ES bendrosios skaitmeninės rinkos sritimis. Šios sritys tai galimybė naudotis ryšiu, naudojimosi skaitmeninėmis technologijomis įgūdžiai, naudojimasis internetu, skaitmeninių technologijų integracija bei skaitmeninės viešosios paslaugos. Šis indeksas leidžia atskleisti Europos Sąjungos bei atskirų valstybių narių skaitmeninės veiklos rodiklius bei

parodo skaitmeninio konkurencingumo raidą. Indeksas yra pateikiamas Europos Komisijos - Ryšių tinklų, turinio ir technologijų generalinio direktorato. ES bendrajai skaitmeninei rinkai yra svarbi ir informacinės visuomenės raida, kuri skatina asmenų įsitraukimą kuriant informacinę visuomenę. Visuomenės dalyvavimą informacinėje visuomenėje padeda atskleisti tokie rodikliai kaip gyventojų naudojimas informacinėmis technologijomis, naudojimosi internetu tikslai bei gyventojų naudojimosi elektroninėmis paslaugomis aktyvumas. Europos Sąjungos bendroji skaitmeninė rinka yra svarbi ir verslui, todėl yra svarbu įvertinti įmonių informacinių technologijų naudojimą bei kompetencijas šioje srityje. Toks vertinimas atskleidžiamas per kriterijus, kurie leidžia įvertinti kaip aktyviai yra naudojamos IT įmonėse, IRT kompetencijas turinčių specialistų skaičių įmonėse bei įmonių interneto svetainių naudojimą. Vertinant įmones ir jų galimybes yra svarbus įmonių pasirengimas informacinių technologijų srityje. Vienas iš ES bendrosios skaitmeninės rinkos tikslų yra ekonomikos augimas. Prie ekonomikos augimo labiausiai prisideda įmonės, kurios naudoja įvairias technologijas bei elektroninės prekybos sritis. Elektroninė prekyba yra svarbus ES bendrosios skaitmeninės rinkos veiksnys. Siekiant įvertinti e. prekybą šalyje yra analizuojami tokie rodikliai kaip pardavimų bei apyvartos elektroniniais tinklais apimtys, gyventojų naudojančių elektroninę prekybą asmeniniai tikslai bei interneto naudotojų perkančių internetu pasiskirstymas pagal amžiaus grupes. Elektroninė prekyba yra svarbi sritis siekiant verslo plėtros bei ekonomikos augimo. Siekiant ES bendrosios skaitmeninės rinkos darnaus veikimo yra svarbus piliečių pasitikėjimas bei saugumas elektroninėje erdvėje. Kuriant viešąsias elektronines paslaugas yra svarbus piliečių pasitikėjimas elektroniniu bendravimu su valstybės institucijomis. Taip pat svarbu įvertinti saugumo problemas su kuriomis susiduria interneto naudotojai. Visi šie kriterijai parodo asmens duomenų apsaugojimą bei pasitikėjimą elektroninėje erdvėje. Dar vienas ES bendrosios skaitmeninės rinkos veiksnys yra prekių logistikos kliūtys. Yra svarbu išanalizuoti su šiomis kliūtimis susijusius geografinio blokavimo atvejus ir taip užtikrinti sklandų prekių judėjimą visoje Europos Sąjungos rinkoje. Kuriant bendrąją skaitmeninę rinką dėmesys yra skiriamas ir autorių teisėms bei jų apsaugai. Todėl yra svarbu išanalizuoti kokius pokyčius šioje srityje ketina atlikti Europos Sąjunga bei koks yra šalies gyventojų požiūris į autorių teises. Tai padidina vartotojų galimybes susipažįstant su kultūros turiniu bei praplečia kūrėjų galimybes. Atsižvelgiant į tyrimo instrumentarijuje pateiktus veiksnius ir šių veiksmių kriterijus, atliekamas empirinis tyrimas analizuojant Lietuvos situaciją ES bendrosios skaitmeninės rinkos atžvelgiu.

3.2. Empirinio tyrimo rezultatų analizė

Skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės indeksas (DESI). 2016 metais Lietuva šio indekso reitinge yra tryliktoje vietoje (žr. 7 pav.) iš 28 Europos Sąjungos valstybių narių, surinkusi 0,55 bendro skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės indekso balo (vertinimo skalė nuo 0 iki 1). Ankstesniais metais šiame indekse Lietuva buvo priskirta prie vidutinių veiklos rezultatų valstybių grupės, kartu su tokiomis šalimis kaip Airija, Austrija, Belgija, Čekija, Estija, Ispanija, Jungtinė Karalystė, Liuksemburgas, Malta, Portugalija, Prancūzija bei Vokietija.

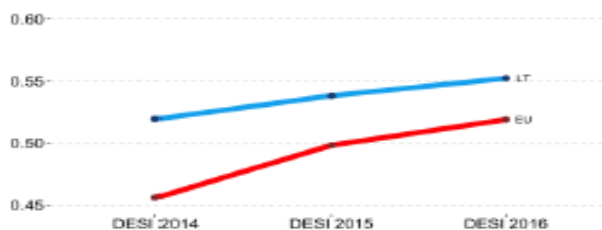

7 pav. Skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės indeksas 2016 m.
(Šaltinis: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/desi>)

2016 m. DESI Lietuva yra priskiriama prie atsiliekančių pirmūnių grupės šalių – tai šalys, kurių rezultatai viršija ES vidurkį, tačiau jų balų skaičius didėjo lėčiau nei visos Europos Sąjungos – lyginant su 2015 m. DESI (žr. 8 pav.). Kitos atsiliekančios pirmūnės šalys yra Belgija, Suomija, Danija, Airija, Liuksemburgas, Švedija ir Jungtinė Karalystė.

DESI	Lietuva		Grupė balas	ES balas
	vieta	balas		
2016 m. DESI	13	0,55	0,62	0,52
2015 m. DESI	11	0,54 ⁵	0,6	0,5

8 pav. Lietuvos balų kaita DESI reitinge.
(Šaltinis: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/scoreboard/lithuania>)

Indeksas yra skirstomas į penkias sritis kurios yra glaudžiai susijusios su Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos vystymusi. Šios sritys yra (žr. 7 lentelė) galimybė naudotis ryšiu, žmogiškasis kapitalas t.y. naudojimosi internetu įgūdžiai, naudojimas internetu, skaitmeninių technologijų integracija bei skaitmeninės viešosios paslaugos. Pagal galimybę naudotis ryšiu Lietuva yra septintoje vietoje iš visų ES valstybių, surinkusi 0,7 balo ir tai yra aukštesnis rezultatas nei Europos Sąjungos vidurkis (0,59 balo). 2015 m. Lietuvos rezultatai buvo šiek tiek prastesni. Pagal žmogiškąjį kapitalą, kuris parodo naudojimosi skaitmeninėmis technologijomis įgūdžius, Lietuva yra devynioliktoje vietoje surinkusi 0,48 balo (ES vidurkis 0,59 balo) ir šis rezultatas yra toks pats kaip ir 2015 m. Pagal naudojimosi internetu sritį Lietuva surinkusi 0,52 balo yra dešimtoje vietoje (ES vidurkis 0,45), tai rodo jog šalies gyventojai gana aktyviai naudojami internetu, tačiau vis tiek lieka neišnaudotų galimybių, 2015 m. šalis buvo šeštoje vietoje ES. Skaitmeninių technologijų integracija parodo verslo technologijų integracijos lygį – pagal šią sritį Lietuva yra aštuntoje vietoje, surinkusi 0,44 balo (ES vidurkis 0,36 balo). Pagal šią sritį Lietuva 2015 m. DESI reitinge buvo septintoje vietoje. Pagal skaitmenines viešąsias paslaugas Lietuva viršija ES vidurkį, kuris yra 0,55 balo, surinkusi 0,61 balo ir yra dvyliktoje vietoje, šiek tiek aukščiau nei ankstesniais metais..

7 lentelė. Lietuvos vertinimas pagal DESI indekso sritis. (Sudaryta remiantis <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/scoreboard/lithuania>)

Indekso sritys	Lietuva				ES DESI 2016
	DESI 2016		DESI 2015		
	Vieta	Balas	Vieta	Balas	
1. Galimybė naudotis ryšiu	7	0,7	8	0,67	0,59
2. Žmogiškasis kapitalas (naudojimosi internetu įgūdžiai)	19	0,48	19	0,49	0,59
3. Naudojimas internetu	10	0,52	6	0,53	0,45
4. Skaitmeninių technologijų integracija	8	0,44	7	0,4	0,36
5. Skaitmeninės viešosios paslaugos	12	0,61	14	0,58	0,55

Galimybės naudotis ryšiu. Vertinant šalies galimybę naudotis ryšiu yra analizuojami rodikliai susiję su ryšio teikimo galimybėmis t.y. fiksuotasis plačiajuostis ryšys, mobilusis plačiajuostis ryšys, radijo dažnių spektras, atsižvelgiant tiek į pasiūlą, tiek į paklausą. Pagal fiksuotojo plačiajuosčio ryšio

apreptį 98 proc. šalies namų ūkių gali naudotis plačiajuosčiu ryšiu (žr. 8 lentelė). Pagal šį rodiklį Lietuva DESI indekso reitinge 2016 m. ir 2015 m. užėmė 15 vietą ir šiek tiek viršijo ES vidurkį (ES 2016 m. - 97 proc.). Nors fiksuotasis plačiajuostis ryšys įdiegtas visur, tačiau namų ūkių dalis, kuri naudojami šiuo ryšiu yra žemesnė už ES DESI vidurkį 2016 m. – 72 proc., Lietuvoje 2015 m. juo naudojosi 58 proc. visų šalies namų ūkių, 2016 m. 60 proc. Naudojantis ryšiu svarbus ir mobiliojo plačiajuosčio ryšio naudojimas, kuris yra matuojamas abonentų skaičiumi tenkančiu 100 gyventojų. Pagal šį rodiklį Lietuva atsilieka nuo ES DESI vidurkio, kuris 2016 m. siekė – 75, Lietuvos rodiklis 2015 m. – 60 (19 vieta), 2016 m. – 64 (20 vieta). Dar vienas rodiklis parodantis šalies galimybes naudotis ryšiu yra radijo dažnių spektras. Šiuo rodikliu siekiama įvertinti kaip šalyse yra vykdomas vienas iš Europos Sąjungos lygmens uždavinys – radijo dažnių spektro suderinimo įvykdymas, matuojamas procentais. Lietuvos radijo dažnių spektras yra aukštesnis nei ES DESI vidurkis (2016 m. – 69 proc.), 2015 m. šalies įvertinimas siekė 84 proc., 2016 m. 89 proc. Pagal naujos kartos prieigos apreptį, kuri parodo visų namų ūkių dalį procentais, Lietuvos rodikliai 2015 m. ir 2016 m. siekė 97 proc. (4 vieta), ES DESI 2016 rodiklis – 71 proc. Pagal sparčiojo (užtikrinančio bent 30 Mbps spartą) plačiajuosčio ryšio abonentų dalį Lietuvos rodikliai 2015 m. buvo 52 proc., 2016 m. 58 proc., ES DESI 2016 m. rodiklis 30 proc. – šalies rodikliai kur kas aukštesni ES vidurkis. Dar vienas svarbus vertinamas rodiklis yra fiksuotojo plačiajuosčio ryšio kaina. Šis rodiklis yra vertinamas pagal asmens bendrųjų pajamų dalį, išleidžiamą pigiausiam vien tik plačiajuosčio ryšio abonementui ir šiuo atveju mažesni rodikliai yra geresni. Pagal šį rodiklį Lietuva yra aukščiau ES vidurkio (1,3 proc.), 2015 m. siekė 0,68 proc., 2016 m. – 0,71 proc. - tai yra pirmoji vieta reitinge. Taigi šalyje abonentų kainos yra vienos iš mažiausių visoje Europos Sąjungoje, tačiau šalis neišnaudoja visos išplėtos sparčiojo ryšio infrastruktūros teikiamų galimybių.

8 lentelė. Galimybės naudotis ryšiu Lietuvos vertinimas pagal DESI. (Sudaryta remiantis <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/scoreboard/lithuania>)

	Lietuva				ES DESI 2015
	DESI 2016	vieta	DESI 2015	vieta	
Fiksuotojo plačiajuosčio ryšio apreptis	98%	15	98%	14	97 %
Fiksuoto plačiajuosčio ryšio naudojimas	60 % ↑	24	58 %	24	72%
Mobiliojo plačiajuosčio ryšio naudojimas	64 ↑	20	60	19	75
Radijo dažnių spektras	89% ↑	4	84 %	5	69%
Naujos kartos prieigos apreptis	97 %	4	97 %	4	71%
Sparčiojo plačiajuosčio ryšio abonementai	58% ↑	4	52%	7	30%
Fiksuotojo plačiajuosčio ryšio kaina	0,71% ↓	1	0,68%	1	1,3 %

Žmogiškasis kapitalas. Analizuojant žmogiškąjį kapitalą yra vertinami du aspektai – pagrindiniai skaitmeninių technologijų naudojimo įgūdžiai, jų naudojimas bei aukštesni skaitmeninių

technologijų specialistų įgūdžiai, jų skaičius. Visų pirma vertinami interneto naudotojų skaičius bei interneto vartotojai turintys pagrindinius įgūdžius naudojantis skaitmeninėmis technologijomis. Taip pat vertinami IRT (informacinių ir ryšių technologijų) specialistai bei mokslo, technologijų, inžinerijos, matematikos absolventų skaičius. Yra vertinama interneto naudotojų (16 - 74 metų) dalis, pagal šį rodiklį Lietuva 2015 m. ir 2016 m. surenka 69 proc. ir atsilieka nuo ES DESI rodiklio 76proc. (žr. 9 lentelė). Šių interneto naudotojų pagrindiniai įgūdžiai naudojantis skaitmeninėmis technologijomis 2016 m. įvertinti 51 proc., 2015 m. duomenų nėra pateikiama, ES DESI rodiklis 55 proc. Dauguma šalies nuolatinių interneto naudotojų turi pagrindinius naudojimosi skaitmeninėmis technologijomis įgūdžius, tačiau interneto naudotojų skaičius atsilieka nuo Europos Sąjungos. Remiantis šiais duomenimis daugiau nei ketvirtadalis (31 proc.) Lietuvos gyventojų nesinaudoja internetu, todėl neįsitraukia į skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės gyvenimą. IRT specialistai vertinami kaip dalis visų darbuotojų. Lietuvoje 2015 m. IRT specialistai sudarė 2 proc., 2016 m. 1,9 proc. visų šalies darbuotojų. Šis rodiklis yra gana žemas ir atsilieka nuo ES vidurkio 3,7 proc. Vertinant Lietuvos mokslo, technologijų, inžinerijos bei matematikos absolventų skaičių (skaičiuojama dalis 1000 gyventojų 20-29 m.) – šalis turėjo geriausias rezultatus 2015 m. - 23 absolventai (1 vieta), 2016 m. šis vertinimas smuko iki 23 (6 vieta) ES vidurkis 18. Lietuvai yra svarbu išlaikyti šių sričių absolventų skaičių, taip pat yra svarbu įtraukti juos į darbo rinką, taip užtikrinant šalies integraciją skaitmeninėje erdvėje.

9 lentelė. Žmogiškojo kapitalo Lietuvos vertinimas pagal DESI. (Sudaryta remiantis <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/scoreboard/lithuania>)

	Lietuva				ES DESI 2016
	DESI 2016	vieta	DESI 2015	vieta	
Interneto naudotojai	69%	21	69%	19	76%
Pagrindiniai naudojimosi skaitmeninėmis technologijomis įgūdžiai	51%	16	-	-	55%
IRT specialistai	1,9 % ↓	26	2 %	26	3,7 %
Mokslo, technologijų, inžinerijos ir matematikos absolventai	21 ↓	6	23	1	18

Naudojimas internetu. Analizuojant kitą Skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės indekso sudėtinį rodiklį - naudojimąsi internetu yra vertinami interneto naudotojų pagrindiniai naudojimosi internetu tikslai. Europos piliečiai užsiima įvairiomis veiklomis internete, pagrindinės iš jų turinio naudojimas, bendravimas, pirkimas internetu bei e. bankininkystė. Lietuvoje interneto naudotojai (kurie naudojami internetu per pastaruosius 3 mėn.) aktyviausiai skaito naujienas internete – 2015-2016 m. 94 proc. (1 vieta reitinge), ES vidurkis 2016 m. - 68 proc. (žr. 1 PRIEDAS). Taip pat šalies interneto naudotojai gana aktyviai naudojami e. bankininkyste 2015 m.- 74 proc., 2016 m. - 70 proc.,

ES vidurkis 2016 m. - 57 proc. Didelė dalis interneto naudotojų naudojami ir vaizdo telefonija 2015 m. – 79 proc., 2016 m. – 71 proc., ES vidurkis 2016 m. – 37 proc. Taip pat didelė interneto naudotojų dalis Lietuvoje naudojami socialiniais tinklais – 2015 - 2016 m. 64 proc., šie rodikliai yra didesni nei ES vidurkis 2015 m. – 63 proc. Mažiau nei pusė interneto naudotojų Lietuvoje naudojami vaizdo įrašais, muzika bei žaidimais internete (2015 - 2016 m. – 46 proc.), ES vidurkis 2015 m. 49 proc. Lietuva gana ženkliai atsilieka nuo ES vidurkio (41 proc.) pagal užsakomąsias vaizdo programų paslaugas (vertinant namų ūkius, kuriuose yra televizorius) – 2015 - 2016 m. – 11 proc. Taigi Lietuvos interneto naudotojai pagal interneto naujienų turinio naudojimą bei pokalbius vaizdo telefonija pirmuoja Europos Sąjungoje. Tačiau Lietuva gerokai atsilieka nuo ES vidurkio (65 proc.) pagal vieną iš svarbių ES bendrosios skaitmeninės rinkos sričių – pirkimą internetu. Pagal šį rodiklį 2015 m. tik 36 proc., 2016 m. 44 proc. visų interneto naudotojų pirkė internetu. Ši perkančiųjų internetu dalis po truputį auga, tačiau ir toliau reikėtų atkreipti į tai dėmesį ir skatinti pirkimą internetu.

Skaitmeninių technologijų integracija. Šiuo rodikliu yra siekiama įvertinti skaitmeninimo procesus įmonėse bei pardavimo kanalų internete išnaudojimą. Skaitmeninės technologijos gali padėti įmonėms padidinti efektyvumą bei sumažinti išlaidas, taip pat labiau įtraukti klientus, bendradarbius bei verslo partnerius. Yra vertinamos ne finansinio sektoriaus įmonės, turinčios ne mažiau nei 10 darbuotojų. Lietuvos įmonės lenkia ES vidurkį (3,8 proc.) pagal radijo dažninį atpažinimą (žr. 2 PRIEDAS), kurio naudojimas šalies įmonėse 2015-2016 m. siekia 6,4 proc. E. sąskaitomis Lietuvoje 2015 m. naudojami 18 proc., 2016 m. – 20 proc. įmonių, ES duomenys nėra pateikti. Debesų kompiuterija Lietuvoje 2015 m. naudojami 9,7 proc., 2016 m. – 12 proc. įmonių. Pastebimas šiek tiek augantis įmonių naudojimas socialiniais tinklais 2015 m. 15 proc., 2016 m. - 17 proc., ES vidurkis 18 proc. Taip pat vis daugiau Lietuvos įmonių dalijasi informacija elektroninėmis priemonėmis – 2015 m. 34 proc., 2016 m. 40 proc. Lietuvoje 2015 – 2016 m. 18 proc. mažųjų ir vidutinių įmonių prekiaavo internetu ir šie rodikliai yra didesni už 2016 m. ES vidurkį (16 proc.). Pastebima didėjanti e. prekybos apyvarta – 2015 m. 7,4 proc., 2016 m. 11 proc., ES vidurkis 2016 m. – 9,4 proc. Lietuvos mažųjų ir vidutinių įmonių tarptautinės prekybos internetu apimtys yra didesnės nei ES vidurkis (7,5 proc.), tačiau yra pastebimas tarptautinės prekybos internetu sumažėjimas nuo 11 proc. 2015 m. iki 9,7 proc. 2016 m.

Skaitmeninės viešosios paslaugos. Šis rodiklis vertina viešųjų paslaugų ir e. vyriausybės skaitmeninimo priemones. Šiuolaikinės skaitmeninės viešosios paslaugos padeda padidinti įmonių, piliečių bei valdžios įstaigų našumą. Vertinant e. valdžios paslaugų naudotojus (internato naudotojai praėjusiais metais pateikė užpildytas formas) Lietuvoje jų dalis šiek tiek sumažėjo (žr. 10 lentelė), tai yra didesnis įvertinimas nei ES vidurkis. Pagal iš anksto užpildytų formų balą, kuris parodo kiek valdžios įstaigoms žinomų duomenų įrašoma iš anksto į naudotojui pateikiamas formas (2015 m. – 67, 2016 m. – 74), Lietuva taip pat lenkia ES vidurkį (49). Vertinant paslaugų suteikimą internetu

(matuojama kiek įvairių sąveikos žingsnių galima atlikti internetu su valdžios institucijomis, Lietuvos vertinimas (2015 m. - 76, 2015 m. – 88) paskutiniaisiais metais lenkia ES vidurkį (81). Atvirieji šalies duomenys įvertinti žymiai prasčiau nei ES, Lietuva žymiai atsilieka pagal šį rodiklį. 2015 m. DESI reitinge analizuojant skaitmenines viešąsias paslaugas buvo vertinama ir e. sveikatos paslaugos (žr. 3 PRIEDAS), analizuojant keitimosi medicininiais duomenis bei e. receptų rodiklius. Tuo metu šalyje buvo pastebimas didelis atsilikimas nuo ES pagal e. sveikatos paslaugas bei jų prieinamumą. Labai maža dalis bendrosios praktikos gydytojų keitėsi medicininiais duomenimis bei naudojo e. receptus. Pagal bendrosios praktikos gydytojų dalį naudojančią e. receptus Lietuva buvo įvertinta kaip viena silpniausių šalių šioje srityje surinkusi tik 0,45 proc. bei žymiai atsilikusi nuo ES vidurkio (27 proc.). Atsižvelgus į kokius vertinimus ir siekiant išnaudoti galimybes pakelti sveikatos apsaugos sistemos teikiamų paslaugų našumą bei jų lygį, buvo imtasi tam tikrų reformų – įvykdytas elektroninio recepto projektas ir kiti pakeitimai šioje srityje. Atsižvelgiant į atliktas reformas naujausioje 2016 metų DESI indekso ataskaitoje e. sveikatos paslaugų vertinimo nebėra pateikiamas.

10 lentelė. Skaitmeninių viešųjų paslaugų Lietuvos vertinimas pagal DESI. (Sudaryta remiantis <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/scoreboard/lithuania>)

	Lietuva				ES DESI 2016
	DESI 2016	vieta	DESI 2015	vieta	
E. valdžios paslaugų vartotojai	42 % ↓	8	43 %	7	32 %
Iš anksto užpildytos formos (balas 0-100)	74 ↑	8	67	10	49
Paslaugos suteikimas internetu (balas 0-100)	88 ↑	11	76	17	81
Atvirieji duomenys (balas 0-700)	180 ↓	23	250	24	351

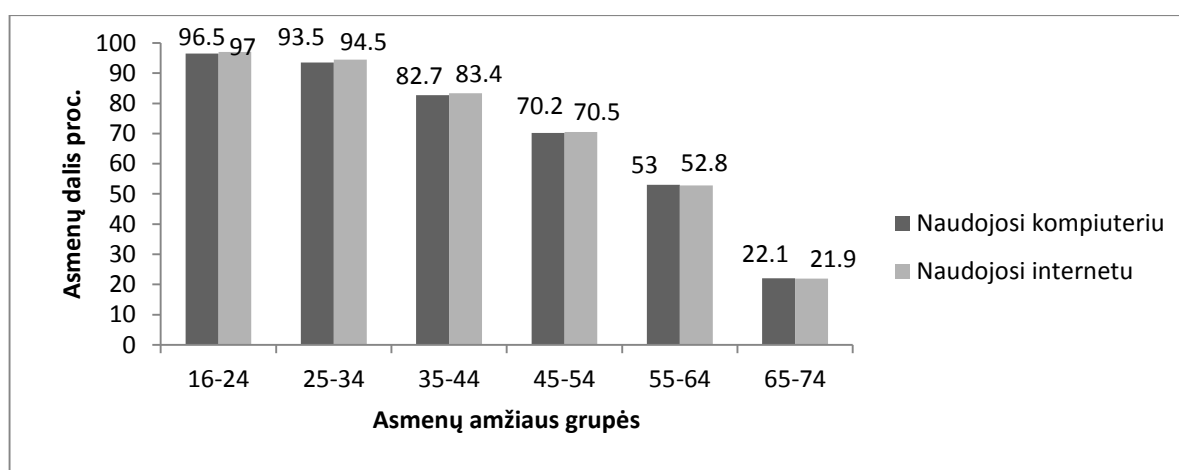
Apibendrinant Skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės indekso rezultatus, galima teigti, kad Lietuva iki galo neišnaudoja viso ES bendrosios skaitmeninės rinkos teikiamo potencialo - yra sričių, kuriose dar reikia pasistengti pagerinti rezultatus. Nors Lietuva yra viena iš naujos kartos prieigos diegimo lyderių, tačiau nėra pakankamai išnaudojama turima sparčiojo ryšio infrastruktūra – gana maža dalis namų ūkių naudoja šį ryšį, lyginant su sąlyginai mažomis abonentų kainomis, kurios yra vienos mažiausių Europoje. Ketvirtadalis Lietuvos gyventojų nesinaudoja internetu ir taip neprisideda prie dalyvavimo skaitmeninėje ekonomikoje ir visuomenėje. Todėl reiktų raginti piliečius naudotis internetu. Lietuvius internete labiausiai domina naujienos, pokalbiai vaizdo telefonija bei e.bankininkystės naudojimas. Tačiau vis dar lieka neišnaudota e. prekybos sritis - gana nedidelė dalis šalies gyventojų naudojami elektronine prekyba, nors yra pastebimas apsipirkinėjančių internetu gyventojų skaičiaus didėjimas. E.prekyba yra viena iš svarbiausių ES bendrosios skaitmeninės rinkos sričių, todėl reiktų skatinti gyventojus pirkti internetu. Vertinant viešąsias skaitmenines paslaugas Lietuva ženkliai atsilieka pagal atvirųjų duomenų teikimą, todėl reiktų dėti pastangas ir didinti efektyvumą šioje srityje.

Informacinės visuomenės plėtra. ES bendrajai skaitmeninei rinkai yra svarbūs ir asmenų naudojimosi skaitmeninėmis technologijomis įgūdžiai bei jų plėtra. Eurostat duomenimis¹⁵ asmenų, kurie kada nors naudojami kompiuteriu dalis didėja, tačiau nežymiai (žr.11 lentelė) – 2013m. 72 proc., 2015 m. 76 proc. Remiantis šiais duomenimis gana didelė šalies gyventojų dalis – beveik ketvirtadalis, apskritai nėra naudojasi kompiuteriu. Šie rodikliai yra žemesni nei ES vidurkis (2013 m. 81 proc., 2014 m. 83 proc., 2015 m. 84 proc.).

11 lentelė. Asmenų naudojimosi kompiuteriu aktyvumas (Šaltinis: <http://statistika.ivpk.lt/saltiniai/66>)

	Reikšmė (%)		
	2013	2014	2015
Asmenys, kurie yra naudojami kompiuteriu	72	75	76
Asmenys, kurie niekada nesinaudojo kompiuteriu	28	25	24

Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis¹⁶ internetu bei kompiuteriu daugiausia naudojami jauni asmenys (žr. 9 pav.). Aktyviausi informacinių technologijų naudotojai yra 16 – 24 metų Lietuvos gyventojai – 2015 m. kompiuteriu naudojami 96,5 proc., internetu 97 proc. šios amžiaus grupės asmenų. Labai aktyvūs interneto bei kompiuterių naudotojai yra ir 25 – 34 metų asmenys. Šiek tiek mažesnis aktyvumas naudojantis informacinėmis technologijomis pastebimas tarp 35 – 44 metų asmenų – internetu naudojami 83,4 proc. ir apie 70 proc. 45-54 metų asmenų naudojami kompiuteriu bei internetu. Tuo tarpu tik pusė 55 – 64 metų amžiaus asmenų naudojami informacinėmis technologijomis. Mažiausiai aktyvūs interneto bei kompiuterių naudotojai yra vyresni piliečiai (65 - 74 metų), kompiuteriu naudojami 22,1 proc., internetu 21,9 proc. šio amžiaus asmenų. Taigi išryškėja tendencija, kad jaunesnio amžiaus asmenys yra aktyvesni informacinių technologijų naudotojai.

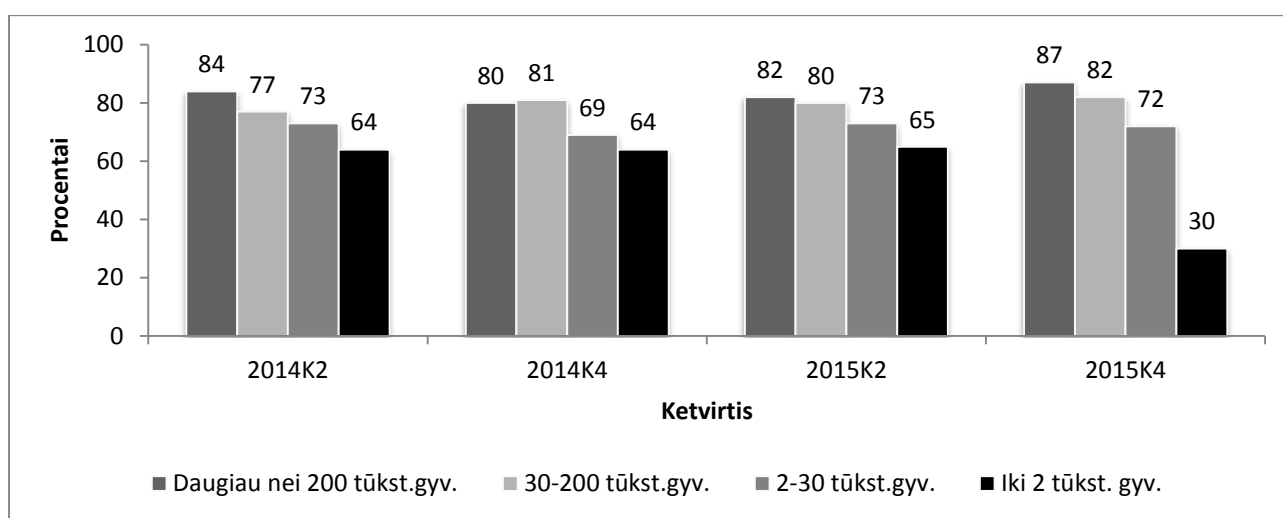

9 pav. Asmenų naudojamų informacines technologijas dalis pagal amžiaus grupes 2015 m. (Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas <http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=631de7a1-469e-48f0-8f4b-a2844b8f7637>)

¹⁵Individuals in who have ever used a computer - <http://statistika.ivpk.lt/saltiniai/66>

¹⁶Asmenys, kurie naudojami informacinėmis technologijomis - <http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=631de7a1-469e-48f0-8f4b-a2844b8f7637>

Informacinės visuomenės plėtros komiteto duomenimis¹⁷, gyventojų aktyvumą naudojantis internetu gali lemti ir gyvenamosios vietos dydis (žr. 10 pav.). Mažiausiai aktyvūs interneto naudotojai yra asmenys gyvenantys iki 2 tūkst. gyventojų turinčiose gyvenvietėse. Tokiose gyvenvietėse internetu naudojasi apie trečdalis asmenų, o 2015 m. ketvirtą ketvirtį naudojimosi internetu aktyvumas siekė tik 30 proc. Gyvenvietėse turinčiose nuo 2 iki 30 tūkst. gyventojų, internetu yra naudojamosi šiek tiek aktyviau – 2015 m. IV ketvirtį internetu naudojos 72 proc. gyventojų. Lietuvos miestuose, turinčiuose nuo 30 iki 200 tūkst. gyventojų internetu naudojasi daugiau nei 80 proc. gyventojų. Didžiausias interneto naudojimo aktyvumas yra pastebimas miestuose, turinčiuose daugiau nei 200 tūkst. gyventojų – didžiausias naudojimosi internetu aktyvumas buvo 2015 m. IV ketvirtį ir siekė 87 proc. Taigi, galima teigti, kad didžiųjų Lietuvos miestų gyventojai yra aktyviausi interneto naudotojai.

10 pav. Gyventojų, kurie naudojami internetu pasiskirstymas pagal gyvenamosios vietovės dydį.
(Šaltinis: <http://statistika.ivpk.lt/saltiniai/184>)

Lietuvos statistikos departamento duomenimis¹⁸, Lietuvos gyventojų (16 – 74 metų) pagrindiniai asmeninio naudojimosi internetu tikslai yra susiję su įvairiomis ryšio formomis, naujienų skaitymu bei elektroninių paslaugų naudojimu. Piliečiai aktyviausiai naudojami naujienų, laikraščių bei žurnalų skaitymu internete (žr. 12 lentelė). Beveik du trečdaliai gyventojų naudoja internetą ryšiams (2014 m. – 66,9 proc., 2015 m. – 66,5 proc.). Daugiau nei pusė šalies piliečių naudojami elektroniniu paštu siunčiant ar gaunant laiškus (2014 m. – 58,7 proc., 2015 m. – 56,9 proc.). Dalis asmenų naudoja internetą skambučiams arba vaizdo konferencijoms (2014 m. -57,2 proc., 2015m. – 50,9 proc.). Su Europos Sąjungos bendrosios skaitmenine rinka glaudžiau susiję asmenų interneto naudojimo tikslai yra naudojimas internetinės bankininkystės paslaugomis bei informacijos apie prekes ir paslaugas paieška. Informacijos apie prekes ar paslaugas internete ieško daugiau nei pusė gyventojų, aktyviausiai

¹⁷Gyventojai, naudojami internetu (pagal gyvenamosios vietovės dydį) - <http://statistika.ivpk.lt/saltiniai/184>

¹⁸Asmenys, kurie naudojami internetu asmeniniais tikslais - <http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=ea346805-3496-4b44-954a-07dc10e55c36>

šios informacijos buvo ieškota 2014 m. (64,6 proc.), vėliau ši dalis šiek tiek sumažėjo (2015 m. – 57,2 proc.). Lietuvoje internetinės bankininkystės paslaugomis naudojasi apie pusę internetą naudojančių asmenų. Internetine bankininkyste aktyviausiai naudojosi 2014 m. (53,6 proc.), vėlesniais metais šiek tiek mažesnė dalis asmenų (2015 m. 50,2 proc.). Taip pat piliečiai asmeniniais tikslais naudoja internetą perkant kitas įvairias prekes ar paslaugas, tokias kaip drabužiai, avalinė, namų ūkio reikmenys, bilietai į renginius ir pan. Dažniausiai internetu asmenys perka tokias paslaugas kaip draudimo ar finansinės paslaugos, telekomunikacijų paslaugos, apgyvendinimo kelionėse paslaugas ir pan. Pagal bendrą prekių ir paslaugų internete naudojimą, jų vartojimo dalis didėja kasmet, tačiau ši dalis nėra labai didelė – internetinėmis paslaugomis ar prekių pirkimu internetu naudojasi apie ketvirtadalis šalies asmenų (2013 m. – 25,5 proc., 2014 m. – 26,0 proc., 2015 m. – 31,8 proc.).

12 lentelė. Asmenys, kurie naudojami internetu asmeniniais tikslais. (Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas <http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=ea346805-3496-4b44-954a-07dc10e55c36>)

	Reikšmė (%)		
	2013	2014	2015
Ryšiams	61,6	66,9	66,5
Siuntė/gavo elektroninius laiškus	55,1	58,7	56,9
Skambino naudodamiesi internetu, vaizdo konferencijos	47,7	57,2	50,9
Ieškojo informacijos apie prekes ar paslaugas	56,5	64,6	57,2
Skaitė naujienas, siuntėsi laikraščius, žurnalus	62,2	68,1	66,8
Naudojosi internetinės bankininkystės paslaugomis	46,4	53,6	50,2

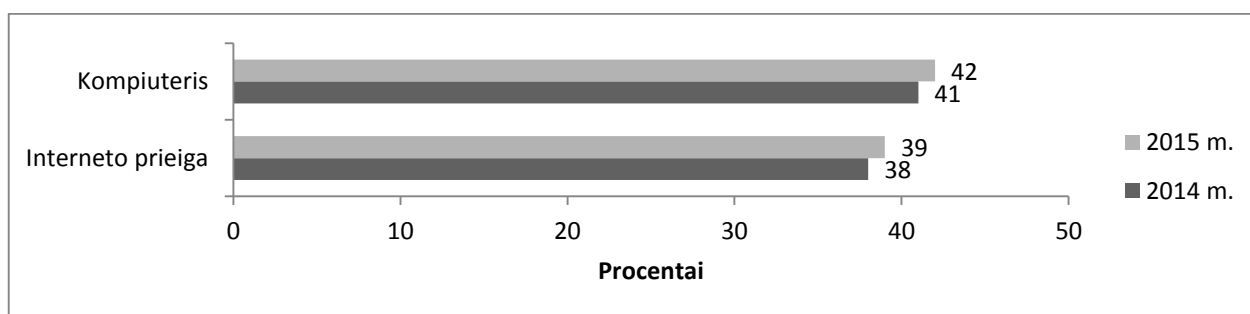
Lietuvos gyventojai naudojami įvairiomis viešosiomis elektroninėmis paslaugomis. Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Susisiekimo ministerijos užsakyto tyrimo duomenimis¹⁹ (tyrinas atliktas 2015 m. liepos mėn.), populiariausios elektroninės paslaugos gyventojų tarpe yra pajamų mokesčio deklaravimas (paslauga per pastaruosius 12 mėn. naudojosi 22,9 proc. gyventojų), su sveikatos apsauga susijusios paslaugos (13,6 proc. gyventojų), darbo, darbo skelbimų paieška (12,4 proc. gyventojų). Mažiausiai naudojamos tokios paslaugos kaip leidimų statyboms išdavimas ar pareiškimų policijai internetu teikimas – šiomis paslaugomis naudojasi vos 1 proc. gyventojų. Daugiau nei trečdalis šalies (36 proc.) gyventojų per pastaruosius 12 mėn. lankėsi viešųjų institucijų interneto svetainėse. Didžioji dalis šių svetainių lankytojų yra jaunesnio amžiaus asmenys (16–44 metų), turintys aukštąjį išsilavinimą, didesnes pajamas gaunantys bei didesnių gyvenviečių gyventojai. Viešųjų paslaugų svetainės mažiausiai aktyviai lanko vyresni asmenys (65–74 amžiaus). Pagrindinis viešųjų institucijų interneto svetainių lankymo tikslas yra informacijos apie instituciją arba darbuotojus paieška. Pastebima tendencija, kad visomis elektroninėmis viešosiomis paslaugomis aktyviau naudojosi aukštesnes pajamas gaunantys, didesnių gyvenviečių gyventojai. Dauguma gyventojų (76

¹⁹Informacinės visuomenės plėtros 2015 metų I-III ketvirčio apžvalga

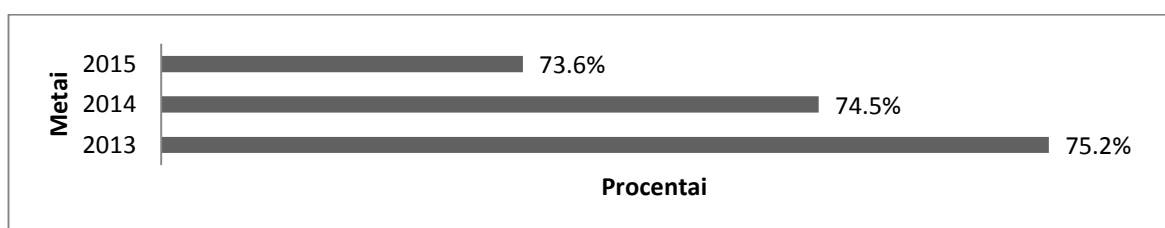
proc.) teigiamai vertina viešojo sektoriaus institucijų interneto svetainėse pateikiamos informacijos kokybę. Viešųjų paslaugų naudojimas prisideda prie veiklos našumo skatinimo.

IT naudojimas bei kompetencijos įmonėse. Europos Sąjungos bendroji skaitmeninė rinka yra svarbi ne tik piliečiams bet ir verslui. Yra svarbu išanalizuoti kaip įmonės yra pasirengusios informacinių technologijų naudojimui bei vystymui. Statistikos departamento duomenimis darbuotojų, kurie darbo vietose naudojami kompiuteriu ir internetu skaičius po truputį didėja (žr. 11 pav.). Kompiuterius darbo vietose 2014 m. naudojami 41 proc., 2015 m. 42 proc. darbuotojų. Internetu darbo vietose naudojami šiek tiek mažesnė dalis darbuotojų nei naudojami kompiuteriais – 2014 m. 38 proc., 2015 m. 39 proc. įmonių darbuotojų.

11 pav. Darbuotojai, kurie naudojami kompiuteriu ir internetu.
(Šaltinis: <http://statistika.ivpk.lt/saltiniai/199>)

Lietuvos statistikos departamento duomenimis²⁰, visos įmonės 2015 m. naudojami kompiuteriais bei internetu, naudodamos plačiajuosčio interneto prieigą (100 proc.). Tačiau įmonių kurios naudojami savo internetine svetaine skaičius neauga (žr. 12 pav.).

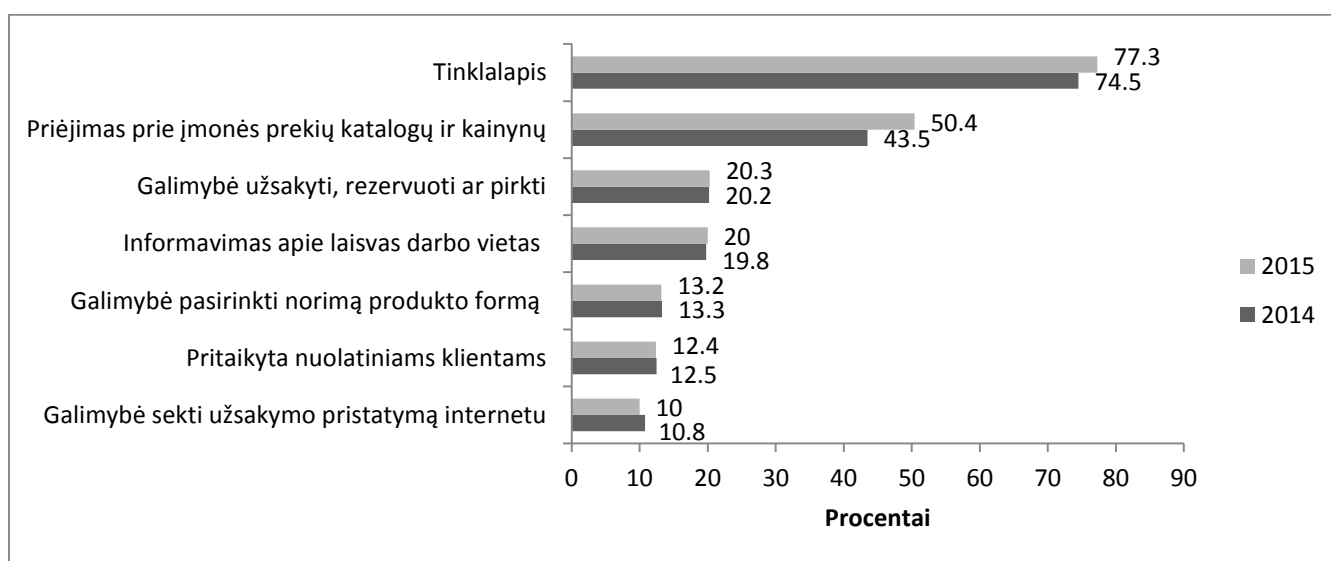

12 pav. Įmonių naudojančių internetinę svetainę dalis. (Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Įmonės turinčios interneto svetaines naudojami jomis skirtingais tikslais. Vienas pagrindinių įmonės interneto svetainės naudojimo tikslų yra įmonės tinklalapis (žr. 13 pav.). Pusė įmonių interneto svetainių yra naudojamos siekiant prieiti prie įmonės prekių katalogų bei kainynų – 2014 m. 43,5 proc., 2015 m. – 50,4 proc. Įmonių suteikiančių galimybę klientams interneto svetainėse naudotis prekių ar paslaugų užsakymu, rezervavimu ar pirkimu yra apie penktadalis. Taip pat penktadalis įmonių savo interneto svetainėse teikia informaciją apie laisvas darbo vietas arba

²⁰Įmonės, naudojančios IT, Įmonių interneto svetainių naudojimo tikslai - <http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=d4a59fe4-1794-45fb-9cd5-74e8851081be>

suteikia galybę svetainėje pateikti prašymą dėl darbo. Įmonių interneto svetainės yra naudojamos siekiant pasirinkti norimą produkto formą arba dizainą - šią galybę savo interneto svetainėse 2014 m. suteikė 13,3 proc., 2015 m. – 13,2 proc. įmonių. Dalis įmonių interneto svetainių yra orientuotos į lojalumo išlaikymą ir pritaikytos nuolatiniam klientams 2014 m. – 12,5 proc., 2015 m. – 12,4 proc. Dar vienas įmonių interneto svetainių naudojimo tikslas yra galimybė sekti užsakymo pristatymą internetu. Šią galimybę 2014 m. suteikė 10,8 proc., 2015 m. – 10 proc. įmonių. Interneto svetainės yra ypač svarbios įmonėms prekiaujančioms internetu, todėl svarbu diegti technologijas šioje srityje ir atnaujinti svetaines, kad jos taptų kuo patrauklesnės vartotojams.

13 pav. Įmonių interneto svetainių naudojimo tikslai 2014 – 2015 m. (Šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas <http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=d4a59fe4-1794-45fb-9cd5-74e8851081be>)

Sparčiai plėtojantis technologijoms, atsiranda vis didesnis IT (informacinių technologijų) specialistų poreikis įvairaus pobūdžio įmonėse. Ši sritis taip pat yra neatsiejama nuo ES bendrosios skaitmeninės rinkos. Remiantis Eurostat teikiamais duomenimis²¹, pagal šalies įmonių teikusių mokymus IRT arba IT specialistams, siekiant pagilinti ar įgyti IT įgūdžius, skaičių 2012 m. tokių įmonių buvo 6 proc., 2014 m. – 5 proc., 2015 m. – 6 proc. (žr. 13 lentelė). Šie rodikliai yra žemesni nei ES vidurkis (2012 m. – 9 proc., 2014 – 2015 m. – 10 proc.). Įmonių įdarbinusių arba bandžusių įdarbinti darbuotojus į darbo pozicijas, kurioms yra reikalingi IRT specialistų įgūdžiai, skaičius nedidėja (2012 m. 10 proc., 2014 m. – 9 proc., 2015 m. – 7 proc.). ES vidurkis 2012 – 2015 m. buvo 8 proc. Eurostat skelbiamais duomenimis įmonių įdarbinusių IRT specialistus skaičius taip pat mažėja nuo 22 proc. 2012 m. iki 15 proc. 2015 m., ES vidurkis kito nežymiai per analizuojamą laikotarpį ir 2015 m. siekė 20 proc.

²¹Eurostat duomenys teikiami Informacinės visuomenės plėtros komiteto - <http://statistika.ivpk.lt/saltiniai/70>; <http://statistika.ivpk.lt/saltiniai/71>; <http://statistika.ivpk.lt/saltiniai/72>

13lentelė. IRT kompetencijos įmonėse. (Šaltinis: <http://statistika.ivpk.lt/saltiniai/70>; <http://statistika.ivpk.lt/saltiniai/71>; <http://statistika.ivpk.lt/saltiniai/72>)

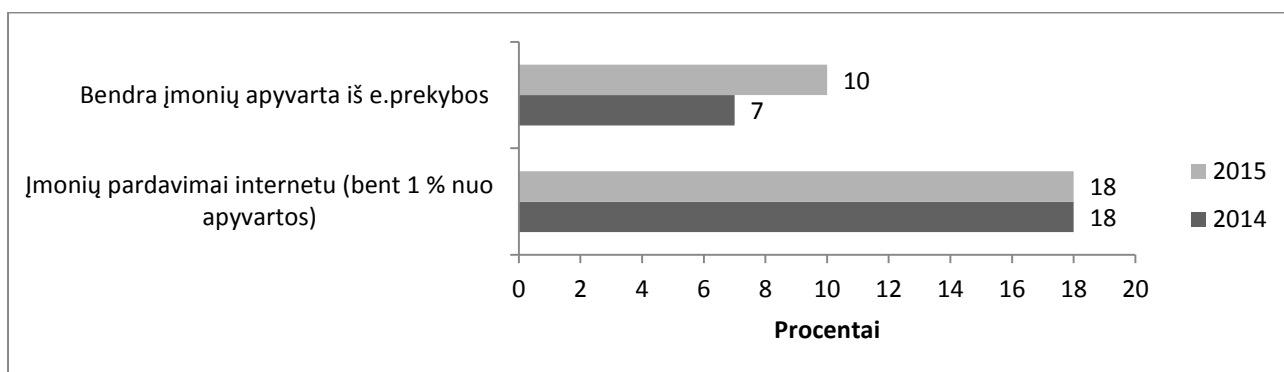
	Reikšmė (%)		
	2012	2014	2015
Įmonės suteikusios mokymus IRT/IT specialistams IT gebėjimų kūrimui arba atnaujinimui	6	5	6
Įmonės įdarbinusios/bandžiusios įdarbinti darbuotojus dėl darbo kuriam reikalingi IRT specialistų įgūdžiai	10	9	7
Įmonės įdarbinusios IRT specialistus	22	16	15

Norint teikti įvairias e.paslaugas įmonėms yra svarbus tinkamas pasiruošimas. Vystant skaitmeninį verslą yra svarbus ir naujų technologijų naudojimas – viena iš tokių technologijų verslui yra CRM (*angl. Customer Relationship Management*) programinės įrangos naudojimas. CRM programinės įranga yra verslo valdymo sistema, kuri padeda efektyviai organizuoti bei automatizuoti verslo procesus. Ši programinės įrangos technologija yra orientuota į ryšių su esamais ir potencialiais klientais valdymą bei kūrimą, užtikrinant kiekvieno kliento vertę. CRM ryšių su klientais valdymas dažniausiai yra naudojamas šiose srityse – pardavimai, rinkodara bei aptarnavimas. Remiantis Informacinės visuomenės plėtros komiteto (IVPK) statistikos portalo duomenimis, kuris pateikia Eurostat portalo duomenis²² – 2015 m. 34 proc., 2014 m. 27 proc. šalies įmonių naudojami CRM sistema klientų valdymui, tuo tarpo ES vidurkis 2015 m. buvo 33 proc., 2014 m. 30 proc.

Informacinės technologijos yra neatsiejamos nuo šiuolaikinio verslo. Visos šalyje veikiančios įmonės naudojami kompiuteriais bei turi plačiajuosčio interneto prieigą. Didėja ir darbuotojų besinaudojančių IT įmonėse skaičius. Nemaža dalis įmonių turi savo internetines svetaines, kurių naudojimo pagrindiniai tikslai yra tinklalapio kūrimas bei priėjimo prie įmonės prekių katalogų bei kainynų. Tačiau nepaisant vis didėjančios informacinių technologijų skvarbos, nėra pastebimas IT specialistų įvairiose įmonėse įdarbinimo poreikio didėjimas.

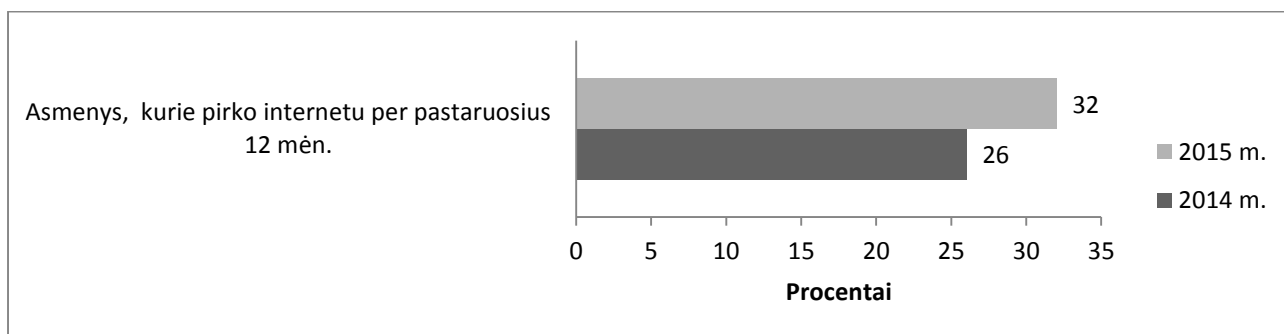
Elektroninė prekyba. Vienas iš svarbiausių Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos veiksmų yra e.prekyba, kuri yra skatinama ne tik šalies viduje, bet ir visoje Europos Sąjungoje. Siekiant ekonomikos augimo, kaip viena iš priemonių yra e.prekybos skatinimas. Remiantis Eurostat duomenimis (žr. 14 pav.), 2015 m. 10 proc. bendros įmonių apyvartos buvo sudaryta iš e.prekybos, 2014 m. šis rodiklis siekė 7 proc. Pagal šiuos rodiklius Lietuva nepasiekia ES vidurkio, kuris 2014 m. buvo 15 proc., 2015 m. 17 proc. Pagal įmonių (kurių bent 1 proc. apyvartos sudaro e.prekyba) pardavimų internetu dalį, 2014 – 2015 m. 18 proc. šalies įmonių prekiaavo internetu. Šalies rodikliai yra šiek tiek aukštesni nei ES vidurkis - 2014 m. – 15 proc., 2015 m. 17 proc.

²²Eurostat duomenys pateikti IVPK. Use of analytical CRM software - <http://statistika.ivpk.lt/saltiniai/167>

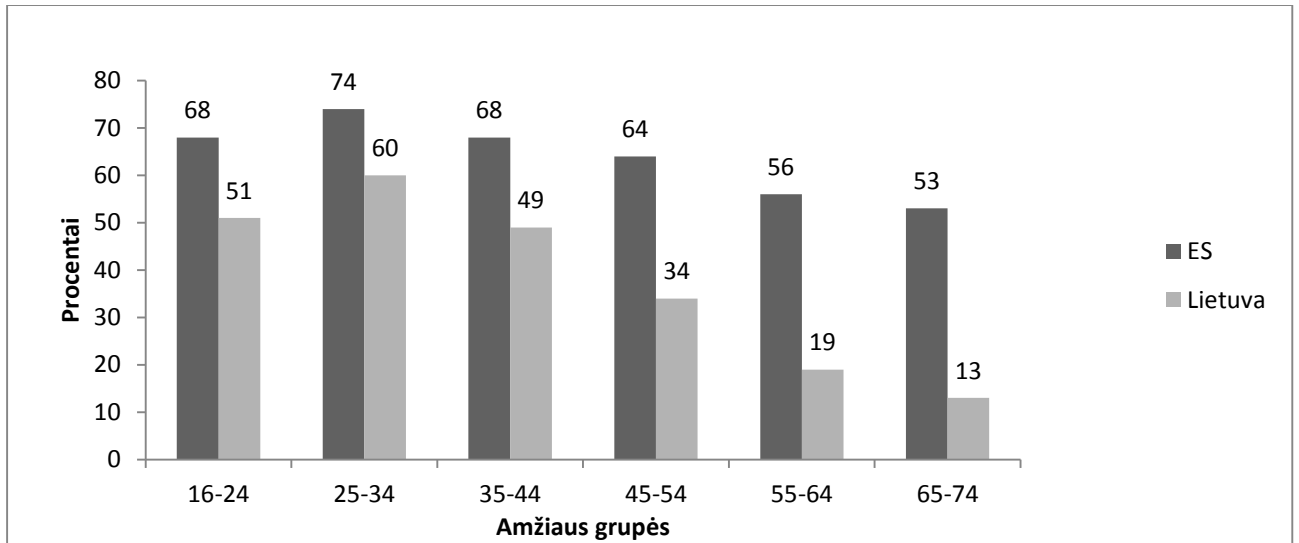
14 pav. Įmonių e.prekybos apyvarta ir pardavimai.
 (Šaltinis: Eurostat duomenys teikiami IVPK <http://statistika.ivpk.lt/saltiniai/172>)

IVPK skelbiamais Eurostat duomenimis (žr. 15 pav.), asmenų, kurie pirko internetu per pastaruosius 12 mėnesių skaičius didėja. 2014 m. metais internetu pirkusių gyventojų skaičius sudarė 26 proc., 2015 m. išaugo iki 32 proc. Šie rodikliai gana smarkiai atsilieka nuo ES vidurkio, kuris 2014 m. siekė 50 proc., 2015 m. 53 proc.

15 pav. Asmenys, kurie naudojami elektronine prekyba skaičius. (Šaltinis: IVPK teikiami Eurostat duomenys <http://statistika.ivpk.lt/saltiniai/173>)

Remiantis Eurostat duomenimis elektroninė prekyba yra mažiausiai populiaru tarp vyresnio amžiaus asmenų ir ši tendencija yra pastebima visoje Europos Sąjungoje. 2015 m. visoje ES elektronine prekyba naudojosi tik 25 proc. (žr. 4 PRIEDAS) visų 65 - 74 metų amžiaus asmenų (vertinant šios amžiaus grupės interneto vartotojus šis rodiklis siekia 53 proc.). Jaunesnio amžiaus asmenų grupės elektronine prekyba ES naudojosi žymiai aktyviau – 66 proc. 16 – 24 m. ir 70 proc. 25 – 34 m. amžiaus. Tokie skirtumai tarp šių amžiaus grupių yra paaiškinami tuo, kad vyresnio amžiaus asmenys apskritai mažiau naudojami internetu. Lietuvoje ši tendencija taip pat pastebima – elektroninės prekybos paslaugos populiariausios tarp jaunų (žr. 16 pav.) 25 – 34 m. amžiaus (60 proc.) bei 16 -24 m. amžiaus asmenų (51 proc.). Mažiausiai aktyvūs elektroninėje prekyboje Lietuvoje 65 - 74 m. amžiaus (13 proc.) bei 55 – 64 m. amžiaus asmenys (19 proc.).

16 pav. Interneto naudotojų pirkimai naudojantis e.p prekyba ES ir Lietuvoje pagal amžiaus grupes 2015 m. (Šaltinis: Eurostat new release, 2015)

Populiariausios prekės įsigytos ES interneto naudotojų naudojantis elektronine prekyba 2015 m. (žr. 5 PRIEDAS) buvo drabužiai, sporto prekės (60 proc.) bei kelionės, apgyvendinimo paslaugos (52 proc.). Taip pat Europos Sąjungoje gana dažnai elektroniniu būdu yra perkamos namų apyvokos prekės bei žaislai (41 proc.), bilietai į renginius (37 proc.) knygos, žurnalai bei laikraščiai (33 proc.). Lietuvoje šios tendencijos šiek tiek skiriasi nuo bendrų ES rodiklių. Šalyje, kaip ir Europos Sąjungoje, populiariausios internetu įsigytos prekės 2015 m. buvo drabužiai, sporto prekės (52 proc.), namų apyvokos prekės, žaislai (40 proc.) bei bilietai į renginius (33 proc.). Kiek rečiau nei ES, Lietuvoje internetu yra perkamos kelionės, apgyvendinimo paslaugos (20 proc.) bei knygos, žurnalais ar laikraščiai (11 proc.).

Remiantis Informacinės visuomenės plėtros 2015 m. I-III ketvirčio apžvalga (2015), kurioje yra pateikiami Lietuvos statistikos departamento duomenys, 2015 m. pirmąjį ketvirtį prekes ir paslaugas asmeniniams tikslams internetu pirko ar užsakė 22 proc. visų 16–74 metų amžiaus gyventojų, arba 29 proc. asmenų, kurie naudojami internetu. (2014 m. pirmąjį ketvirtį – atitinkamai 19 ir 25 proc.). Pusė (52 proc.) asmenų, pirkusių prekes internetu 2015 m. pirmąjį ketvirtį, darė užsakymus 1 arba 2 kartus, 44 proc. e. prekybos naudotojų per ketvirtį išleido iki 100 EUR. Per pastaruosius 12 mėnesių prekes ar paslaugas internetu pirko ar užsakė 42 proc. interneto naudotojų (32 proc. visų 16–74 metų amžiaus gyventojų). Dažniausiai e. prekyba buvo naudojama perkant drabužius, avalynę, sporto prekes (52 proc. e. prekybos vartotojų), namų ūkio reikmenis (40 proc.) ir bilietus į renginius (33 proc.).

Piliečių pasitikėjimas ir saugumas elektroninėje erdvėje. Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos teikiamų galimybių išnaudojimui yra svarbi ir piliečių apsauga elektroninėje

erdvėje. Skatinant piliečius naudotis elektroninėmis paslaugomis yra svarbu užtikrinti tinkamą asmens duomenų apsaugą internete bei sukurti saugią, patikimą IRT infrastruktūros plėtrą. Asmens duomenų apsauga yra svarbi visiems ES gyventojams. Dėl sparčiai plėtojamų informacinių technologijų ypač svarbi tampa teisė į privatumą elektroninėje erdvėje. Keičiasi asmens duomenų naudojimo būdai, ypač elektroninėje erdvėje - teikiant bankų paslaugas, plėtojant socialinius tinklus. 2014 metų pabaigoje Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos (VDAI) užsakymu atlikta Lietuvos gyventojų apklausa (tokios gyventojų apklausos atliekamos kas dvejus metus) dėl asmens duomenų apsaugos (žr. 6 PRIEDAS), parodė, kad tik pusė šalies gyventojų žino apie jų teises asmens duomenų apsaugos srityje. Remiantis šio tyrimo duomenimis 79 proc. tyrimo dalyvių domino jų asmens duomenų tvarkymas, o labiausiai rūpi, kokie asmens duomenys, kieno ir kokiais būdais tvarkomi ir saugomi. Palyginus ankstesnių apklausų duomenis matyti, kad asmenų, kuriems svarbus jų asmens duomenų tvarkymas, daugėja (2006 m. – 69 proc., 2008 m. – 77 proc., 2010 m. – 73 proc.), tai gali sąlygoti ir naujai atsirandančios įvairios skaitmeninės technologijos.

Remiantis IVPK (Informacinės visuomenės plėtros komitetas) duomenimis ²³, Lietuvos gyventojai vis labiau pasitiki elektroninio bendravimo su valstybės institucijomis saugumu (žr. 14 lentelė). 2012 m. šis rodiklis buvo 57 proc., 2015 m. jau 67 proc. gyventojų jautėsi saugūs bendraudami su valstybės institucijomis skaitmeniniu būdu. Tačiau vis mažiau gyventojų naudoja asmens tapatybės kortelę tapatybei patvirtinti elektroninėje erdvėje – 2014 m. šiuo būdu naudojosi tik 2 proc. gyventojų, 2015 m. duomenų nėra. Šiems duomenims įtakos galėjo turėti augantys e.bankininkystės naudotojų skaičius.

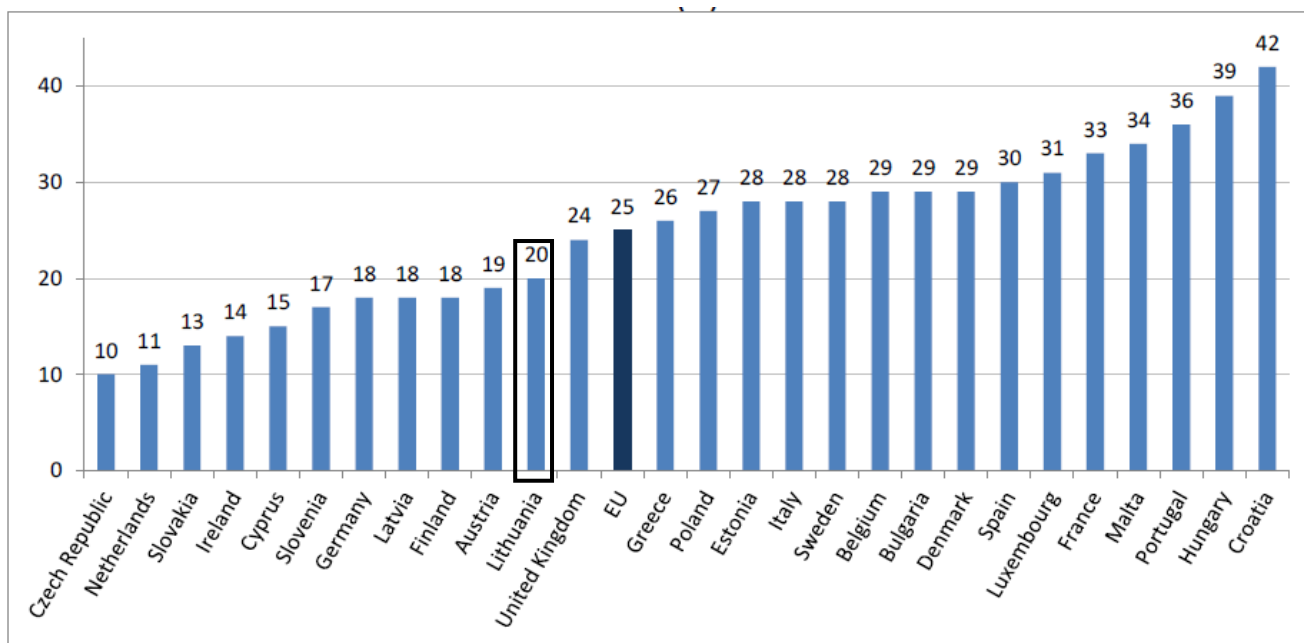
14 lentelė. Gyventojų, pasitikėjimas saugumu bendraujant su valstybės institucijomis. (Šaltinis: IVPK)

	Reikšmė (%)			
	2012	2013	2014	2015
Gyventojai, kurie pasitiki elektroninio bendravimo su valstybės institucijomis saugumu	57	53	62	67
Gyventojai, naudojantys asmens tapatybės kortelės tapatybei patvirtinti elektroninėje erdvėje	8	10	2	-

Eurostat duomenimis (žr. 17 pav.), 2015 m. 25 proc. Europos Sąjungos interneto vartotojų susidūrė su saugumo problemomis naudojantis internetu. Pagrindinės saugumo problemos, su kuriomis susidūrė interneto vartotojai, yra virusai veikiantys elektroninius prietaisus, piktnaudžiavimas asmenine informacija, finansiniai nuostoliai arba vaikų priėjimo prie netinkamų internetinių svetainių atvejai. Lietuvoje su saugumo problemomis 2015 m. yra susidūrę 20 proc. šalies gyventojų – šis

²³IVPK Elektroninių paslaugų naudojimo tyrimas - http://ivpk.lrv.lt/uploads/ivpk/documents/files/IVPK_leidiniai/SIC_IVPK_gyventoju%20naudojimasis%20e-paslaugomis_ATASKAITA_2014%2007.pdf

rodiklis yra šiek tiek mažesnis už ES vidurkį (25 proc.). Mažiausiai interneto vartotojų susidūrusių su saugumo problemomis skaitmeninėje erdvėje buvo Čekijoje (10 proc.) bei Olandijoje (11 proc.), daugiausia – Kroatijoje (42 proc.) bei Vengrijoje (39 proc.).

17 pav. ES valstybių narių interneto naudotojai, susidūrę su saugumo problemomis internete 2015 m.

(Šaltinis: Eurostat new release, 2016)

Pagrindinė internetinio saugumo problema su kuria susidūrė interneto naudotojai buvo įvairūs kompiuteriniai virusai. Eurostat duomenimis, šiek tiek daugiau nei 1 iš 5 (21 proc.) Europos Sąjungos interneto vartotojų 2015 m. susidūrė su kompiuteriniais virusiais (žr. 7 PRIEDAS), dėl kurių prarado dalį informacijos arba laiko. Tarp ES valstybių narių daugiausia kompiuterinių virusų interneto vartotojai pasigavo Kroatijoje (41 proc.) bei Vengrijoje (36 proc.), mažiausiai Olandijoje (6 proc.) bei Čekijoje (8 proc.). Lietuvoje 2015 m. kompiuterinius virusus pasigavo 19 proc. interneto vartotojų (2010 m. šis rodiklis siekė 39 proc.). Yra pastebima, kad dalis interneto vartotojų 2015 m. nesinaudojo internetu konkrečiai veiklai, dėl susirūpinimo saugumu. Daugiausia interneto vartotojų, kurie nepasinaudojo ar negalėjo pasinaudoti e.p prekyba dėl saugumo (žr. 8 PRIEDAS) buvo Rumunijoje (39 proc.) bei Švedijoje (34 proc.). Lietuvoje dėl susirūpinimo saugumu perkant prekes ar paslaugas internetu, šiomis paslaugomis nepasinaudojo 6 proc. interneto naudotojų (žr. 15 lentelė). Tokius rodiklius galėjo lemti ir sąlyginai nedidelė interneto vartotojų dalis perkanti internetu Lietuvoje. Europos Sąjungos lygų, e.p prekyba dėl susirūpinimo saugumu nepasinaudojo beveik 1 iš 5 interneto vartotojų (19 proc.). Daugiausiai interneto vartotojų nepasinaudojo e.bankininkystės paslaugomis dėl susirūpinimo saugumu Vokietijoje (27 proc.) bei Portugalijoje (26 proc.). Lietuvoje šis rodiklis siekia 4 proc., Europos Sąjungoje 18 proc. interneto vartotojų. Naudojantis belaidžiu (Wi-Fi) interneto ryšiu

mobiliuosiuose telefonuose ne namų erdvėje, dėl saugumo problemų buvo apribota 13 proc. ES interneto vartotojų. Valstybėse narėse daugiausiai belaidžio interneto ryšio sukeltų problemų turėjo Olandija (22 proc.) bei Latvija (21 proc.), Lietuvos rodiklis – 3 proc.

15 lentelė. Dėl saugumo problemų neatliktos pasirinktos veiklos internete 2015 m. (% interneto vartotojų). (Šaltinis: Eurostat new release, 2016)

	Prekių ar paslaugų pirkimas asmeniniais tikslais	Bankininkystės paslaugos (pvz. e.sąskaitos valdymas)	Belaidžio interneto ryšio naudojimas mobiliaisiais prietaisais ne namuose
ES	19	18	13
Lietuva	6	4	3

Taigi piliečiai yra suinteresuoti savo asmeninių duomenų tvarkymu bei saugumu skaitmeninėje erdvėje. Asmenims yra svarbu kokie asmens duomenys, kieno bei kaip tvarkomi ir saugomi. Pastebimas vis augantis gyventojų pasitikėjimas saugumu naudojantis viešosiomis elektroninėmis paslaugomis bei bendraujant su valstybės institucijomis. Tačiau nemaža dalis interneto vartotojų vis dar susiduria su įvairiomis problemomis naudodamiesi internetu. Pagrindinės saugumo problemos, su kuriomis susiduria interneto naudotojai, yra virusai veikiantys elektroninius prietaisus, piktnaudžiavimas asmenine informacija bei finansiniai nuostoliai. Taip pat saugumo problemos internete kartais trukdo pasinaudoti tam tikromis elektroninėmis paslaugomis.

Prekių logistikos kliūtys. Siekiant sklandaus Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos veikimo yra svarbu užtikrinti prieinamumą prie skaitmeninių prekių ir paslaugų vartotojams bei verslui visoje Europoje. Europos Komisija siekdama nustatyti Europos elektroninės prekybos rinkos konkurencijos problemas 2015 m. gegužės 6 d. pradėjo elektroninės prekybos sektoriaus tyrimą. Remiantis Komisijos elektroninės prekybos sektoriaus tyrimo išvadomis²⁴, geografinis blokavimas plačiai taikomas visoje Europos Sąjungoje. Europos Komisijos paskelbtose išvadose dėl geografinio blokavimo masto, iš daugiau nei 1400 mažmenininkų ir skaitmeninio turinio teikėjų (iš visų 28 ES valstybių narių) pateiktų atsakymų matyti, kad geografinis blokavimas ES taikomas tiek vartojimo prekėms, tiek skaitmeniniam turiniui. Atlikus tyrimą nustatyta, kad 38 proc. atsakiusiųjų mažmenininkų, internetu parduodančių vartojimo prekėmis (pvz., drabužiai, avalynė, sporto reikmenys, buitinė elektronika) - taiko geografinį blokavimą. Tokių vartojimo prekių pirkėjams taikomas geografinio blokavimo būdas yra atsisakymas pristatyti prekes užsienyje. Pasitaiko ir kitų būdų, kuomet atsisakoma taikyti kitų šalių atsiskaitymų metodus arba pirkėjai yra nukreipiami į kitas

²⁴Europos Komisijos – pranešimas spaudai (2016). Antimonopolinė politika: remiantis elektroninės prekybos sektoriaus tyrimo rezultatais, geografinis blokavimas plačiai taikomas visoje ES - http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-922_lt.htm

svetaines ar tiesiog užblokuojama prieiga prie svetainės. Dauguma (68 proc.) skaitmeninio turinio teikėjų dalyvavusių tyrime nurodė, kad kitose ES valstybėse narėse esantiems vartotojams taikomas geografinis blokavimas. Skaitmeninio turinio geografinis blokavimas daugiausia taikomas remiantis vartotojo interneto protokolo (IP) adresu, pagal kurį nustatoma ir nurodoma kompiuterio arba išmaniojo telefono buvimo vieta. 59 proc. turinio teikėjų nurodė, kad geografinis blokavimas yra taikomas dėl sutarčių su tiekėjais. Tačiau skirtingose ES valstybėse narėse geografinis blokavimas paplitęs labai nevienodai. Skiriasi ir apklausoje dalyvavusių respondentų skaičius iš atskirų ES šalių, daugiausia dėl nevienodo valstybių narių elektroninės prekybos rinkos dydžio bei dėl Komisijos gautų neplanuotų prašymų leisti dalyvauti tyrime. Todėl šio tyrimo rezultatai teikia vertingos informacijos apie geografinio blokavimo praktikos paplitimą Europos Sąjungoje, bet nėra statistiškai reprezentatyvūs atskirose Europos Sąjungos elektroninės prekybos rinkose. Duomenų apie Lietuvoje taikomo geografinio blokavimo atvejų paplitimą nepavyko rasti, tačiau remiantis ES tyrimu galima daryti prielaidą, kad geografinis blokavimas paplitęs ir Lietuvoje.

Autorių teisės ir jų apsauga. Viena iš aktualių sričių, kuriai ES bendrojoje skaitmeninėje rinkoje skiriama gana nemažai dėmesio yra autorių teisės ir jų apsauga. Kuriant naujas autorių teises yra svarbu derinti ne tik autorių, bet ir vartotojų teises. Vartotojams turi būti užtikrintos teisės naudotis visomis galimybėmis įsigyjant kūrinius, autoriams turi būti užtikrintos galimybės gauti teisingą atlygį už savo kūrybą. ES bendroji skaitmeninė rinka siekia išspręsti nelegalaus kūrinių parsisiuntimo ir naudojimo problemas ir taip apsaugoti autorių teises. 2014 m. gruodžio pabaigoje Spinter reseach (2015), atliktas reprezentatyvus Lietuvos gyventojų tyrimas, dėl autorių kūrinių naudojimo internete, atskleidė, kad nelegalus intelektinės nuosavybės naudojimas vis dar yra problema šalyje. Tyrimas atskleidė, kad 28 proc. Lietuvos gyventojų yra labai svarbu intelektine nuosavybe naudotis tik teisėtais būdais. Kad tai yra svarbu pasisakė 29 proc. gyventojų – jie esant galimybei stengiasi intelektinę nuosavybę naudoti teisėtais būdais. Tačiau gana didelė dalis gyventojų (35 proc.) atskleidė, kad intelektinę nuosavybę naudoti teisėtais būdais yra nesvarbu ir apie tai niekada nemąstoma. Nepaisant to 40 proc. tyrime dalyvavusių asmenų, teigė, kad intelektinę nuosavybę visuomet naudojantys tik legaliais būdais. Dar 18 proc. nurodė dažniausiai naudojantys legaliais būdais. Ketvirtadalis (25 proc.) pripažino naudojantys kartais legaliais, kartais nelegaliais būdais. 9 proc. dažniau intelektinę nuosavybę naudoja nelegaliais būdais, 3 proc. – tik nelegaliais būdais. Lietuvoje dažniausiai nelegaliai naudojama intelektinė nuosavybė yra filmai (11 proc. nurodė nuolat naudojantys nelegaliai) bei muzika (10 proc.). Taip pat dažnai nelegaliai yra naudojamos fotografijos, kompiuterinė įranga bei kompiuteriniai žaidimai (po 6 proc.). 5 proc. gyventojų teigė, kad visuomet nelegaliai naudojantys iliustracijas, 4 proc. – knygas. 2 proc. – dailės kūrinius. 1 proc. – natas. Gyventojai nelegaliai intelektine nuosavybe naudojami dėl didelio nelegalių naudojimo būdų prieinamumo (34 proc.). Kiti

(30 proc.) nurodė, kad tokiu būdu bando sutaupyti pinigus, nes legaliai naudoti intelektualinę nuosavybę yra per brangu. Penktadalis (24 proc.) šalies gyventojų pasigenda patogių legalių panaudojimo būdų. 21 proc. taip elgiasi, nes lieka nenubausti. Gana didelė piliečių dalis nemano, kad nelegaliais būdais naudodami intelektualinę nuosavybę daro nusikaltimą - 36 proc. naudotojų nemano, kad tai yra vagystė, o 19 proc. teigė suprantantys, kad tai vagystė, tačiau turintys pateisinamų priežasčių taip elgtis.

ES bendrojoje skaitmeninėje rinkoje yra siekiama modernizuoti ir sušiuolaikinti autorių teisių taisykles ir sukurti visai Europai labiau pritaikytą sistemą šioje srityje. Autorių teisės susideda iš tarptautinių, Europos Sąjungos ir valstybių narių taisyklių ir teisės aktų. Lietuvoje veikiantys pagrindiniai įstatymai, susiję su autorių teisėmis ir jų gynimu yra - LR autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, Administracinių teisės pažeidimų kodekso 214⁽¹⁰⁾ straipsnis bei Baudžiamojo kodekso XXIX skyrius. Taip pat pasirašyti tarptautinės teisės aktai dėl autorių teisių - tarptautinė Romos konvencija „Dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos“, Konvencija „Dėl fonogramų gamintojų apsaugos nuo neteisėto jų fonogramų kopijavimo“ bei Pasaulinės intelektualinės nuosavybės organizacijos atlikimų ir fonogramų sutartis. Be šių paminėtų teisės aktų yra svarbūs ir Europos Sąjungos teisės aktai. Vienas iš svarbiausių ES teisės aktų autorių teisių apsaugoje yra Europos Parlamento ir Tarybos priimta direktyva dėl autorių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų derinimo (2001/29/EB). Būtent šiai direktyvai bus skiriamas didelis dėmesys siekiant ją atnaujinti ir pritaikyti dabartinėms sąlygoms.

Norint užtikrinti ES autorių teisių taisyklių efektyvumą yra siekiama atnaujinti, tinkamai perkelti, supaprastinti bei užtikrinti jų vykdymą visoje Europos Sąjungoje. Modernizuojant ES autorių teisių taisykles bendrojoje skaitmeninėje rinkoje Europos Komisija parengė veiksmų planą²⁵. Komisijos veiksmų planas yra pagrįstas keturiais vienas kitą papildančiais vienodai svarbiais elementais. Jame taip pat pateikiama ilgalaikė autorių teisių Europos Sąjungoje vizija. Visų pirma, siekiama užtikrinti galimybę naudotis turiniu visoje Europos Sąjungoje. Siekiant užtikrinti geresnes galimybes naudotis kultūros kūrinių ir suteikti daugiau galimybių kūrybos sektoriaus atstovams, buvo patvirtinta reglamentas dėl interneto turinio paslaugų tarpvalstybinio perkeliavimo. Šiuo reglamentu siekiama pašalinti apribojimus, kad ES gyventojai ir keliaudami galėtų naudotis skaitmeniniu turiniu, kurį jie nusipirko arba kurio abonementą įsigijo namuose. Numatoma, kad nauja ES vartotojų teisė į tarpvalstybinį perkeliavimą praktiškai bus užtikrinta nuo 2017 m. Siūlomas teisės aktas yra reglamentas, todėl priimtas jis yra tiesiogiai taikomas visose 28 ES valstybėse narėse. Sudarytos geresnės galimybės naudotis turiniu padės kovoti ir su piratavimu, nes penktadalis Europos gyventojų mano, kad neteisėtai atsisiųsti kūrinius yra priimtina, jei jų šalyje nėra teisėtos alternatyvos. Kitas Europos Komisijos žingsnis kovoje su piratavimu ir tinkama autorių teisių apsauga yra europinės lėšų

---

²⁵Europos Komisijos (2015). Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. Šiuolaikiškos ir labiau visai Europai pritaikytos autorių teisių sistemos kūrimas

sekimo principu pagrįstos sistemos parengimas, kurios pagalba bus siekiama sustabdyti finansinių srautų judėjimą į įmones, besipelnančias iš piratavimo (ši sistema turi būti parengta 2016 m.). Siekiant pagerinti intelektinės nuosavybės teisių užtikrinimo ES taisykles Europos Komisija yra paskelbusi viešas konsultacijas dėl dabartinės teisinės sistemos vertinimo ir modernizavimo. Atsižvelgiant į tai bus peržiūrėti esami teisės aktai autorių teisių apsaugos srityje ir padaryti tam tikri pakeitimai atsižvelgiant į esamą situaciją. Taip pat yra siekiama kurti sąžiningesnę rinką, todėl Komisija įvertins, ar internete naudojant autorių teisėmis apsaugotus kūrinius, į kurių atsiradimą investavo kūrėjai ir kūrybos pramonė, yra gaunami tinkami leidimai ir tinkamai atlyginama pagal licencijas. Europos Komisija turi numaćiusi ir autorių teisių viziją. Siektinu tikslu išlieka parengti vieną bendrą autorių teisių kodeksą, suformuojant bendrą autorių teisių sampratą visoje Europos Sąjungoje. Šiuo metu nėra visiškai tenkinamos visos sąlygos, svarstant galimybę visiškai suvienodinti autorių teisių taisykles visoje Europos Sąjungoje. Taip pat yra svarbu, kad nacionalinės teisės aktų leidėjai ir teismai veiksmingai ir vienodai taikytų autorių teisių teisės aktus visoje ES. Būtent šių tikslų siekia Europos Komisija autorių teisių apsaugos srityje. Kol kas konkrečių veiksmų autorių teisių apsaugos srityje yra padaryta nedaug, tačiau artimiausiu metu bus priimti konkretūs teisės aktai ir kiti dokumentai padėsiantys apsaugoti autorių teises visoje Europos Sąjungoje. Atsižvelgiant į Lietuvos gyventojų nuomonę apie autorių teises yra svarbu užtikrinti, kad šalyje priimti ES bendrosios skaitmeninės rinkos sprendimai veiktų sklandžiai ir taip būtų apsaugotos autorių teises ne tik šalyje, bet ir už jos ribų. Europos Sąjungoje persvarstomi ar kuriami nauji teisės aktai yra svarbūs ir Lietuvai.

Apibendrinant išanalizuotų Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos elementų raišką Lietuvoje, galima teigti, kad šalis daro pažangą, tačiau vis dar lieka vis dar lieka iki galo neišnaudotų sričių. Lietuvos priskirimas prie atsiliekančių pirmūnių šalių grupės (pagal DESI indekso vertinimą) patvirtina, kad vis dar nėra iki galo išnaudojamas ES bendrosios skaitmeninės rinkos potencialas. Pagrindinės šalyje neišnaudotos sritys yra per mažas išplėtotos ryšių infrastruktūros išnaudojimas, nepakankamas interneto ir technologijų naudotojų skaičius, ribotas atvirųjų duomenų prieinamumas viešosiose elektroninėse paslaugose. Taip pat remiantis statistika nėra pastebimas IT specialistų įdarbinimo įmonėse poreikis, nors tai yra svarbus rodiklis skatinant skaitmeninės ekonomikos augimą. Lietuvoje nepakankamai išnaudojama ir elektroninės prekybos sritis, todėl reikalingas gyventojų skatinimas naudotis šiomis paslaugomis. Daugelis sprendimų dėl ES bendrosios skaitmeninės rinkos yra priimami ES lygiu, todėl Lietuvai taip pat yra svarbu sutelkti dėmesį į tinkamą šių sprendimų įgyvendinimą. Resursų sutelkimas į atsiliekančius ES bendrosios skaitmeninės rinkos elementus leistų Lietuvai siekti progreso kuriant skaitmeninę ekonomiką. Būtent skaitmeninės ekonomikos ir visų su ja susijusių sričių vystymas labiausiai prisideda prie žmonių gerovės bei šalies konkurencingumo. Toliau yra pateikiamas apibendrinimas, išskiriami atsiliekantys ES bendrosios skaitmeninės rinkos elementai Lietuvoje bei pateikiamos rekomendacijos.

REKOMENDACIJOS

Sritis	Kriterijai su kuriais susijusi	Aprašas
Ryšio plėtros galimybės	Fiksuotojo plačiajuosčio ryšio infrastruktūra	Lietuva yra gerai išplėtojusi fiksuotojo plačiajuosčio ryšio infrastruktūrą – 98 proc. namų ūkių gali naudotis šiuo ryšiu, kurio jungtys yra tinkamos naujos kartos priegai. Tačiau turima sparčiojo ryšio infrastruktūra yra išnaudojama nepakankamai. Tik daugiau nei pusė (60 proc.) namų ūkių yra užsisakiusių plačiajuosčių ryši. Taip pat nepakankamai yra išnaudojamas ir mobilusis plačiajuosčio ryšys (64 abonentai iš 100 gyventojų). Lietuvoje fiksuotojo plačiajuosčio ryšio kainos yra vienos žemiausių visoje Europos Sąjungoje, todėl reikia skatinti gyventojus naudotis šiuo ryšiu siekiant dar efektyvesnės ryšių infrastruktūros išnaudojimo.
	Fiksuotojo plačiajuosčio ryšio naudojimas namų ūkiuose	
	Fiksuotojo plačiajuosčio kainos	
	Mobilusis plačiajuosčio ryšys	
Skaitmeninės visuomenės kūrimas	Gyventojų naudojimas IT	Lietuvoje ketvirtadalis gyventojų nėra naudojami kompiuteriu ir beveik trečdalis gyventojų nesinaudoja internetu. Aktyviausi IT naudotojai yra jaunesni asmenys, vyresnio amžiaus asmenų naudojimosi IT aktyvumas yra žymiai mažesnis. Aktyviausiai internetu naudojami didžiųjų Lietuvos miestų gyventojai, mažesniuose miestuose aktyvumas yra žymiai mažesnis. Tačiau esami interneto naudotojai turi pagrindinius naudojimosi skaitmeninėmis technologijomis įgūdžius. Lietuvos interneto naudotojai gana aktyviai naudojami įvairiomis paslaugomis internete. Labiausiai juos domina naujienos, vaizdo pokalbiai, aktyviai naudojami e.paštu, e.bankininkyste bei socialiniais tinklais, taip pat internetas yra populiarus informacijos apie prekes ar paslaugas šaltinis. Todėl reikia skatinti interneto naudojimą tarp šalies gyventojų ir taip juos įtraukti į skaitmeninės visuomenės ir ekonomikos dalyvavimą, nes tik gyventojai kurie naudojami technologijomis gali prisidėti prie bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimo. Didžiausią dėmesį skatinant gyventojus prisijungti prie skaitmeninės visuomenės reikėtų skirti vyresnio amžiaus asmenims bei mažesnių miestų gyventojams, kuriuose IT naudojimo aktyvumas yra žemiausias.
	Naudojimosi skaitmeninėmis technologijomis įgūdžiai	
	E.paslaugų naudojimas	

Viešosios elektroninės paslaugos	Naudojimasis viešosiomis e.paslaugomis	<p>Viešosiomis e. paslaugomis naudojasi vis daugiau Lietuvos įmonių, piliečių bei valdžios institucijų. Dėl tam tikrų pokyčių yra siūlomos vis paprastesnės bei lengviau prieinamos paslaugos, todėl vis didesnė dalis įmonių bei piliečių naudojami viešosiomis paslaugomis internetu. Dauguma gyventojų teigiamai vertina viešojo sektoriaus institucijų interneto svetainėse pateikiamos informacijos kokybę. Populiariausios viešosios paslaugos gyventojų tarpe yra pajamų mokesčio deklaracija, darbo, darbo skelbimų paieška bei su sveikatos apsauga susijusios paslaugos. Elektroninėmis viešosiomis paslaugomis aktyviau naudojasi aukštesnes pajamas gaunantys, didesnių miestų gyventojai. Nepaisant teigimų pokyčių išlieka ribotas atvirųjų duomenų prieinamumas – šioje srityje Lietuva smarkiai atsilieka nuo ES. Išlieka aktualus dar didesnis viešųjų paslaugų naudojimo skatinimas, nes šios paslaugos didina veiklos našumą bei prisideda prie paslaugų lygio kėlimo.</p>
	E.paslaugų vertinimas	
	Atvirųjų duomenų prieinamumas	
Įmonių pasiruošimas	IT naudojimas įmonėse	<p>Visos Lietuvoje veikiančios įmonės naudojami kompiuteriais bei internetu, naudojamos plačiajuosčio interneto prieigą. Darbuotojų darbo vietose naudojančių kompiuterių bei internetą dalis auga. Nemaža dalis įmonių turi interneto svetaines, tačiau įmonių naudojančių jas dalis nedidėja. Interneto svetainės yra gana svarbus rodiklis ES bendrajai skaitmeninei rinkai, nes tik naudodamiesi jomis klientai gali pasiekti įmonių siūlomus produktus ar paslaugas skaitmeninėje erdvėje. Nepaisant augančios informacinių technologijų skvarbos, nėra pastebimas IT specialistų įvairiose įmonėse įdarbinimo poreikio didėjimas. Informacinių ir ryšių technologijų specialistai sudaro tik nedidelę visų dirbančiųjų asmenų dalį (1,9 proc.). Tačiau teigiamas požymis, ypač Lietuvos atveičiai, yra tai, kad Lietuvos universitetai paruošia daug mokslo, technologijų, inžinerijos bei matematikos specialistų, todėl yra svarbu išlaikyti šią tendenciją, nes šie specialistai yra svarbūs skaitmeninėse technologijose. Taigi Lietuva neišnaudoja turimų resursų šioje srityje.</p>
	Įmonių interneto svetainių naudojimas	
	IT specialistai įmonėse	
	Mokslo, technologijų, inžinerijos, matematikos absolventų skaičius	

Elektroninė prekyba	Gyventojų naudojimosi e.prekyba aktyvumas	Lietuvos gyventojų naudojimosi e.prekyba aktyvumas yra žemas - tik trečdalis šalies gyventojų naudojami šiomis paslaugomis ir šie rodikliai išlieka vieni žemiausių ES. E.prekyba populiariausia jaunų asmenų tarpe, mažiausiai populiaru tarp vyresnio amžiaus asmenų ir ši tendencija yra pastebima visoje Europos Sąjungoje. Populiariausios internetu perkamos prekės Lietuvoje yra drabužiai, sporto prekės, namų apyvokos prekės, žaislai bei bilietai į renginius. Beveik penktadalis Lietuvos mažųjų bei vidutinių įmonių (ne finansų sektoriaus) prekiauja internetu ir 9,7 proc. šių įmonių tarptautinės prekybos vyksta internetu. Šių įmonių gaunama apyvarta auga. E.prekyba prisideda prie ekonomikos augimo skatinimo, todėl yra svarbu skatinti tiek įmones, tiek piliečius naudotis elektroninės prekybos teikiamomis galimybėmis, siekiant išnaudoti visą ES bendrosios skaitmeninės rinkos potencialą.
	Įmonių prekiaujančių internetu skaičius	
	Įmonių tarptautinė prekyba internetu	
Pasitikėjimo skaitmenine erdve stiprinimas	Gyventojų pasitikėjimas elektroninio bendravimo su valstybės institucijomis saugumu	Lietuvos piliečiai yra suinteresuoti savo asmeninių duomenų tvarkymu bei saugumu skaitmeninėje erdvėje. Asmenims yra svarbu kokie asmens duomenys, kieno bei kaip tvarkomi ir saugomi. Pastebimas vis augantis gyventojų pasitikėjimas saugumu naudojantis viešosiomis elektroninėmis paslaugomis bei bendraujant su valstybės institucijomis, todėl reikia užtikrinti, kad tai nesikeistų. Daugelis interneto vartotojų vis dar susiduria su įvairiomis problemomis naudodamiesi internetu. Pagrindinės saugumo problemos internete yra virusai veikiantys elektroninius prietaisus, piktnaudžiavimas asmenine informacija bei finansiniai nuostoliai ar sutrukdytas pasinaudoti tam tikromis elektroninėmis paslaugomis. Todėl yra svarbu dėti pastangas siekiant užtikrinti saugų naudojimąsi internetu piliečiams, taip skatinant prisijungti prie ES bendrosios skaitmeninės rinkos.
	Gyventojų suinteresuotumas duomenų apsauga skaitmeninėje erdvėje	
	Saugumo problemos internete	

Prekių logistikos kliūtys	Geografinio blokavimo būdai	Geografinis blokavimas plačiai taikomas visoje Europos Sąjungoje tiek vartojimo prekėms, tiek skaitmeniniam turiniui. Pagrindiniai mažmenininkų prekiaujančių įvairiomis vartojimo prekėmis taikomi geografinio blokavimo būdai yra atsisakymas pristatyti prekes užsienyje, atsisakoma taikyti kitų šalių atsiskaitymų metodus arba pirkėjai yra nukreipiami į kitas svetaines ar tiesiog užblokuojama prieiga prie svetainės. Skaitmeninio turinio teikėjai taiko geografinį blokavimą remiantis vartotojo interneto protokolo (IP) adresu, pagal kurį nustatoma ir nurodoma kompiuterio arba išmaniojo telefono buvimo vieta, taip pat geografinis blokavimas yra taikomas dėl sutarčių su tiekėjais. Tačiau skirtingose ES valstybėse narėse geografinis blokavimas paplitęs labai nevienodai.
	Kliūtys susijusios su prekių pristatymu	
Autorių teisių apsaugos stiprinimas	Gyventojų naudojimas intelektine nuosavybe internete	Didelė dalis gyventojų (35 proc.) mano, kad intelektinę nuosavybę naudoti teisėtai būdais yra nesvarbu. Toks požiūris skatina nelegalų intelektinės nuosavybės naudojimą internete. Dėl didelio nelegalių naudojimo būdų prieinamumo, pinigų taupymo ar nepakankamo legalių portalų panaudojimo būdų, didelė dalis Lietuvos gyventojų naudoja intelektinę nuosavybę nelegaliai. Todėl autorių teisių apsaugai yra svarbu užtikrinti ne tik autorių bet ir vartotojų teises, pasiūlant jiems legalaus intelektinės nuosavybės panaudojimo būdus, taip pat svarbu skatinti pačios visuomenės sąmoningumą. Taip pat Lietuvai yra svarbu užtikrinti, kad Europos Sąjungos bendrojoje skaitmeninėje rinkoje priimti sprendimai dėl autorių teisių apsaugos veiktų sklandžiai. Taip būtų užtikrintą autorių teisių apsauga ne tik šalies teritorijoje, bet ir už jos ribų.
	ES siūlomos reformos	
	Gyventojų pasitikėjimas viešosiomis elektroninėmis paslaugomis	
	Saugumo problemos internete	

IŠVADOS

1. Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos turinio aprėpties elementai gali būti suskirstyti į keturias pagrindines grupes t.y. informacinės ryšių technologijos (IRT) bei informacinės komunikacinės technologijos (IKT), apsauga ir saugumas, e. paslaugos/e. verslas bei skaitmeninė visuomenė. IRT ir IKT apima tokius elementus kaip atvirą internetą bei tinklo neutralumą, laisvą ir visuotinę prieigą, standartus, interneto platformas, debesų kompiuteriją bei transliavimo politikos aspektus. Pagrindiniai apsaugos ir saugumo elementai yra susiję su vartotojų teisių apsauga, autorių teisių apsauga bei kibernetiniu saugumu. Šios apsaugos priemonės apima įvairias direktyvas ir kitus reglamentus, susijusius su šiomis sritimis Europos Sąjungoje. ES bendrojoje skaitmeninė rinka taip pat apima įvairias e. paslaugas bei e. verslą. Bendrajai skaitmeninei rinkai svarbi ir skaitmeninė visuomenė, pasižyminti skaitmeniniais įgūdžiais, e. raštingumu, ugdymu bei profesiniu mokymu. Pagrindiniai ES bendrosios skaitmeninės rinkos veiksniai padedantys atskleisti rinkos potencialo plėtrą bei įmonių ir vartotojų galimybių didinimą yra e. prekyba, vartotojų teisės ir jų apsauga, vartotojų pasitikėjimo skatinimas, autorių teisių apsauga, įvairios e. paslaugos, prekių logistikos kliūčių šalinimas bei kainų kontrolė.
2. ES bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimą galima pavadinti nuosekliu procesu. Visų pirma Europos Komisija ir Europos Parlamentas sudarė pagrindą ES bendrosios skaitmeninės rinkos formavimui kurdamos ir priimdamos direktyvas ir kitus dokumentus susijusius su įvairių elektroninių paslaugų ir kitomis sritimis. Plačiai apie bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimą buvo pradėta kalbėti EK paskelbus Europos skaitmeninė darbotvarkę. Vėliau naujoji EK (2014-2019 m. kadencija) paskelbė ES bendrosios skaitmeninės rinkos strategiją, kurios sukūrimo užbaigimas yra vienas iš prioritetinių EK tikslų. Kuriant bendrąją skaitmeninę rinką svarbus ir Europos Parlamento vaidmuo. EP atliko svarbius veiksmus imantis vidaus rinkos pagyvinimo priemonių priimdamas rezoliucijas, kurios pastūmėjo ir bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimą. Daugiausia dėmesio kuriant bendrąją skaitmeninę rinką skiria Europos Komisija. Ši institucija rengia įvairius nutarimus, reglamentus, potvarkius, iniciatyvas bei strategijas susijusias su bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimu. Tačiau atsakomybė už strategijos veiksmų įgyvendinimą laiku yra pasidalijama ir su kitomis institucijomis t.y. Europos Parlamentu bei Taryba. Todėl yra labai svarbus Europos Komisijos, Parlamento, Tarybos, valstybių narių bei kitų suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimas siekiant sklandaus bendrosios skaitmeninės rinkos sukūrimo.

3. Pagrindiniai rinkos potencialą Lietuvoje didinantys Europos Sąjungos bendrosios skaitmeninės rinkos veiksniai yra susiję su ryšio infrastruktūra, gyventojų įsitraukimu į skaitmeninę visuomenę, elektroninių paslaugų naudojimu bei įmonių pasiruošimu informacinių technologijų srityje. Lietuva yra labai gerai išplėtojusi fiksuotojo plačiajuosčio ryšio infrastruktūrą, tai reiškia, kad šis ryšys yra pasiekiamas visoje šalies teritorijoje. Taip pat Lietuvos fiksuotojo plačiajuosčio ryšio kainomis yra vienos žemiausių Europoje. Šalies interneto naudotojai gana aktyviai naudojami elektroninėmis paslaugomis bei turi pagrindinius naudojimosi skaitmeninėmis technologijomis įgūdžius. Tačiau nepaisant to šalyje gana nemaža dalis gyventojų apskritai nesinaudoja kompiuteriu ar internetu, ir taip neprisideda prie skaitmeninės visuomenės. Šalyje vis labiau populiarėja viešųjų elektroninių paslaugų naudojimas, tai prisideda prie veiklos efektyvumo. Vis daugiau Lietuvoje veikiančių įmonių darbuotojų naudojami kompiuteriais ir internetu, tačiau IT specialistai sudaro tik nedidelę dirbančių asmenų dalį. Lietuvos universitetai paruošia daug mokslo, matematikos, inžinerijos bei technologijų specialistų ir tai yra teigiamas rodiklis kuriant šalies ateitį. Penktadalis šalies įmonių (ne finansinio sektoriaus) vykdo prekybą internetu, pusė iš jų vykdo tarptautinę prekybą internetu.
4. Lietuva DESI indekso vertinimu, kuris parodo kaip ES narės plėtoja skaitmeninę ekonomiką ir visuomenę, yra priskiriama prie atsiliekančių pirmūnių šalių grupės. Toks vertinimas rodo, kad šalis vis dar nepakankamai išnaudoja ES bendrosios skaitmeninės rinkos teikiamą potencialą. Vis dar yra sričių kurios atsilieka ir kurias reikia tobulinti, skiriant papildomą dėmesį. Atsiliekantys ES bendrosios skaitmeninės rinkos veiksniai Lietuvoje visų pirma yra nepakankamai išnaudojama išplėtotą fiksuotojo plačiajuosčio ryšio infrastruktūra – šalyje šio ryšio kainos yra vienos žemiausių ES, tačiau tik 60 proc. namų ūkių juo naudojami. Gana didelė gyventojų dalis neįsitraukia į skaitmeninės visuomenės gyvenimą - ketvirtadalis šalies gyventojų nėra naudojami kompiuteriu ir beveik trečdalis nesinaudoja internetu. Viešųjų elektroninių paslaugų srityje išlieka ribotas atvirųjų duomenų prieinamumas. Nėra pastebimas didėjantis įmonių naudojimas interneto svetainėmis, taip pat įmonėse nėra pastebimas IT specialistų įdarbinimo poreikis. Išlieka gana žemas Lietuvos gyventojų naudojimas elektronine prekyba - ši sritis vis dar lieka nepakankamai išnaudota. Taip pat svarbu didinti autorių teisių apsaugos lygį šalyje, nes šiuo metu jis yra nepakankamas. Siekiant progreso Lietuvai būtina sutelkti resursus labiausiai atsiliekančiose ES bendrosios skaitmeninės rinkos srityse. Lietuvai be galo svarbu ir toliau kurti skaitmeninę ekonomiką – šalies konkurencingumas ir žmonių gerovė ateityje priklausys nuo to, kaip gerai ši ekonomika bus išvystyta.

LITERATŪRA

1. Blackman C. (2015). Last chance for Europe in the digital saloon? CEPS Commentary
2. European Commission (2016). The Digital Economy and Society Index (DESI). [žiūrėta 2016-04-06]. Prieiga per internetą <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/desi>
3. Bock W., Soos P., Wilms M., Mohan M. (2015). Five priorities for achieving Europe's Digital Single Market. The Boston Consulting Group
4. Boni M. et al., (2012). Digital Minds for New Europa. Leading thinkers look at the challenges ahead – and the solutions Digital technology will provide. ISBN: 978-9-09028-693-8
5. Cardona M., Duch-Brown N., & Martens, B. (2015). Consumer Perceptions of (Cross-Border) Ecommerce in the EU Digital Single Market. *Available at SSRN*.
6. Chang M. K., Cheung W., Tang, M. (2013). Building trust online: Interactions among trust building mechanisms. *Information & Management*, 50(7), 439-445.
7. Choca A., Vilys M. (2013). Marketingas plėtojant elektroninę prekybą. International economics and management: Vilnius eISSN 2029-7149
8. Colomo P. I. (2015). Copyright Licensing and the EU Digital Single Market Strategy. LSE Law, Society and Economy Working Papers. London School of Economics and Political Science. Law Department
9. Copenhagen Economics (2010). The Economy Impact of the a Europaen Single Digital Market. [žiūrėta 2015-06-01]. Prieiga per internetą http://www.epc.eu/dsm/2/Study_by_Copenhagen.pdf
10. Davidavičienė V., Tolvaišas J. (2011). Measuring quality of e-commerce web sites: case of Lithuania. *Ekonomika ir vadyba* ISSN 1822-6515
11. Donahoe J. et al., (2012). Digital Minds for New Europa. Leading thinkers look at the challenges ahead – and the solutions Digital technology will provide. ISBN: 978-9-09028-693
12. ES interneto teisių kodeksas (2012). Europos Komisija, Europos Sąjungos leidinių biuras: Liuksemburgas ISBN 978-92-79-26528
13. European Commission (2012). *Online services, including e-commerce, in the Single Market. Commission staff working document*. [žiūrėta 2015-06-09]. Prieiga per internetą http://ec.europa.eu/internal_market/ecommerce/docs/communication2012/SEC2011_1641_en.pdf
14. European Commission (2015). Fact Sheet - Questions and answers - Digital Single Market Strategy. Brussels
15. Europos Komisija (2010). Komisijos komunikatas. 2020 M. EUROPA. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija. Briuselis

16. Europos Komisija (2014). 2015 m. Komisijos darbo programa. Nauja pradžia. Strasbūras
17. Europos Komisija (2015). Europos bendrosios skaitmeninės rinkos strategija. [žiūrėta 2015-11-06]. Prieiga per internetą
http://www.emuziejai.lt/wp-content/uploads/2013/02/europos_skaitm_rinkos_strategija.pdf
18. Europos Parlamentas Informacijos biuras Lietuvoje (2015). Ar interneto piratus sustabdys bendra Europos skaitmeninė rinka? [žiūrėta 2015-12-06]. Prieiga per internetą
http://www.europarl.lt/lt/naujienos_ir_aktualijos/naujienos/naujienos_2015/2015_birzelis/skaitmenine_rinka_diskusija.html
19. Ezrachi A., & Stucke M. E. (2015). Online Platforms and the EU Digital Single Market. *Available at SSRN.*
20. Frackiewicz E., Grzesiuk A. (2013). Model of the SME's inter-nationalization through e-commerce. Preliminary verification and development of the model. *International Journal Of Management Cases* 59–76.[žiūrėta 2015-12-01]. Prieiga per internetąhttp://www.ijmc.org/ijmc/Vol_15.2_files/15.2.pdf
21. Halbert, D. (2015). The Everyday Lives of Copyright. *Special Issue: Thinking and Rethinking Intellectual Property (Studies in Law, Politics and Society, Volume 67) Emerald Group Publishing Limited, 67*, 119-155.
22. Harbour M. (2012). Rebooting the Single Market: the top priority for EU growth. European View DOI 10.1007/s12290-012-0205-7
23. Helberger N. (2011). Standardizing consumers' expectations in digital content. Vol. 13 Iss 6 pp. 69 - 79
24. Hennekam S. (2015). Challenges of older self-employed workers in creative industries: the case of the Netherlands. *Management Decision, 53*(4).
25. Hombal S. G., Prasad K. N. (2012). *Digital Copyright Protection: Issues in the Digital Library Environment*. DESIDOC Journal of Library & Information Technology 32(3).
26. Junkeris Ž.K. (2014). *Nauja pradžia Europai. Mano darbotvarkė: darbo vietų kūrimas, augimas, teisingumas ir demokratiniai pokyčiai. Politinės gairės būsimai Europos Komisijai. Europos Parlamento plenarinio posėdžio įžanginė kalba*. Strasbūras
27. Maciejewski M. (2015). Visur esanti skaitmeninė bendroji rinka. Faktų apie Europos Sąjungą suvestinės.[žiūrėta 2016-02-01]. Prieiga per internetą
http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/lt/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.9.4.html
28. Mansell R. (2014). *Here Comes the Revolution: the European Digital Agenda* (pp. 202-217). Palgrave Macmillan.

29. Martens B. (2013). What Does Economic Research Tell Us About Cross-Border E-Commerce in the EU Digital Single Market? A Summary of Recent Research. Digital Economy Working Paper. European Union - Institute for Prospective Technological Studies (IPTS)
30. Mazziotti G. (2013). Copyright in the EU digital single market. *CEPS Task Force Reports*.
31. Melin H. (2015). Towards a Climate of Entrepreneurship: Ideas to Reform EU Policy Design for a Digital Single Market. Public Policy Lab: Switzerland. [žiūrėta 2015-12-06]. Prieiga per internetą http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2649429
32. Orzan Gh., Ioanas M., Radu A., Stoica I., Popescu M. (2012). Conceptual model regarding security and protection consumers' rights in the online environment. Classification: M31, C52
33. Pleșea Doru A., Maiorescu I., & Cîrstea A. (2014). Consumers Attitude towards Consumer Protection in the Digital Single Market, as Reflected by European Barometers. *The AMFITEATRU ECONOMIC journal*, 36(16).
34. Rastegari S., Dehkordi S.S. (2013). Protection of consumer rights in Cyberspace. *New Marketing Research Journal*. Special Issue PP: 81-100
35. Reding V. (2012, January). The EU Data Protection Reform 2012: Making Europe the standard setter for modern data protection rules in the digital age. In *Innovation Conference Digital, Life, Design Munich* (Vol. 22).
36. Senftleben M. (2013). Comparative approaches to fair use: an important impulse for reforms in EU copyright law. *Methods and Perspectives in Intellectual Property'*, Cheltenham, UK/Northampton, MA
37. Sharma G., Lijuan W. (2015). The effects of online service quality of e-commerce Websites on user satisfaction. Emerald Group Publishing Limited Vol. 33 No. 3, 2015 pp. 468-485
38. Stocking A. (2012). Unintended consequences of price controls: An application to allowance market. *Journal of Environmental Economics and Management*. Volume 63, Issue 1 p.120 - 136
39. Torres M. P., Lisboa V.J., Yasin M. (2014). E-commerce strategies and corporate performance: an empirical investigation. *Competitiveness Review*, 24(5), 463-481.
40. Wubben M., Schermer B., Teterissa D. (2012). *Legal aspects of the Digital Single Market. Current framework, barriers and development*. Amsterdam

ŠALTINIAI

1. European Commission (2012). *A coherent framework for building trust in the Digital Single Market for e-commerce and online services. Commission communication to the European parliament, the council, the economic and social committee and the committee of the regions.* [žiūrėta 2015-06-09]. Prieiga per internetą <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52011DC0942&from=EN>
2. Europos Komisijos – pranešimas spaudai (2016). Antimopolinė politika: remiantis elektroninės prekybos sektoriaus tyrimo rezultatais, geografinis blokavimas plačiai taikomas visoje ES. [žiūrėta 2016-04-15]. Prieiga per internetą http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-922_lt.htm
3. Europos Komisijos (2015). Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. Šiuolaikiškos ir labiau visai Europai pritaikytos autorių teisių sistemos kūrimas. [žiūrėta 2016-04-01]. Prieiga per internetą <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2015/LT/1-2015-626-LT-F1-1.PDF>
4. Europos Parlamento ir tarybos direktyva (95/46/EB) 1995 m. spalio 24 d. dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo.
5. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/93/EB. 1999 m. gruodžio 13 d. dėl Bendrijoje elektroninių parašų reguliavimo sistemos.
6. Europos Parlamento ir tarybos direktyva 2000/46/EB. 2000 m. rugsėjo 18 d. dėl elektroninių pinigų įstaigų steigimosi, veiklos ir riziką ribojančios priežiūros
7. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB. 2001 m. gegužės 22 d. dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo
8. Europos Parlamento ir tarybos direktyva 2002/58/EB 2002 m. liepos 12 d. dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių)
9. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB 2004 m. balandžio 29 d. dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo
10. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/110/EB . 2009 m. rugsėjo 16 d. dėl elektroninių pinigų įstaigų steigimosi, veiklos ir riziką ribojančios priežiūros
11. Europos Parlamento ir tarybos direktyva 2011/83/ES 2011 m. spalio 25 d. dėl vartotojų teisių. Europos Sąjungos oficialusis leidinys
12. Europos Parlamento ir tarybos direktyva 2014/55/ES 2014 m. balandžio 16 d. dėl elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimo viešuosiuose pirkimuose
13. Europos Parlamento ir tarybos direktyva 97/7/EB. 1997 m. gegužės 20 d., dėl vartotojų apsaugos, susijusios su nuotolinės prekybos sutartimis

14. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB. 2000 m. birželio 8 d. dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos direktyva)
15. Eurostat new release (2015). E-commerce by individuals. 1 out of 2 persons in the EU purchased online in 2015. Clothes and sport goods: most popular items bought. [žiūrėta 2016-04-15]. Prieiga per internetą <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7103356/4-11122015-AP-EN.pdf/276b6a7c-69a6-45ce-b6bf-488e975a8f5d>
16. Eurostat new release (2016). 9 February: Safer Internet Day. 1 out of 4 internet users in the EU experienced security related problems in 2015. Security concerns limited uptake of certain activities. [žiūrėta 2016-04-15]. Prieiga per internetą <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7151118/4-08022016-AP-EN.pdf/902a4c42-eec6-48ca-97c3-c32d8a6131ef>
17. Informacinės plėtros visuomenės komitetas. Eurostat duomenys - Individuals in who have ever used a computer. [žiūrėta 2016-03-26]. Prieiga per internetą <http://statistika.ivpk.lt/saltiniai/66>
18. Informacinės plėtros visuomenės komitetas. Eurostat duomenys. Enterprise provided training to ICT specialists to develop/upgrade their ICT skills. [žiūrėta 2016-04-04]. Prieiga per internetą <http://statistika.ivpk.lt/saltiniai/70>
19. Informacinės plėtros visuomenės komitetas. Eurostat duomenys. *Enterprise recruited/tried to recruit personnel for jobs requiring ICT specialist skills*. [žiūrėta 2016-04-01]. Prieiga per internetą <http://statistika.ivpk.lt/saltiniai/71>
20. Informacinės plėtros visuomenės komitetas. Eurostat duomenys. Enterprises that employed ICT specialists. [žiūrėta 2016-04-07]. [žiūrėta 2016-04-01]. Prieiga per internetą <http://statistika.ivpk.lt/saltiniai/72>
21. Informacinės plėtros visuomenės komitetas. Eurostat duomenys. Enterprises total turnover from e-commerce. [žiūrėta 2016-04-01]. Prieiga per internetą <http://statistika.ivpk.lt/saltiniai/172>
22. Informacinės plėtros visuomenės komitetas. Eurostat duomenys. *Individuals who purchased online in the 12 months*. [žiūrėta 2016-04-01]. Prieiga per internetą <http://statistika.ivpk.lt/saltiniai/173>
23. Informacinės plėtros visuomenės komitetas. Eurostat duomenys. Use of analytical CRM software. [žiūrėta 2016-04-07]. Prieiga per internetą <http://statistika.ivpk.lt/saltiniai/167>
24. Informacinės plėtros visuomenės komitetas. Gyventojai, naudojęsi internetu (pagal gyvenamosios vietovės dydį. [žiūrėta 2016-03-24]. Prieiga per internetą <http://statistika.ivpk.lt/saltiniai/184>
25. Informacinės plėtros visuomenės komitetas. Lietuvos statistikos departamento duomenys. *Darbuotojai, kurie naudojami kompiuteriu ir internetu*. [žiūrėta 2016-04-01]. Prieiga per internetą <http://statistika.ivpk.lt/saltiniai/199>

26. Informacinės visuomenės plėtros komitetas (2015). Informacinės visuomenės plėtros 2015 metų I-III ketvirčio apžvalga. [žiūrėta 2016-03-25]. Prieiga per internetą <http://statistika.ivpk.lt/ataskaitos>
27. Informacinės visuomenės plėtros komitetas. Elektroninių paslaugų naudojimo tyrimas. [žiūrėta 2016-03-19]. Prieiga per internetą http://ivpk.lrv.lt/uploads/ivpk/documents/files/IVPK_leidiniai/SIC_IVPK_gyventoju%20naudojimasis%20e-paslaugomis_ATASKAITA_2014%2007.pdf
28. Lietuvos statistikos departamentas. Įmonės, naudojančios IT, Įmonių interneto svetainių naudojimo tikslai. [žiūrėta 2016-04-01]. Prieiga per internetą <http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=d4a59fe4-1794-45fb-9cd5-74e8851081be>
29. Lietuvos statistikos departamentas. Oficialios statistikos portalas. Asmenys, kurie naudojami informacinėmis technologijomis. [žiūrėta 2016-03-26]. Prieiga per internetą <http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=631de7a1-469e-48f0-8f4b-a2844b8f7637>
30. Lietuvos statistikos departamentas. Oficialios statistikos portalas. Asmenys, kurie naudojami internetu asmeniniais tikslais. [žiūrėta 2016-03-19]. Prieiga per internetą <http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=ea346805-3496-4b44-954a-07dc10e55c36>
31. Spinter research (2015). Gyventojų tyrimas atskleidė kodėl lietuviai piratauja. [žiūrėta 2016-04-01]. Prieiga per internetą <http://www.spinter.lt/site/lt/vidinis/menutop/9/home/publish/NzA5Ozk7MDsw>
32. Tarybos direktyva 2001/115/EB. 2001 m. gruodžio 20 d. siekiant supaprastinti, patobulinti ir suderinti sąskaitos faktūros išrašymo sąlygas atsižvelgiant į pridėtinės vertės mokesčių.

1 PRIEDAS. Naudojimas internetu – Lietuvos profilis DESI 2016

	Lithuania				EU DESI 2016 value
	DESI 2016		DESI 2015		
	value	rank	value	rank	
3a1 News % individuals who used Internet in the last 3 months (aged 16-74)	94% (2015)	↑ 1	94% (2014)	1	68% (2015)
3a2 Music, Videos and Games % individuals who used Internet in the last 3 months (aged 16-74)	46% (2014)		46% (2014)	21	49% (2014)
3a3 Video on Demand % households that have a TV	11% (2014)		11% (2014)	23	41% (2014)
3b1 Video Calls % individuals who used Internet in the last 3 months (aged 16-74)	71% (2015)	↓ 2	79% (2014)	2	37% (2015)
3b2 Social Networks % individuals who used Internet in the last 3 months (aged 16-74)	65% (2015)	→ 17	65% (2014)	12	63% (2015)
3c1 Banking % individuals who used Internet in the last 3 months (aged 16-74)	70% (2015)	↓ 8	74% (2014)	7	57% (2015)
3c2 Shopping % individuals who used Internet in the last year (aged 16-74)	44% (2015)	↑ 24	36% (2014)	25	65% (2015)

2 PRIEDAS. Skaitmeninių technologijų integracija – Lietuvos profilis DESI 2016

	Lithuania				EU DESI 2016 value
	DESI 2016		DESI 2015		
	value	rank	value	rank	
4a1 Electronic Information Sharing % enterprises (no financial sector, 10+ employees)	40% (2015)	↑ 9	34% (2014)	15	36% (2015)
4a2 RFID % enterprises (no financial sector, 10+ employees)	6.4% (2014)		6.4% (2014)	4	3.8% (2014)
4a3 Social Media % enterprises (no financial sector, 10+ employees)	17% (2015)	↑ 12	15% (2014)	12	18% (2015)
4a4 eInvoices % enterprises (no financial sector, 10+ employees)	20% (2015)	↑ 5	18% (2014)	4	n.a.
4a5 Cloud % enterprises (no financial sector, 10+ employees)	12% (2015)	↑ 11	9.7% (2014)	12	n.a.
4b1 SMEs Selling Online % SMEs (no financial sector, 10+ employees)	18% (2015)	→ 10	18% (2014)	9	16% (2015)
4b2 eCommerce Turnover % turnover of SMEs (no financial sector, 10-249 employees)	11% (2015)	↑ 8	7.4% (2014)	16	9.4% (2015)
4b3 Selling Online Cross-border % SMEs (no financial sector, 10+ employees)	9.7% (2015)	↓ 9	11% (2013)	5	7.5% (2015)

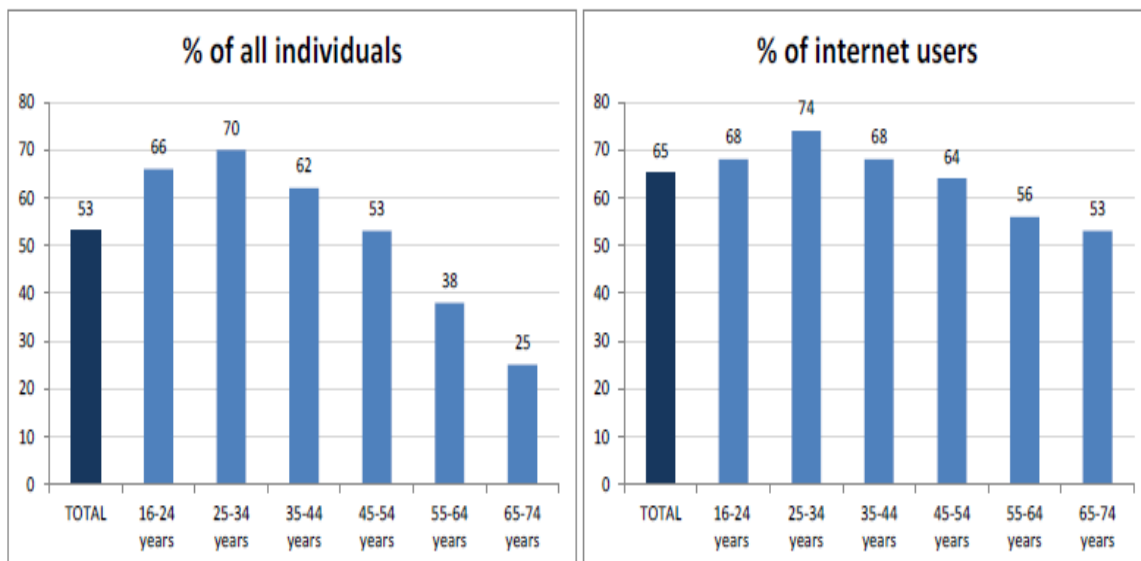
3 PRIEDAS. Skaitmeninės viešosios paslaugos – Lietuvos profilis DESI 2016

	Lietuvos				ES
	DESI 2015		DESI 2014		DESI 2015
	rodiklis	vieta	rodiklis	vieta	rodiklis
5a1. E. valdžios paslaugų naudotojai Visų interneto naudotojų (16–74 metų amžiaus), praėjusiais metais pateikusių užpildytas formas, dalis (proc.)	43 % (2014 m.)	↑ 8	40 % (2013 m.)	7	33 % (2014 m.)
5a2. Iš anksto užpildytos formos Balas (0–100)	67 (2014 m.)	↑ 10	65 (2013 m.)	9	45 (2014 m.)
5a3. Paslaugų suteikimas internetu Balas (0–100)	76 (2014 m.)	↑ 17	73 (2013 m.)	16	75 (2014 m.)
5a4. Atvirieji duomenys Balas (0–700)	250 (2014 m.)	24	nėra duomenų	-	380 (2014 m.)
5b1. Keitimasis medicininiais duomenimis Bendrosios praktikos gydytojų dalis (proc.)	12 % (2013 m.)	22	12 % (2013 m.)	22	36 % (2013 m.)
5b2. E. receptai Bendrosios praktikos gydytojų dalis (proc.)	0,45 % (2013 m.)	27	0,45 % (2013 m.)	27	27 % (2013 m.)

4 PRIEDAS. Elektroninės prekybos naudotojai ES pagal amžiaus grupes.

In the EU, online shopping is considerably less widespread among the older generations (with 25% of those aged 65-74 shopping online in 2015) than among the younger generations (66% of those aged 16-24 and 70% of those aged 25-34). This difference between the two age groups is largely explained by the fact that older people are less likely to use the internet - for whatever purpose. In fact, the share of online shoppers among silver surfers (internet users aged 65 to 74) has reached 53%, compared with 68% of young internet users.

Proportion of online shoppers by age group in the European Union, 2015

5 PRIEDAS. Asmenys pirkę pasirinktas prekes ar paslaugas internetu 2015 m.

Individuals purchasing selected goods and services over the internet, 2015
(as % of all e-buyers)

	Clothes, sports goods	Travel and holiday accommodation	Household goods and toys ²	Tickets for events	Books, magazines, newspapers
EU	60	52	41	37	33
Belgium	47	46	32	36	29
Bulgaria	71	31	31	19	13
Czech Republic	62	25	13	37	17
Denmark	58	73	42	69	27
Germany	64	49	49	40	42
Estonia	52	60	37	57	30
Ireland	60	65	27	56	35
Greece	48	23	17	12	12
Spain	50	63	29	43	23
France	57	53	35	24	28
Croatia	48	23	21	25	14
Italy	37	42	26	19	26
Cyprus	60	51	11	10	15
Latvia	51	21	32	29	8
Lithuania	52	20	40	33	11
Luxembourg	56	62	37	49	54
Hungary	45	43	26	28	27
Malta	72	49	27	32	36
Netherlands	65	63	38	54	44
Austria	62	55	30	38	47
Poland	62	20	34	17	20
Portugal	49	55	24	31	32
Romania	67	22	15	17	21
Slovenia	45	26	28	21	12
Slovakia	66	29	40	28	25
Finland	64	70	31	61	30
Sweden	60	69	35	64	39
United Kingdom	74	63	61	47	41
Norway	52	71	33	54	38
Former Yug. Rep. of Macedonia	67	17	8	17	16
Turkey	57	30	26	15	18

6 PRIEDAS. 2014 m. Lietuvos gyventojų apklausos dėl visuomenės informuotumo asmens duomenų apsaugos srityje rezultatų apibendrinimas

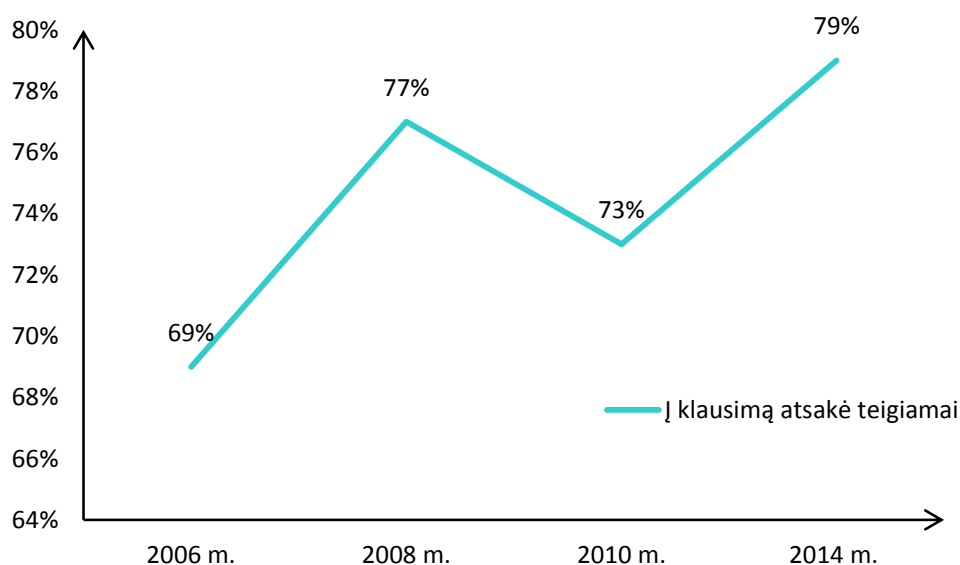
Ar žinote apie įstatymų Jums suteiktas teises asmens duomenų apsaugos srityje?

Remiantis apklausų duomenimis, Lietuvoje žinančiųjų apie įstatymų jiems suteikiamas teises asmens duomenų apsaugos srityje, t. y. teisę susipažinti su savo asmens duomenimis ir kaip jie yra tvarkomi, teisę nesutikti, kad jų asmens duomenys būtų tvarkomi ir kt., padaugėjo nuo 26 proc. (2006 m.) iki 43 proc. (2014 m.).

Ar Jums svarbus Jūsų asmens duomenų tvarkymas?

Įvairios institucijos, įstaigos, įmonės ir organizacijos renka ir tvarko asmens duomenis. Tai gali būti vardas, pavardė, asmens kodas, adresas, tautybė, duomenys apie sveikatą ir kt. Atliekant tyrimą, respondentams buvo pateiktas klausimas apie tai, ar juos domina, kokie jų asmens duomenys yra tvarkomi, kas juos tvarko, kaip jie tvarkomi ir saugomi. Remiantis 2014 m. tyrimo duomenimis, 79 proc. tyrimo dalyvių domino jų asmens duomenų tvarkymas. Palyginus 2006–2014 m. apklausų duomenis matyti, kad asmenų, kuriems svarbus jų asmens duomenų tvarkymas, daugėja (2006 m. – 69 proc., 2008 m. – 77 proc., 2010 m. – 73 proc.). 42 proc. 2014 m. apklaustųjų domino, kokie jų asmens duomenys yra tvarkomi, 34 proc. domino, kaip asmens duomenys tvarkomi ir saugomi, 29 proc. domino, kas tvarko jų asmens duomenis.

1 pav. Ar Jus domina Jūsų asmens duomenų tvarkymas, 2006–2014 m. duomenys (procentais)?

7 PRIEDAS. ES interneto vartotojai 2015 m. susidūrę su kompiuteriniais virusiais

Share of internet users who caught a virus or other computer infection

	2010	2015	Change 2015/2010 (in pp)
EU	31%	21%	-10
Belgium	32%	20%	-12
Bulgaria	58%	28%	-30
Czech Republic	26%	8%	-18
Denmark	29%	23%	-6
Germany	22%	14%	-8
Estonia	42%	26%	-16
Ireland	15%	11%	-4
Greece	34%	25%	-9
Spain	33%	25%	-8
France	34%	29%	-5
Croatia	33%	41%	8
Italy	45%	24%	-21
Cyprus	34%	14%	-20
Latvia	41%	17%	-24
Lithuania	34%	19%	-15
Luxembourg	28%	23%	-5
Hungary	46%	36%	-10
Malta	50%	28%	-22
Netherlands	23%	6%	-17
Austria	14%	14%	0
Poland	30%	25%	-5
Portugal	37%	33%	-4
Romania	:	:	:
Slovenia	37%	16%	-21
Slovakia	47%	9%	-38
Finland	20%	14%	-6
Sweden	31%	19%	-12
United Kingdom	31%	17%	-14
Iceland	17%	:	:
Norway	28%	13%	-15
FYR of Macedonia	68%	71%	3
Turkey	36%	27%	-9

: Data not available

The source dataset can be found [here](#).

8 PRIEDAS. ES interneto naudotojai nepasinaudoję e.paslaugomis dėl saugumo problemų 2015 m.

	Ordering or buying goods or services for private use	Carrying out banking activities such as account management	Using the internet with mobile device via wireless connection outside home
EU	19	18	13
Belgium	20	15	8
Bulgaria	19	18	8
Czech Republic	5	9	4
Denmark	22	12	13
Germany	10	27	14
Estonia	18	5	9
Ireland	13	10	5
Greece	15	22	2
Spain	28	23	20
France	29	15	10
Croatia	14	6	4
Italy	25	24	19
Cyprus	9	9	1
Latvia	28	17	21
Lithuania	6	4	3
Luxembourg	16	14	16
Hungary	11	12	6
Malta	25	16	13
Netherlands	21	18	22
Austria	19	15	13
Poland	7	8	2
Portugal	30	26	16
Romania	35	10	18
Slovenia	24	18	5
Slovakia	9	13	7
Finland	27	7	16
Sweden	34	15	17
United Kingdom	11	13	11
Iceland	:	:	:
Norway	27	7	19
FYR of Macedonia	38	19	6
Turkey	11	6	4

The source dataset can be found [here](#).